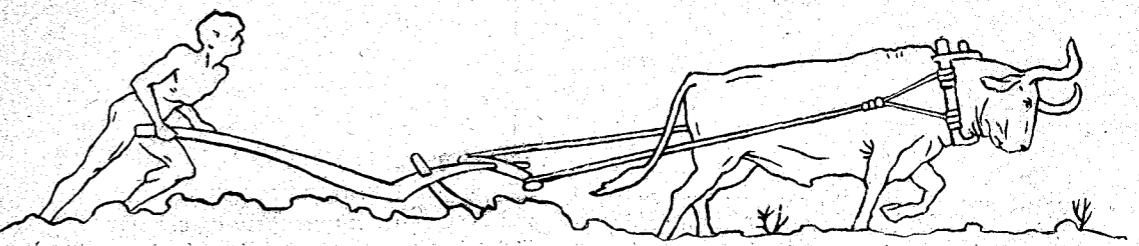

4K

ΣΠΟΥΔΗ ΥΠΟ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΡΘΕΝΗ

ΠΑΝΔΩΝΙΔΙΑ

ΕΤΟΣ Γ' 31 ΔΕ-
ΚΕΜΒΡΙΟΥ 1905

ΕΠΙΔΡΑΣΙΣ ΤΟΥ ΤΡΟΠΟΥ, ΚΑΘ' ΟΝ ΔΙΕΔΟΘΗ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙ- ΣΜΟΣ, ΕΠΙ ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ ΤΩΝ ΕΚΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΘΕΝΤΩΝ ΕΘΝΩΝ

Ο ἐν Γάνδῃ τῆς Βελγικῆς καθηγητής καὶ ἀκαδημαϊκὸς καὶ Παῦλος Fredericq ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ Bulletin de l' Académie de Belgique (1903 σελ. 738—751) τὴν εἶης περιπούδαστὸν πραγματείαν, τὴν δῆποι μὲν ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ καταστήσωμεν γνωστὸν εἰς τοὺς ἡμετέρους δι' Ἑλληνικῆς μεταφράσεως. Ἡ διατοιβῇ ἔχει ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τὴν εἶης ἐπιγραφήν Les conséquences de l'évangélisation par Rome et bar Byzance sur le développement de la langue maternelle des peuples convertis.

Σ. Κ. Σ.

Ἔναι γνωστὸν ὅτι διεδόθη ὁ χριστιανισμὸς διεδόθη ἐκατ' ἀρχὰς μὲν μεγάλην ταχύτητα εἰς τὰς χώρας, τὰς δοπίας περιβρέχει ἡ Μεσογείος. Τὴν διάδοσιν ταύτην κατέστησεν εὐκολὸν ἡ ἐνότης τοῦ ϕωμαϊκοῦ κράτους. Εἰς μὲν τὸ ἀνατολικὸν τῆς Μεσογείου μέρος ἐπεκφάτει ἡ Ἑλληνικὴ γλῶσσα, δι' ὃ καὶ τὸ Εὐαγγέλιον ἑλληνιστὶ ἐκηρύχθη εἰς τὰ πρὸς ἀνατολὰς ἔθνη. Τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης περιτίθενται εἰς ἡμᾶς συντεταγμένα εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, διὰ δὲ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἐβδομήκοντα ἐγίνωσκεν ἡδη δι' ἑλληνικὸς κόσμος καὶ πρὸ τῆς διαδόσεως τοῦ χριστιανισμοῦ διλόκληρον τὴν Παλαιὰν Διαθήκην¹. Εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Μεσογείου ἦτο κοινὴ ἡ λατινικὴ γλῶσσα, τὰ δὲ δυτικὰ ἔθνη ἀνεγίνωσκον καὶ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης τὰ βιβλία διὰ τῆς μεταφράσεως ἡτις λέγεται "Itala, καὶ περὶ τὸ τέλος τοῦ δ' αἰῶνος, διὰ τῆς Βούλγατας τοῦ Ιερωνύμου. Ἀμφοτέρων δὲ οἱ

¹ "Id. Ad Deissmann Die Hellenisierung des semitischen Monotheismus, ἐν τοῖς Neue Jahrbücher für das klass. Altertum 1903, VI, 3, καὶ ἴδια σελ. 161 καὶ 176.

Ἐλληνες καὶ οἱ Λατῖνοι πατέρες τῆς ἀρτιγενοῦς Ἐκκλησίας ἐξηκολούθουν νὰ ἀναπτύσσωσι τὴν χριστιανικὴν γραμμάτειαν. Τὸ κήρυγμα λοιπὸν ἐγίνετο ἀπροσκόπτως ἑλληνιστὶ μὲν εἰς τοὺς Ἑλληνογλώσσους τῆς Ἀνατολῆς, λατινιστὶ δὲ εἰς τοὺς λατινογλώσσους τῆς Δύσεως, εἰς ἀμφότερα δὲ τὰ τμῆματα τοῦ ϕωμαϊκοῦ κράτους δι' ἐκχριστιανισμὸς προέβανεν ἀνενούδεμιας σχέδον γλωσσικῆς δυσκολίας. Βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα κατέστη ἡ λειτουργικὴ γλῶσσα τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, δπως ἡ λατινικὴ τῆς Δυτικῆς.

Άλλ' ὅτε πλέον τὸ κήρυγμα ἔμελλε νὰ ἐπεκταθῇ εἰς τοὺς βαρβάρους τοὺς διμιοῦντας ἀφ' ἐνὸς μὲν γερμανικάς, ἀφ' ἐτέρου δὲ σλαβικάς γλώσσας, ἥγερθη ὁμέσως νέον γλωσσικὸν πρόβλημα.

"Οπως προσηλυτίσωσι τοὺς βαρβάρους ἐκείνους, οἵτινες οὔτε τὴν ἑλληνικὴν κατελάμβανον οὔτε τὴν λατινικήν, ἥτο ἀνάγκη νὰ ἐκμάθωσι πρῶτον οἱ κηρύττοντες τὸ Εὐαγγέλιον τὰς διαφόρους αὐτῶν διαλέκτους, δπως καὶ σήμερον κάμνουσιν οἱ καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι βεραπόστολοι οἱ διαδίδοντες τὸν χριστιανισμὸν εἰς τοὺς ἐρυθροδέρμους τῆς Ἀμερικῆς ἢ τοὺς μαύρους τοῦ Κόγγου.

"Αλλὰ μέχρι τίνος βαθμοῦ ἡ μητρικὴ γλῶσσα τῶν νέων προσηλύτων θὰ ἐχρησιμοποιεῖτο εἰς τὸ ἔργον τῆς εὐαγγελίσεως;

"Άλλην λύσιν ἔδωκεν ἡ Κωνσταντινούπολις εἰς τὸ πρόβλημα, καὶ ἄλλην ἡ Ρώμη. Ἐκ τούτου δέ, ἀν δὲν ἀπατῶμαι, ἐξηκολούθησαν σημαντικὰ ἀποτελέσματα, εἰς τὰ δοπία, καθ' ὅσον

ἥξεν ωρα, δὲν ἔδωκαν οἱ ιστορικοί τὴν ἀπαιτουμένην προσοχήν.

Οί μὲν ἀπόστολοι τῆς λατινικῆς Ἐκκλησίας, οἵτινες διέδωσαν τὸ Εὐαγγέλιον εἰς τὰς λατινογλώσσους τοῦ κράτους ἐπαρχίας, εἶχον συνειδίσει νὰ θεωρῶσι τὴν λατινικὴν ὡς τὴν δριστικὴν λειτουργικὴν γλῶσσαν. Ἐφρόντιζον μὲν βεβαίως αὐτοὶ νὰ ἔκμανθάνωσι τὰ γερμανικὰ ἴδιώματα, δπως δὲ αὐτῶν κηρύττωσι τὴν νέαν πίστιν εἰς τοὺς Γερμανούς, δτε πλέον οὕτοι ἥρχισαν νὰ συρρέωσι εἰς τὸ διαμελιζόμενον Δυτικὸν ὁμοιαίκὸν κράτος, ἀλλ’ ὅμως ἐτέλουν πάσας τὰς ἱεροτελεστίας καὶ πάντα τὰ μυστήρια εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν, διδάσκοντες συγχρόνως τοὺς νεοφωτίστους χριστιανοὺς τὴν γλῶσσαν ταύτην, ὡς τὸ ἀποτελεσματικώτατον μέσον πρὸς βαθυτέραν τῶν μυστηρίων τῆς θρησκείας κατανόησιν, ἀφ’ οὗ πάντα τὰ πρὸς τὴν χριστιανικὴν θρησκείαν σχετικὰ συγγράμματα ἤσαν λατινιστὶ συντεταγμένα.

Πανταχοῦ λοιπόν, ὅπου ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία εὐαγγελίζει Γερμανούς, πάραγεται ἐν περίεργον καὶ σχεδὸν ἀφύσικον γλωσσικὸν φαινόμενον. Ἡ μητρικὴ δηλαδὴ γλῶσσα τοῦ χριστιανιζομένου λαοῦ δὲν εἶναι ἡ γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, ὑπεράνω δὲ τῆς διαλέκτου, ἣν διμιλοῦσιν οἱ ἀνθρώποι κατ' οἶκον, τίθεται ἡ λατινικὴ γλῶσσα, γλῶσσα τῆς πίστεως, μετ' ὀλίγον δὲ καὶ γλῶσσα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς πολιτικῆς, γλῶσσα τῆς ὁποίας γίνεται κατ' ἔξοχὴν χρῆσις πρὸς ἔκφρασιν πάσης ὑψηλῆς καὶ σπουδαίας ἐννοίας ἐν τῷ διανοητικῷ καθώς καὶ ἐν τῷ κοινωνικῷ βίῳ. Διὰ τῆς εἰς τὸν χριστιανισμὸν προσηλύτισεως, ἡ μητρικὴ γερμανικὴ γλῶσσα καταβιβάζεται εἰς ταπεινοτάτην θέσιν, ὅπως ἡ σταχτούντα τοῦ παραμυθιοῦ, ἥτις μένει διαρκῶς πλησίον τῆς ἐστίας καὶ δὲν ἀπομακρύνεται ἐκεῖθεν, ἐν ᾧ ἡ λατινικὴ κάθηται ὑψηλὰ ἐνθρόνισμένη εἰς τὰ παλάτια τῶν βασιλέων καὶ τῶν μεγιστάνων, εἰς τὰ ἀνώτερα σχολεῖα καὶ τὸν ὑψηλότερον τῆς κοινωνίας βίον. "Οχι μόνον δὲ τοῦτο, ἀλλὰ καὶ προσεπάθουν κατὰ φυσικὸν λόγον οἱ ἀπόστολοι τῆς νέας πίστεως νὰ ἐκριζώσωσιν ἐντελῶς τὴν ἥδη ὑπάρχουσαν εἰς τοὺς λαοὺς ἐκείνους ἐγχώριον ἐδῶλολατρικὴν γραμματείαν, ἵνα μὴ τυχὸν ἥθελεν αὕτη ἀνακόψῃ τὴν πρόδοδον τοῦ χριστιανισμοῦ. "Αλλως δὲ ἡ ἐθνικὴ γραμματεία δὲν ἦτο γραπτή, ὑφίστατο διὰ τῆς προφορικῆς μόνον παραδόσεως, καὶ ἐπομένως ἔξι ἀνάγκης θὰ ἀπέκυπτεν εἰς τὸν ἄντερα ἀγῶνα πρὸς τὴν γραπτὴν λατινικὴν γραμματείαν.

Οι Γερμανοί λοιπὸν ἐκχριστιανισθέντες πρόσ-
έλαβον τὴν συνήθειαν νὰ ἐκφράζωσι πᾶν ὑψη-
λότερον διανόημα εἰς τὴν λατινικήν, νὰ θεω-
ρῶσι δὲ τὴν μητρικήν των γλώσσαν ὡς ἀνα-
ξίαν πάσης εὐγενοῦς χρήσεως. Εὑρέθησαν δη-
λαδὴ ἐπὶ πολλοῦς αἰῶνας οἱ προσηλυτισθέντες
Γερμανοί εἰς τὴν αὐτὴν λυστηρὰν θέσιν, ἥτις
καὶ σήμερον παρατηρεῖται εἰς τινας χώρας,
ἐνθα ἡ ἀριστοκρατικὴ τάξις διμιλεῖ καὶ γράφει
ἄλλην γλώσσαν καὶ ὅχι τὴν γλώσσαν τοῦ λαοῦ.
Ἐκ τῶν δύο τούτων ὑπερτεθειμένων γλω-
σῶν ἡ μητρικὴ γλώσσα τῶν πολλῶν θυσιάζε-
ται ἢ τοῦλάχιστον παραλύεται ἐν τῇ κανονικῇ
αὐτῆς ἀναπτύξει. Μεταξὺ τῶν ἀνωτέρων καὶ
ἀνεπτυγμένων τάξεων καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ,
πάνει ἡ ἀπαραίτητος πρὸς τὴν ἐθνικὴν πρόο-
δον πνευματικὴ ἐπικοινωνία¹.

Τὸ κακὸν τοῦτο φαίνεται ὅτι ἥδη εἶχεν ἐν
μέρει διαγνωσθῆ καὶ κατὰ τοὺς μέσους αἰῶ-
νας. Ἐν Ἀγγλίᾳ λόγου χάριν, ὅπου ἡ διάδοσις
τοῦ Εὐαγγελίου ἔγινε κατὰ τρόπον πολὺ διά-
φορον τῶν ἀλλών Δυτικῶν χωρῶν, ἡ ἀγγλοσα-
ξονικὴ γλῶσσα δὲν ὑπεδουλώθη ἐντελῶς εἰς τὴν
λατινικήν. Ὁχι μόνον δὲ ἡ ἐγκώριος γλῶσσα
διετήρει ὅπωσοῦν ἐπίσημον ύθεσιν, ἀλλὰ καὶ ἡ
ἐθνικὴ ἀγγλοσαξονικὴ γραμματεία ἐτιμάτο.
Κατὰ τὸν ἔβδομον αἰῶνα, ἐντολῇ τῶν ἐκκλη-
σιαστικῶν αὐτοῦ προϊσταμένων, ὁ Ἀγγλοσά-
ξων μοναχὸς Καέδμων συνέταξε ἐμμέτρους πα-
ραφράσεις τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης εἰς τὴν μη-
τρικήν του γλῶσσαν, ὁ δὲ μέγιστος τῶν χοι-
στιανῶν λογίων^τ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τὸν ὅγδοον
αἰῶνα, Βέδας ὁ Σεβάσμιος, ἀν καὶ συνέταξε
πολλὰ βιβλία λατινιστί, ἥγάπα τὴν μητρικήν
του γλῶσσαν, ἐνδιεφέρετο περὶ τῶν δημοτικῶν
ἀσμάτων τῆς πατρίδος του, ἀπόιησκων δὲ ἐ-
περάτωνε τὴν ἀγγλοσαξονικὴν μετάφρασιν τοῦ
κατὰ Ιωάννην Εὐαγγελίου.

Καὶ ὁ Κάρολος ὁ Μέγας ἐπεχείρησε μὲν νῦν συντάξῃ φραγκικὴν γραμματικήν, συνήθησε δὲ καὶ τὰς ἔθνικὰς ἐποποίias τῶν Γερμανῶν. Καὶ κατόπιν δὲ ἀφ' οὗ διὰ τοῦ ξίφους ἐπεβλήθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς τοὺς Σάξονας τῆς βιορείου Γερμανίας, οἵτινες ὑπὸ τοῦ Καρόλου ἐβαπτίσθησαν εἰς τὸ αἷμα, ὁ νιδὸς ἀντοῦ καὶ

¹ Τοιαύτην ἀνώμαλον γλωσσικὴν κατάστασιν βλέπομεν σήμερον εἰς τοὺς φλαμανδικοὺς πληνθυσμούς τῆς Βελγικῆς καὶ τῆς Γαλλίας, εἰς τοὺς λεγομένους Κάτω Βρετανοὺς τῆς Γαλλίας, εἰς τοὺς Ἐσθωνούς τῶν βαλτικῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ρωσίας Οἱ λαοὶ οὗτοι ἔχοντες διάφορον γλῶσσαν ἀπὸ τῶν ἀνεπτυγμένων τάξεων, σηματικῶς παρακαλούνται εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτῶν ἀνάπτυξιν.

διάδοχος Λουδοβίκος ὁ Εὐσεβής, ἐνόησε, κατὰ τὸν ἔνατον αἰῶνα, ὅτι τὸ ξίφος τοῦ κατακῆτοῦ καὶ τὰ λατινικὰ τοῦ ιερέως δὲν ἥρκουν δύπως ἐπιτύχωσιν ἀληθῆ καὶ διαρκῆ πίστιν εἰς τὸν χριστιανισμόν, διὰ τοῦτο δὲ ἀνέθεσε εἰς ἓν τῶν ἐγχωρίων ποιητῶν νὰ συντάξῃ δύο εἰς τὴν σάξονικὴν γλῶσσαν θρησκευτικὰ πρὸς διάδοσιν τῆς πίστεως ποιῆματα, τῶν ὅποιών σκοπὸς ἦτο νὰ ἔξικειώσῃ τοὺς ἡττηθέντας πρὸς τὴν Παλαιὰν καὶ τὴν Καινὴν Διαθήκην διὰ τῆς μητρικῆς αὐτῶν γλώσσης. Τὸ ἐν ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων εἶναι τὸ ἐπιγραφόμενον *Heliand*, περιέχον περίπου 6 χιλιάδας στίχους, ὅπερ ἐσώθη ὀλόκληρον, τοῦ δὲ ἀλλού, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, εὗρε κατ' εὐτυχῆ συγκυρίαν κατὰ τὸ 1894 ὀλίγα ἀποστάσιματα δὲ καθηγητῆς Τσαγγεμᾶΐστερος εἰς ἐν κειρόγραφον τῆς Βατικανῆς βιβλιοθήκης. Ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς μεταφράσεως διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν τροπαρίων καὶ εὐχῶν συνόψεων φαίνεται ὅτι ἐπειδιώχθη ὑπὸ τῆς Ῥώμης ἡ εἰς τοὺς Γερμανικοὺς λαοὺς διάδοσις τῆς χριστιανικῆς πίστεως Κατ' ἔξαίρεσιν μάλιστα ἔγιναν καὶ σπουδαιότεραι πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπότεμαι. Περὶ τὰ τέλη λόγου χάροιν τοῦ δεκάτου αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἐνδεκάτου ἰδρυθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τοῦ Ἀγίου Γάλλου τῆς Ἐλβετίας σχολὴ μεταφράσεων εἰς τὴν δημάρδη γερμανικὴν γλῶσσαν, τῆς ὅποιας σχολῆς ἡγέτης ἦτο ὁ κατὰ τὰ 1022 ἀποθανὼν Νότκερ.

Αλλὰ πᾶσαι αἱ περὶ ὃν ὁ λόγος ἔξαιρεσιεια
στηρίζουσιν ἀκριβῶς τὸν κανόνα, ὅτι δηλαδὴ
ἡ Ἐκκλησία τῆς Θώμης ἐπέβαλε καὶ εἰς τὰ
γερμανικὰ καὶ εἰς τὰ ὁμιλικά ἔθνη τὴν ἐπί-
σημον αὐτῆς λειτουργικὴν γλῶσσαν ὡς τὸ κατ
ἔξοχὴν ὅργανον πρὸς ἐκφρασιν ἀνωτέρας δια-
νοητικῆς ἀναπτύξεως, καὶ ὅτι πανταχοῦ αἱ ἑγ-
κάριοι γλῶσσαι κατεβιβάσθησαν εἰς πολὺ τα-
πεινοτέραν θέσιν, ἐκ τῆς δυοῖς ἔχρειασθη νὰ
παρέλθωσι πολλοὶ αἰῶνες, ἔως οὗ πάλιν ἀνυ-
ψωθῶσι εἰς τὴν φυσικὴν αὐτῶν περιωπήν.

Καθ ὅλον τὸν μεσαίωνα καὶ καθ' ἄπασαν τὴν Δύσιν πᾶν βιβλίον ἀναφερόμενον εἰς ὑψηλοτέρων δπως δῆπote μάθησιν ἐγράφετο εἰς τὴν ξένην καὶ διεθνῆ λατινικήν γλῶσσαν, πα-

οημελεῖτο δὲ ὁς ἐκ τούτου τῶν ἔθνικῶν γλωσσῶν ἡ ἀνάπτυξις. Οἱ δὲ ἀνθρωπισταὶ τοῦ ιε' καὶ ις' αἰῶνος, καθ' ἣν ἀκριβῶς ἐποχὴν ἔμελλεν ἐπὶ τέλους ἡ λατινικὴ γλῶσσα νὰ ὑποχωρήσῃ εἰς τὴν ἐπικράτησιν τῶν ζωντανῶν γλωσσῶν, συνετέλεσαν καὶ αὐτοὶ εἰς τὴν ἐπί τινα ἀκόμη χρόνον ἀναβολὴν τῆς ἐπικρατήσεως ταύτης. Ὁ "Ἐρασμος, ὅστις ἥρχεν ὃς βασιλεὺς πάσης τῆς κατὰ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ ις' αἰῶνος πνευματικῆς κυνήσεως, ἔγραφε μόνον λατινιστί, κατεφρόνει δὲ ἐκ βάθους ψυχῆς τὴν μητρικὴν αὐτοῦ δλλανδικὴν γλῶσσαν. Ὁ Θωμᾶς Μόρος κατεδέχθη μὲν νὰ γράψῃ ἀγγλιστὶ τινὰ ἐκ τῶν ὑποδεεστέρων ἔργων του, ἀλλὰ τὸ κυριώτατον σύγγραμμά του, τὴν *Οὐτοπίαν*, συνέταξε λατινιστί. Καὶ κατὰ τὸν ις' ἀκόμη καὶ τὸν ιη' αἰῶνα ἡ λατινικὴ εἶναι ἡ διεθνῆς γλῶσσα τῶν λογίων καὶ τῶν φιλοσόφων, λατινιστὶ δὲ συνέγραψεν ὁ Βάκων κατὰ τὸ 1620 τὸ *Νέον δργανον* τῶν ἐπιστημῶν, ὁ Γρώτιος κατὰ τὸ 1613 τὸ περίφημον σύγγραμμα *Περὶ τοῦ δικαίου τοῦ πολέμου καὶ τῆς εἰρήνης*, ὁ Σπινόζας περὶ τὸ 1670 τὴν *Ηθικήν* του, ὁ Λεϊβνίτιος κατὰ τὸ 1714 τὴν *Μοναδολογίαν* του καὶ ἄλλοι ἄλλαι. Μόνον δὲ περὶ τὰ μέσα τοῦ ιθ' αἰῶνος ἐπάνω σεν δριστικῶς νὰ ἐπικρατῇ ἡ λατινικὴ ὃς κυρίει γλῶσσα εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ πανεπιστήμια, ἀφοῦ ἐπὶ μίαν σχεδὸν ὀλόκληρον χιλιετηρίδα ἀφήσει πασεν ἀπὸ τῶν ἔθνικῶν τῆς Εὐρώπης γραμματειῶν ἐκατοντάδας λογογράφων, ποιητῶν καὶ φιλοσόφων, οἵτινες ἔξοχως θὰ συνετέλουν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν αὐτῶν καὶ τὴν λάμπρυνσιν.

Ἡ χρήσις αὗτη τῆς λατινικῆς γλώσσης ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς διεθνοῦς διαδόσεως τῶν Ἰδεῶν καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακαλύψεων ὑπῆρχε τῷ ὅντι μέγα ἀγαθόν, ἵσως μάλιστα εἶναι λυπηρόν, ὅπως φρονοῦσιν οὐκ διλίγοι ἐκ τῶν λογίων, ὅτι καὶ σήμερον δὲν ἴσχυει ἡ λατινικὴ ὡς διεθνῆς ἐπιστημονικὴ γλῶσσα, ἀλλ' εἴναι δῆμος ἐπίσης ἀναντίορητον, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις καὶ τῶν γεωματικῶν καὶ τῶν ὁδωματικῶν γραμματειῶν ἐπεβραδύνθη καὶ παρελύθη σημαντικώτατα καὶ ἐπὶ μακρότατον χρόνον, ἔνεκα τῆς συστηματικῆς ἐπιβολῆς τῆς λατινικῆς γλώσσης, ἥν ἡσκησε πανταχοῦ κατὰ τὴν διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἡ Ἐκκλησία τῆς Ῥώμης.

[Τὸ τέλος εἰς τὸ προσεχὲς] ΠΑΥΛΟΣ ΦΡΕΔΕΡΙΚΟΣ
[Μετάφρασις Σ. Κ. Σ.]

Ε Υ Ρ Ο Π Ή

ε. π. κ.

Γλυκόνειρο στήν δμοσφην Εύρωπ' ή Αφροδίτη τῆς ἔστειλε τὴν κονταγή, τῆς νύκτας ὥρα τρέτη, ὥρα, ποῦ δύπνος, καθιστὸς στὰ μάτια, γλυκὸς μέλι, δένει τὰ βλέφαρ' ἀπαλὰ καὶ λύνει τὰλλα μέλη, ποῦ τὸ κοπάδι τῶν σωστῶν ἔχενται ὀνειράτων. Μὲς στὰ παλάτια τὰ ψηλὰ βαθιὰ σὰν ἐκοιμάτον παρθενικὴ τοῦ Φοῖνικος ἀκόυη ἄκρο' ή Εύρωπη, τῆς φάνηκε πᾶς μάχονται γιὰ λόγου τῆς δυὸς τόποι, ή Ασία κ' ἡ πέρα Στεριά μὲ γυναικήσια κάλλη. Ή μιὰ μὲ ἔνερην ἔμοιαζε, μὲ χωριανὴν ἡ ἄλλη καὶ σὸ δικῆν τῆς πιὸ σφικτὰ βαστοῦσε τὴν παρθένα κ' ἔλεγε αὐτὴ τῇ γέννησε, τὴν εἶχε ἀναθρεμένα κ' ἡ ἄλλη χεροδύναμη κρατεῖ καὶ δὲν ἀφήνει τὴν ἄκρην δχι ἀθέλητα, κ' ἔλλαε πᾶς ἔκεινη ἀπὸ τὸν Δία τυχερὸ τὴν ἄκρην ἢ τὸν νά πάρῃ. Μὲ μᾶς αὐτὴ ἀπὸ τὸ στρωτὸ πετάχτηκε κλινάρι μὲ καρδιοκύπιτο τὸν εὔρειρο γιὰ ξύπνον ἐθαρροῦσε κ' ἐκάθισε καὶ κάμπισθην ὥρα σιωπὴ ἐκρατοῦσε τῆς δυὸς γυναικες στὰ δειλὰ τὰ μάτια τῆς ἐθώρει, ὁστὸν ἀργὰ περίτρομη φωνὴν ἔβγαλε ἡ κόρη.

«Ποιὸς θεός μοῦστειλε, καλέ, φαντάσματα μπροστά μου; Ποιὸ μάποξύπνησε δύνειρον ἀπὸ τὰ στρώματά μου, καθὼς ἐπλάγαζα γλυκὰ γλυκὰ στὴν ἀντρομίδα; Κ' ἡ ἔνεινη ποιὰ ἥτονε, ποῦ μὲς στὸν ὄποιο μοῦστειλε, καὶ στὴν ἄγάπησα μὲ μᾶς καὶ στὴν καρδιὰ τῇ γνούόθω κ' ἔλεγε σὰν παιδί, μ' ἀγκάλιαζε μὲ πόδο; Μόν' δις τὸ φέροντα εἰς καλὸ τὸν εὔρειρο τοῦτο οἱ λαγιοι!»

Αὐτά εἶπε καὶ σηκωθήκε, τὲς φίλες ναῦρη πάγει συντροφισσες, συνόκαιρες, ποῦ ἐγκαρδιακές τῆς ἥτον, ποῦπαιζε πάντοτε μαζὶ κ' ἔχόρευε μαζὶ τῶν ἡ τὸ κορμὶ τῆς ἔλους μὲς στὲς πηγὲς ὅμαδι ἡ μυροβόλα σύναζε λειριὰ ἀπὸ τὸ λειβάδι.

Νά σου καὶ κεῖνες, καθεμιὰ μὲνα πανέρι θάμα γιὰ λούλουδα καὶ ἔξειρον πρὸς τὰκρογύαλι ἀντά πάντοτε συνάζονταν κ' εὐρόσκαν τὴν χαρά των στὴν μυρωδιὰ τῶν λουλουδιῶν, στὸ φλοιόβον τῶν κυμάτων. Η Εύρωπη ἐκράτει ἔνα κρυστὸ χιλιόπλονυ μο ταλάρι ποῦ τὸχε κάμει δη Ηφαίστος καὶ δῶρο τὸχε πάρει

τῆς Αφροδίτης, σὰν ἔπαιρον τὸν Ποσειδῶνα ταῖρι κ' ἔκεινη τὸχε τῆς γλυκειᾶς τῆς Τηλεφάσσας φέρει, γιατὶ δικὴ τῆς ἔπειρε καὶ κεῖνη στὴν Εύρωπη, τάνύπαντρο κορδάσι τῆς, τὸ χάρισε κατόπι. Μέσα του ἔξιτης περισσά λαμποκοποῦσαν πέρα μέσα χρονῆ ἥτον ή Ιώ, τοῦ Ἰνάχου ή θυγατέρας ἀκόμη δαμάλ' ἥτον, δὲν ἥτον πιὰ κοράσι κ' ἐμάχετον τῆς ἀλμυρὲς τῆς σιράτες νὰ περάσῃ, λὲς κ' ἔκολυμπα' ἡ θάλασσα ἔνα σμάλτο ἥτο παρέκει κι' ἀπὸ τὸν δχτο τοῦ γιαλοῦ, τὸν ἔνα κ' ἄλλο, στέκει κόσμος καὶ κόσμος καὶ θωρεῖ τοῦ πόντου τὸ δα-

μάλι
Μέσα δ Κρονίδης τὴν Ιώ, τὸ βώδι, ἀγάλι ἀγάλι χαδεύει μὲ τὴ χέρα του, καὶ δίπλα στὸ ποτάμι τὴν εἶχε πιὰ ἀπὸ δάμαλι γυναικα ἔανακαμένη.
Ο Νεῖλος ἥτον ἀργυρὸς καὶ χάλκινο τὸ βώδι κ' ἔλεγε τὸν Δία δόλοχρουσιν ἀπὸ κορφὴν ὡς πόδι.
Καὶ κάτω ἀπὸ τοῦ ταιριαστοῦ ταλάρου τὴ στεφάνη δ Ἐρμῆς, κ' ὑστερ' ἀπλωτὸς δ Ἀργός κοντοφτάνει μὲ τάνοικτὰ τὰ μάτια του, τάκοικητὸ του βλέμμα· κ' ὑστερο ἐπέτ' ἀπὸ ἔκεινοῦ τὸ κατακόκκινο αἷμα καμαρωτὸ γιὰ τῶν φτερῶν τὰ χρώματα παγόνι, ποῦ τὴν οὐρά του σὰν ταχὺ καράβι ἀνασηκώνει καὶ περισκέπει τὸ χυνσὸ τοῦ πανεριοῦ γυλάρι.
Αὐτό ἥτον τῆς πεντάμορφης Εύρωπης τὸ ταλάρι.

Κι' ἀφροῦ πιὰ κεῖνες ἔφθασαν στάνθόσπαρτο
[ἀκρογιάλι]
ἡ μιὰ μὲ τόντα λούλουδο, μὲ ταῦλλο ἔπαιξε ἡ ἄλλη, τούτη μὲ νάρκισσο γλυκό, μὲ γνάνινθον ἔκεινη, τὰ γιούλλια αὐτὴ κατάκοβε κ' ἡ ἄλλη τὸ μερόσιν.
Καὶ χίλια πέταλα χαμαὶ σκορπίζονταν ἀκόμη.
"Άλλες τοῦ κρόκουν τοῦ ἔανθοῦ τὴν μυρισμένη κόμη μὲ χίλιες φωνὲς ἔκοβαν μόν' ἡ βασιλοπούλλα ποῦδρεπε δόδ' ἀκράνοικτα, πνωρὰ μὲ τὴ δροσοῦλλα, σὰν Ἀφροδίτη ἐφάνταζε στὴν μέση τῶν Χαρίτων. Μόνο νὰ παῖη τυχερὸ πολὺν καιρὸ δὲν ἥτον μὲ τὰ λουλούδια κορασιά, παρθένα μὲ τὴ ζώη· γιατὶ δ Κρονίδης τὴ θωρεῖ κι' δ νοῦς του εὐθὺς

[τριάμα]
Τὰ βέλη τὸν ἔδαμασαν μὲ μᾶς τῆς Αφροδίτης ποῦ καὶ τὸν Δία πᾶς νὰ τικᾶ κατέχει μοναχή της. Μιὰ ἀπὸ τῆς "Ηρας τὴ ζηλειὰ νὰ λείψῃ καὶ τὰ μίση καὶ μιὰ τὸν ἀπρακτὸ τὸν νοῦ τῆς κόρης ν' ἀπατήσῃ, τὸν θεὸν ἔκρουψ' ἀλλαξε κορμὶ καὶ βοῦς ἐφάρη, ταῦρος, μόν' δχι σὰν αὐτοὺς ποῦ τρέφονται στὴ [στάνη],

οὔτε σὰν κεῖνον ποῦ αὐλακίες ἀνοίγει ξυγομάχος, οὔτε σὰν ὅποιο βόσκεται σὲ μὰ κοπῆ μυράχος, οὐδὲ σὰν κεῖνον ποῦ τραυῷ πολύφορον ἀμάξι. Τούτον ἔανθδ δλο τὸ κορμὶ πάγει κρυστὸ νὰ μοιάξῃ καὶ μόν' ἔν' ἀργυρόσκυλο στὸ μέτωπο εἰχ' ἔπάνω τὰ μάτια του γαλάνιζαν κ' ἔρωτ' ἀστράφταν πλάνο. Κ' ἵσα δυὸ κέρατα ζυγὰ πετοῦσαν ἔνα μ' ἔνα, καθὼς τοῦ μισοφέγγαρον τὰ κύκλα, ἀναστρεμένα. Καὶ στὸ λιβάδ' ἥρθε χωρὶς τὲς κόρες νὰ ἔιπτάσῃ κι' δλες τὲς ἔπιασε καημὸς κοντά του γιὰ νὰ πάσι, νὰ γγίζονταν τὸμορφόβουδο, ποῦ μὲ τὴ μυρωδιὰ του περιοῦσε καὶ τοῦ λιβαδιοῦ τάκοικιούλλονδα του. Καὶ στὴν Εύρωπη στάθη ἐμπρὸς τὴν μυριοπαι-

[γνεμένη]
τὴν ἔγλειφε τὴν κορασιὰ καὶ τὴν ἔξειρελλαίνει. Καὶ κείνη τὸν ἔχαδενε, τοῦ σφρόγγιζε τὰ στόμα μὲ τὰ χεράκια καὶ φιλὶ στὸν ταῦρο δίδει ἀκόμα. Καὶ κείνος γλυκομόγγρισε – οὐ τρόπ' ὁ ἐρωτιάρης! Ήχος αὐλοῦ πᾶς μελῳδεῖ σταύτι σου μέσα ἐθάρ-
[ζεις].
Γονάτισε στὰ πόδια τῆς, στραμμένος τὴν ἐθώρει κατάμματα, κι' ὀλόδειχνε τὴν πλάτη του στὴν κόρη. Κ' ἔκεινη λέει τῶν κορασιῶν μὲ τὲς ἔανθες πλε-
[ξοῦδες]

«Ἐλάτε, φιλαινάδες μου ζυγῶστε, κοπελλοῦδες, στὸν ταῦρο νὰ καθίωμε, νὰ παίξωμε κομμάτι δλες σηκώνει μιὰ μορφιὰ νά μας δεχτῇ στὴν ποιτάτε, τόσο εἰν' ἥμερος καὶ τόσο καλός, δῆν μὲν μοιάζει ταῦρον κανενὸς κ' ἔχει τὸ νοῦν ἀν-

[θρώπον]
τὸν ἴδιο κι' ἀπαράλλακτο μόνο μιλιὰ δὲ θάχει». Εἰλεγε αὐτὰ κι' δλόγελη τοῦ κάθισε στὴ δάχι μὲ πρὸν οἱ ἄλλες ἀνεβοῦν, δ ταῦρος φόρα δίδει ἔκεινην ποῦνθελε ἀρπαξε καὶ πιὰ - καλὸ ταξεῖδι!
[πλάτη]
Η κόρη ἐστράφη μεταμᾶς τῆς φιλαινες νὰ κράξῃ κιάνοιγε καὶ τὰ χέρια της, μὰ ποιὰ νά την προ-

[φτάξῃ]
Κιάφον στὸ κῦμα μπῆκε αὐτός, τραυοῦσε σὰ δελ-
[φίνη]
μ ἄβροξκια πόδια κύματα μεγάλα πίσω ἀφήνει. Καὶ σὰν περιοῦσε, ἡ θάλασσα γαλήνιαζε κ' ἔγέλα τὰ κήτη ἔχόρευναν ἐμπρὸς τοῦ Διός, ἀπὸ τὴν τρέλλα, καὶ τὸ δελφίνι ἀπὸ βαθιὰ ψηλὰ στὸ κῦμα ἔπήδα κι' οἱ Νηρηΐδες πρόβαλλαν δλες χαρὰ κ' ἔλπιδα, μὰ μιὰ σ' ἔνα σκυλλόφαρον δμορφοκαμισμένη, κι' δ ἴδιος δ βαρύδουνπος δ κοσμοσείστης βγαίνει καὶ τὰδελφοῦ τον τ' ἀκριβοῦ τὸν καλὸ δρόμο [άνοιγε]
κ' οἱ Τοτίωρες συνάζονταν τριγύρω, λίγοι λίγοι,

κ' ἐπαίζανε συντροφιαστοί, κράκτες βαριοὶ τοῦ πόντου, μὲ κάτι κόχυλους μακριοὺς τοῦ γάμου τὸ σκο-
[πόντου]
Κ' ἔκεινη ὁραῖα καθιστὴ πάρω στὸν Διός τὴν πλάτη μὲ τόρα χέρι τὸ μακρὸν κέρας τοῦ ταύρου ἐκράτει μὲ τᾶλλο της ἔσήκωνε τὴν πλουμιστὴ πορφύρα, μὴν τῆς τὴ βρέχη τὸ νερὸ καὶ τὴ χαλᾶ ἡ δρυμόρα. Κι δ ἀνεμος ἐφούσκωνε τῆς κόρης τὸ φουστάνι, σὰν τὸ παννὶ τοῦ καραβιοῦ, γιὰ νὰ γλυκανασάνη. Κ' ἡ κόρη ἀφοῦ ἐεμάκρουσεν ἡ πατρικὴ της χώρα, καὶ δὲν φαινόταν οὐτ' ἀκτὴ οὐτε βούνὸ πιὰ τιώρα, κιάπανω μόνον οὐρανὸς καὶ θάλασσα' ἀποκάτω φοβήθηκε κ' εἶπε δειλὰ στὸν ταῦρο τὸ στηθάτο.

«Ποῦ θέλεις, ταῦρε νὰ μὲ πάς; τραυῷς μὲ τὰ στάσα σου στὸν δρόμον τούτους; ἀψηφεῖς τὸ κῦμα; καλέ, στάσσον. Γιὰ τὰ γοργὰ πλεούμενα ἡ θάλασσα εἰν' ἡ μαύρη. Τὴν ὑγρὴ στράτα τοῦ γιαλοῦ φοβοῦνται τὴν οἱ γιανόρης. Σὰν τὶ θὰ πιῆς, σὰν τὶ θὰ φὰς στὴ μέση τοῦ πε-
[λάγον]; Θάσαι θεός σὰν τὸν θεόν περοῦς περοῦς μόνο φυ-

[λάγον]
Οὔτε δελφίνια στὴ στεριά ποτέ μου εἶδα νὰ βγοῦσι οὐτε μοσκάρια στὸ γιαλὸ νὰ μπαίνουν ἔχω ἀκούσει. Μὰ σὺ περνᾶς γῆ, θάλασσα, κουπιὰ τὰ πόδια νὰ δοῦμε κιὰ δὲ σηκωθῆς ψηλὰ καὶ λάμνεις σὰν τὰ γοργόφτερα πούλλια στὸ γαλανὸν αἰθέρα. Εμένα κακὴ τύχη μου, ποῦ ἀφῆκα τὸν πατέρα τὰ δώματα καὶ ἔσειρο μ' ἐνὸς βαδιοῦ τὴ δάχι καὶ τώρα θαλασσομαχῶ καὶ χάρομαι μονάχη. Μόνο, τοῦ πόντου βασιλιᾶ, γιὰ ἐπάνουσέ μου σύ, Ποσειδῶν' ἀθάνατε, ποῦ ἐλπίζω ν' ἀνταμώσω μπροστά νὰ παραστέκεσαι, τὸν πόρο μου γιὰ ναῦρω τὶ δὲν περγᾶ δίχως θεὸ τὴ σράτ' αὐτὴ μὲ ταῦρο!»

Εἶπε κιάπολογήθη της τὸ βώδι παραχοῆμα «Θάρρος, κοπέλλα, μὴ ψηφᾶς τῆς θάλασσας τὸ κῦμα. Τὸν Δία τὸν ἴδιο ἔχεις ἔδω, κιὰς ταυροδείχνω [λάπέξω μπορῶ δπως θέλω νὰ δειχτῶ, σὰ μοῦ φανῆ νὰ Εσένα δ πόθος μ' ἔκαμε νὰ πέσω στὰ ταξιδία, σὰν ταῦρος καὶ θὰ σὲ δεχτῇ ἡ Κρήτη τώρα: ἡ ἴδια θά σε στολίσῃ τύφη ἡ γῆ, ποῦ μ' ἔθρεψε καὶ μένα

καὶ στὸν καιρὸν παιδιὰ ἔκφραστὰ θὰ κάμψῃς παινε-
ποῦ θὰ γενοῦνται καὶ τραγοὶ μέσα στὸν κόσμο
Εἶπε καὶ ὅτι εἶπε γίνηκε οὐ, Κορήτη, ἐμπρός
στοὺς πάντες

ΙΤΑΛΟΙ ΠΡΟΡΡΑΦΑΝΑΙΤΑΙ

ΜΑΖΑΤΣΙΟ*

Η ἐποχὴ τοῦ Φράνσις Αγγέλικο εἶνε ἀκοιβᾶς καὶ ἡ ἐποχὴ κατὰ τὴν ὁποίαν διχάζεται ἡ Ἰταλικὴ τέχνη. Συμμαθητὴς τοῦ Φράνσις Αγγέλικο ὁ Μαζολίνο λαβών καὶ αὐτὸς ἀπὸ τὸν Σταρ-νίνα τὰ πρῶτα μαθήματα, πρόκειται νὰ εἰσα-γάγῃ τὴν ζωὴν εἰς τὴν τέχνην, καὶ μέσα εἰς τὰς τοιχογραφίας τῆς ἔκκλησίας Βραγκάτζη τὰς ὁποίας αὐτὸς ἤχοισε καὶ ὁ Μαζάτσιο ὁ ἔνδο-ξις μαθητὴς του ἐσυνέχισε, πρόκειται νὰ δώσῃ τὸ ὑπόδειγμα καὶ τὴν ἀποκάλυψιν τῆς νατου-ραλιστικῆς τέχνης, τὸ ὅποιον ἡ μεγάλη γενεά τοῦ 1500 θὰ ἀκολουθήσῃ.

‘Ο Μαζολίνο λοιπὸν ὑπῆρξε συμμαθητὴς τοῦ τόσον διαιφόρου τὰ Ἰδανικά, τόσον ἀνειδέτου Φραδίανον.

Τὸ σπέρμα τὸ δποῖον ἔκαστος ἔλαβε ἀπὸ τὸν Σταρνίνα, τὸν κοινὸν διδάσκαλον, τὸ ἔκα-
μεν ἔκαστος διωρθώσεως γὰρ καροτομούσην.

μεν ἐκατονταὶ οιαφόρως να καρποφορησῃ.

Φίλος τῶν νεώτερισμῶν, μαθητής καὶ σύντροφος τοῦ Γιβέστη, δ Μαζολίνο ἀμέσως ἐνηγκαλίσθη τὰ νέα ἴδαινικά καὶ ἔκαμε τὰ πρῶτα βήματα πρὸς τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ μυστικισμοῦ καὶ τῆς ἀποστροφῆς τῆς ψύσεως.

Αἱ τοιχογραφίαι τοῦ Καστηλίου δὲ Ὁλόνα
αἱ δύοιαι εἰνε τὸ καλλίτερον ἔργον του, ἐλέγ-
χουν ζωὴν. Τὰ πρόσωπα ἀρχίζουν νὰ ἔχουν
ἀτομικότητα καὶ ἐκφραστική ιδίαν. Ἀν αἱ συν-
θέσεις του εἶνε ἀκόμη ἀφελεῖς, ἀν δὴ ἀφέλεια
καὶ δὴ παρθενικότης καὶ δὴ ἀπειροτική τῶν κεφα-
λῶν καὶ τῶν ἐκφράσεων, δεικνύουν ἀκόμη μίαν
ἀνάμνησιν τῶν ἔργων τοῦ Γκιότο, τὸ βῆμα
ὅπως ποδὸς τῶν ζωὴν ἔχει μήνις.

Παρατηρήσατε τὴν Σαλώμην πρὸ τοῦ Ἡρώδου. Οὐδὲν ἵσως τὸ δραματικὸν συναίσθημα, καμμία συνείδησις τῆς ἐποχῆς, καμμία χάρις εἰς τὴν σύνθεσιν Ἡ γυνὴ αὕτη κατὰ ἡμισυ Παναγία καὶ κατὰ τὸ ἡμισυ καλογοραῖα, αὐστηροῖς

κ' ἔκει τὸν Δία τὴν προτινὴ μοοφὴν τὰ πάροις ἐ-
[θῶσες]
ηρεββάτι ἀμέσως νυφικὸ τῆς ἔστησαν οἱ Ωρες
καὶ νύφη γένηκε τοῦ Διὸς ἡ προτοῦ κόρη ἐ-
[κείνη]
καὶ στὸν καιρό της γέννησε παιδιὰ καὶ μάνα ἐγένετο.

ΣΙΜΟΣ ΜΕΝΑΡΔΟΣ

Εις τὴν Φλωρεντίαν ἔμεινε δλίγον χρόνον καὶ ἔλαβε μέρος κατὰ τὸ 1425 δύο ἔτη πρὸ τοῦ Μαζάτσιο εἰς τὴν διακόσμησιν τοῦ περιφρήμου παρεχελησίου Βραγκάτζη εἰς τὴν δυοῖαν ἐπόροκειτο αὐτὸς καθὼς καὶ ὁ μαθητής του νὰ ἀφήσουν τὴν καλλιτεχνικήν των διαθήκην.

Ποιὸν ὑπῆρξε τὸ μέρος τοῦ εἰς τὴν διακόσμητιν αὐτὴν δυνάμεθα νὰ διμολογήσωμεν ὅτι ἀκριβῶς δὲν γνωρίζουμεν, ἀφοῦ κριτικοὶ τῆς περιωπῆς τοῦ Καβάλκασέλα καὶ Κρόσουν, διαμφισθήτοιν τὰ ἔργα εἰς τὰ δποῖα ἀναγνωρίζεται τοῦ Μαξολίνο ἡ χειρό. Ὁπωσδήποτε ἡ ἐπικρατεστέρα γνώμη σήμερον ἀποδίδει εἰς αὐτὸν τὸν Περιστασμὸν τοῦ Ἀδάμ καὶ τῆς Εὕας, τὴν Ὁμιλίαν τοῦ Ἀγίου Πέτρου, τὴν Ἰασιν τοῦ Παραλυτικοῦ καὶ τὴν Ἀνάστασιν.

Ἐπιστρέψας δὲ Οὐγγαρίας, ὃπου φαίνεται
ὅτι μετέβη καὶ ὑπηρέτησε τὸν περίφημον τυ-
χοδιώκτην Πῖπον Σπανὸν τοῦ ὁποίου τόσον
ὑπερήφανον εἰκόνα μᾶς ἀφῆκε δὲ ἡνδρέας Κα-
στάνιο, ὁ Μαζολῖνο ἔξετέλεσε τὰ ἀριστουρ-
γήματα τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ Βαπτιστηρίου
τοῦ Καστιλίου δὲ Ολόνα τὰ ἐμποτισμένα μὲ-
τὶ τὴν ἀλήθειαν, μὲ τὴν ὅποιαν δὲ Μαζάτσιο εἰ-
χεν ἥδη σφραγίσει τὰ ἔργα τῆς ἐκκλησίας Βραγ-
κάτζη. Βεβαίως εἰς τὰ τελευταῖα αὐτὰ ἔργα τοῦ
Καστελίου δὲ πρόδος τοῦ ζωγράφου εἶνε με-
γάλη, δὲν πρέπει δύως νὰ λησμονήσῃ κανεὶς
ὅτι δὲ μαθητής του Μαζάτσιο εἶχεν ἥδη ἀκμάσει
καὶ ἀποθάνει δύο ἔτη πρὸ τῆς ἐπανόδου τοῦ
Μαζολῖνο, καὶ ὅτι δὲ πρόδος αὐτὴ τοῦ διδα-
σκάλου πιθανὸν νὰ ὀφείλεται κατὰ μέγα μέ-
οος εἰς τοῦ μαθητοῦ τὴν ἐπίδοσιν

Οπωσδήποτε αἱ τοιχογραφίαι αὐτὰὶ αἱ ὁ-
ποῖαι περιλαμβάνουν ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ σκη-
νάς ἐκ τῆς ζωῆς τοῦ Ἀγίου Στεφάνου, τοῦ
ἀγίου Λαυρεντίου καὶ τῆς Παρθένου, ἐν δὲ τῷ
Βαπτιστηρίῳ σκηνάς τῆς ζωῆς τοῦ Ἀγίου Ιω-
άννου, ἀνήκουν εἰς τὰ πρῶτα καὶ τὰ μᾶλλον
σπουδαῖα μνημεῖα τῶν ἐνδόξων τεχνικῶν προό-
δων τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰώνος.

Ο Μαζολίνο τοῦ ὁποίου τὴν μορφὴν μὲ τὸν περίφημον Σινικὸν σκοῦφον μᾶς διέσωσε δ Βαζάρη, ἀπέθανε τὸ 1440 εἰς ἡλικίαν πεντή- κοντα ἔπειτα ἐτῶν.

* * *

Αλλὰ μεγαλήτερος αὐτοῦ καὶ σφραγισμένος ἀληθῶς μὲν ὑπέροχον μεγαλοφυῖαν, ἀληθῆς πρόδοφομος καὶ ἐφάμιλλος τοῦ Ραφαήλου, εἶνε δὲ μαθητής του Μαζάτσιο.

‘Ο Φρά ’Αγγέλικο ἔκλεισε ἐνδόξως τὴν ἐποχὴν

τοῦ Γκιότο. Ὁ Μαζάτσιο ἦνοιξε μὲν ὑπεράνθρωπον πτῆσιν μεγαλοφυῖας ἐκείνην τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου. Τὸ μέρος τὸ κεφαλαιῶδες, ἡ ἐπίδρασις τὴν δποῖαν εἶχεν δ νέος αὐτὸς—διότι ἀπέθανε νεώτατος—εἰς τὴν ἔξελιξιν τῆς Ἰταλικῆς τέχνης εἶνε ἀλληδῶς μοναδική. Φαίνεται δτι δι' αὐτὸν ἥνοιχθσαν τὰ μυστήρια τῆς τέχνης, δτι δι' αὐτὸν ἐφάνησαν φωτειναὶ ὅλαι αἱ ὄδοι αἱ δποῖαι διηνοίγοντο διὰ τὴν Ἰταλικὴν ἡγωρα-φικήν, φαίνεται δτι δι' αὐτὸν τὰ δύο ἀντίθετα ορεύματα τοῦ ἰδεώδους καὶ τῆς ποιήσεως τὰ διποῖα δι' ἓνα αἰῶνα ἀκόμη θὰ ταλαντεύσουν τὴν τέχνην. λύονται καὶ ἀδιομονίζονται.

“Οπως δ Τιμόνιον την τεχνήν, καὶ οὐνταὶ καὶ αρεβαῖσαν την τάς εἰκόνας του δῆλην τὴν ἐπανάστασιν τοῦ Νικολάου Πιεζάνο, τοιουτορόπως καὶ δ Μαζάτιο πρῶτος ἔνώνει καὶ ἐκτελεῖ εἰς τὴν ζωγραφικὴν δ, τι δ Γιβέρτη καὶ δ Δονατέλο εἰσήγαγον τὸ ζῶν καὶ τὸ νέον εἰς τὰς θύρας τοῦ Βαπτιστηρίου. Πρῶτος, ἐνῷ πέριξ του δ Σταρνίνα, ἔξακολουθεὶ τὰς ιραταιὰς μυροφάς, τὰ σώματα τὰ ἄνευ λαμῶν τῶν τελευταίων μαθητῶν του Γκιότο, ἐνῷ οἱ τελευταῖοι Μπίτση ἐκφυλίζουν τὴν ζωγραφικήν, ἔχων αὐτὸς ὡς παραδειγμα τὸν διδάσκαλόν του Μαζολίνο, ἔχων ὡς μυητάς του τους γλύπτας καὶ τὴν φύσιν ἀριόμενοι τὰ πάντα, συνδυαζει τὰ πάντα, καὶ μᾶ

δίδει τὰς πρώτας ζώσας δημιουργίας τοῦ αἰώνος του. Καὶ πρᾶγμα καταπλήκτικόν ! Ὁ νεωτεριστής αὐτὸς δύσις εἰσάγει εἰς τὴν ζωγραφικὴν τὸν νατουραλισμόν, δὲν ἔχει μολαταῖτα τὰ ὑπερβολάς νατουραλιστοῦ. Ὁ Μαζάτσιο δὲν ὑπέπιπτε καθόλου εἰς τὰ λάθη καὶ τὰς ὑπερβολάς ἐνδὸς Καστάνιο δουλικοῦ καὶ ὑπερβολοῦ μιμητοῦ τῆς φύσεως, ἐνδὸς Οὐτούσιο ἀντιγραφέως λεπτομερειῶν, ἐνδὸς κανὸν Φιλίππου Λίππη. Ἐραστής τῆς πραγματικότητος γνωρίζει νὰ τὴν ἀπαλύνῃ, γνωρίζει νὰ τὴν καλλύνῃ, γνωρίζει νὰ τὴν ἔκλεγῃ. Ἡ φύσις διέρχεται διτῶν διφθαλμῶν του, ἀντικατοπτρίζεται ἐντὸς τῆς καλλιτεχνικῆς του ἰδιοσυγκρασίας καὶ χάνεται πᾶν ὅ,τι ἔχει τὸ ἐφήμερον, τὸ ἴδιαίτερον τὸ πρόσκαιρον. Ὁ χρωστήρος του διορθώνει και γενικεύει. Αἱ μορφαὶ τὰς δύοις ζωγραφίζει ἐνῷ ζοῦν τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων καὶ κινοῦν

ταὶ μὲ τὴν κίνησιν τῶν ἀνθρώπων, δὲν ἔχουν μολαταῦτα τίποτε τὸ κοινὸν καὶ τὸ τετραμένον. Βλέπει κανεὶς ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀντιγροφῆς ἀλλὰ περὶ δημιουργίας. Ό νεαρδὸς καὶ λέγεις ἀνακαλύπτει κόσμον ὀδόκληρον πραγματικότητος, εἰς τὸν ὃποῖον ἐμφυσᾷ καλλονή τὸν ὃποῖον πλάττει, τὸν ὃποῖον μορφώνει κατ-

¹ Remont et Lubke v. Muntz La renaissance italienne.

βούλησιν. Καὶ ὑπὸ τὴν ἔποψιν αὐτῆν, ὁ καλλιτέχνης τῆς ἐκκλησίας Βραγκάτη εἶνε ὅχι μόνον ἔνας νεωτεριστής, ἀλλὰ νεωτεριστής τερατώδης, οὕτως εἰπεῖν πρόσωρος καὶ ἀπρόσοπος, τόσον πρόσωρος καὶ τόσον προοδευτικός ὥστε ἡ ἔποχή του δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ. Μετ' αὐτὸν οἱ ζωγράφοι θὰ παρακολουθήσουν τὴν φυσικήν των ἔξελιξιν· καὶ ὁ Ραφαήλος καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος οἱ δόποιοι θὰ ἔπρεπε νὰ εἴνεις οἱ ἀμεσοί συνεχισταί του, θὰ ἔλθουν ἔξηκοντα ἔτη βραδύτερον.

Καὶ ὁ ζωγράφος αὐτὸς ὅστις ἀμέσως κατώρθωσε τὸ θάῦμα νὰ εἰσαγάγῃ περισσοτέραν ἀλλήθειαν καὶ περισσότερον ἴδαικὸν συγχρόνως εἰς τὰς εἰκόνας του, μᾶς παρουσιάζεται ὅπως ἡτο φυσικὸν μὲ δόλκηρον τὸν στέφανον τοῦ μαρτυρίου, τὸν δόποιον ἔφοροσαν οἱ μυηταὶ καὶ οἱ πρόδοροι καὶ αἱ μεγαλοφυῖαι.

Σημειωμένος μὲ τὴν σφραγίδα τῶν ἐκλεκτῶν, δὲν ἔδυνήθη νὰ συμβιβασθῇ μὲ τὴν πραγματικότητα, καὶ μολονότι νικητὴς τῆς τέχνης του, δὲν ἔδυνήθη δομοίως νὰ νικήσῃ εἰς τὴν πάλην τῆς ζωῆς. Ἡ δυστυχία τὸν ἔσημείωσε, τὸν ἔνηγκαλίσθη, τὸν ἔδάμασε. Τὸ τάλαντον του ὑπῆρξε πρόσωρον ἀλλὰ πρόσωρος ὑπῆρξε καὶ ὁ θάνατός του. Οἱ σύγχρονοί του τὸν ἐτίμησαν δι' ἔνδος περιγελαστικοῦ καὶ ἀτιμωτικοῦ σχεδὸν ἐπιθέτου—Μαζάτσιο, ἔξευτελιστικὸν ὑποκοριστικὸν τοῦ Τομάζο (Θωμᾶ),—οἱ δανεισταὶ εἰς τοὺς δόποιους ἔχρεώστει τὸν ἀρτον του τὸν ἔβασαντισαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, καὶ καθ' ὅλην του τὴν ζωὴν οἱ περίφημοι αὐτοὶ Μαικῆναι τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰώνος, οἱ δόποιοι ἡκολούθουν τὴν μόδαν, δὲν τοῦ παρήγγειλαν τίποτε. Οἱ καλλιτέχναι μόνον τὸν ἔξετίμων ίσως ἀλλὰ δὲν τὸν ἡγάπησαν βεβαίως, καὶ ἀφοῦ ὁ ζωγράφος ἔδωσε τὸ πρῶτον σχεδὸν καὶ τὸ κύκνειον πιθανῶς ἄσμα του, ἀπέδινε εἰς ἡλικίαν εἰκοσιεξ ἐτῶν σκοτεινῶς, μυστηριωδῶς, ἐκ δηλητηρίου ίσως, καὶ τὸν θάνατόν του εἰρωνικώτατα μᾶς μανθάνει μία διαμαρτύρησις ἐνός του δανειστοῦ.

Ο Βαζάρη μᾶς τὸν περιγράφει ἀμείλικτα ἐντρεπόμενον τὸν ἑαυτόν του νὰ ζητήσῃ χρήματα, δειλόν, συγκεντρωμένον, ἀφελῆ, γλυκύτατον, ἀφηρημένον. Εἶχε δώσει ὅλην του τὴν ψυχήν, ὅλην του τὴν θέλησιν εἰς τὴν τέχνην καὶ δὲν ἔφροντις πλέον διὰ τὸν ἑαυτόν του καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμη διὰ τοὺς ἄλλους.

Διὰ νὰ ζήσῃ ἀναγκάζεται νὰ κάμη χρέη, ἐνεχριμάζει ἀθλίως τὰ φροέματά του, διατρέφει ἡ μᾶλλον διατρέφεται ἀπὸ τὴν μητέρα του, καὶ δὲν κατορθώνει ποτὲ νὰ πληρώσῃ ἔνα πτωχὸν

βοηθὸν ὅστις εἰς τὸ τέλος τὸν καταγγέλλει. Ἀπελπισμένος κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, χρεωστῶν 102 λίρας εἰς ἔνα ζωγράφον, ἐξ φιορίνια εἰς ἄλλον, πτωχός, λιμώττων, μὴ εὐρίσκων ἔογασίαγ, πηγαίνει εἰς τὴν Ρώμην, καὶ ἐκεῖ ὁ θάνατος τὸν ἀναπαύει καὶ τὸν παραδίδει εἰς τὴν ἀθανασίαν τὸ 1427.

Εἶχε γεννηθῆ τὴν 21 Δεκεμβρίου 1401 καὶ ἦτο υἱὸς συμβολαιογράφου. Κατὰ τὴν ζωὴν του ὑπῆρξε φίλος τοῦ Βανελέσκη, ὅστις τὸν ἐμύησε εἰς τὴν προοπτικήν, ἀνὴτο ἀνάγκη νὰ τὸν μυήσῃ κανεὶς αὐτὸν ὅστις ἐμύηθη εἰς δλα τὰ φεύματα τῆς ἐποχῆς του, εἰς δλα τὰ ἴδαικα τῶν προγόνων του, ὅστις τὰ ἐγνώρισε καλλίτερα ἀπὸ δλους τοὺς συγχρόνους του, διεῖδε τὰ στοιχεῖα τῆς προόδου καὶ ὅστις δλα τὰ συνεχώνευσε εἰς ἔνα φεῦμα καθαρὸν καὶ νέον.

Τὸ ἔργον τὸ δόποιον ὁ χρόνος, σκληρὸς δσον καὶ ἡ τύχη του, μᾶς ἡκιωτηρίασε, περιλαμβάνει σήμερον τὰς εἰκόνας τῆς ἐκκλησίας Βραγκάτη, αἱ δόποιαι ἡσαν διὰ τοὺς ζωγράφους τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰώνος ἡ Ἐλευσίς καὶ τὸ Μπαϊρώντ τῆς ζωγραφικῆς, ἔνα προσκύνημα, καὶ ἔνα σχολεῖον.

Τὸ παρεκκλήσιον Βραγκάτη, τὸ δόποιον ἐπόρκειτο νὰ μείνῃ ὡς τὸ ἱερὸν τῆς θείας τέχνης ἐδοξάσθη ἀπὸ τρεῖς τῶν μεγαλειτέρων διδασκάλων τοῦ νέου πνεύματος, τὸν Μαζολίνο, τὸν Μαζάτσιο καὶ τὸν Φίλιππον Λίππη.

Αἱ τοιχογραφίαι δμως τοῦ Μαζάτσιο ὑπερτεροῦν φυσικώτατα, ὑπερέχουν δλων τῶν ἀλλῶν, δεικνύουν τὸν διδάσκαλον τῶν διδασκάλων. Αἱ τοιχογραφίαι αὐταὶ ἔχουν ὡς ἀντικείμενον τὴν ζωὴν τοῦ Ἀγίου Πέτρου καὶ Ἀγίου Ἰωάννου, ὡς καὶ τὸν διωγμὸν τοῦ Ἀδάμ ἐκ τοῦ Παραδείσου.

Παρά τινας ἀτελείας δλως τεχνικὰς τὰς δόποιας ἀπαντᾶ κανεὶς εἰς τὰς τοιχογραφίας αὐτίας, παρά τινα λάθη ἀνατομίας καὶ πλαστικῆς, δόποιαι πρόσωροι, δόποια ἀλλατα. Η ζωὴ ἐμψυχώνει δλα τὰ πρόσωπα, ἡ τελεία γνῶσις τῆς προοπτικῆς κάμινει τὸν ἀέρα νὰ κυκλοφορῇ, οἱ νόμοι τῆς συνθέσεως καὶ τῆς ἀπλότητος δίδουν μίαν μεγαλοπρέπειαν καὶ μίαν εὐγένειαν εἰς τὰ θέματα. Τὰ χρώματα, χωρὶς νὰ ἔχουν τὸ φῶς τὸ ἀφελὲς τοῦ Φαβιάνο ἡ τοῦ Ἀγγέλικο, δμούζουν μολαταῦτα εἰς τὰς χρώσεις τὰς κιτρινοπρασίνας τῶν παρειῶν, ἀλλ' ἔχουν καὶ μίαν δύναμιν εἰς τὰς σκιὰς δλως νέαν.

Ο Ἀδάμ καὶ ἡ Εῦα διωκόμενοι τοῦ Παραδείσου ὑπὸ τὴν προσταγὴν τοῦ ἄγγελου, ἔχουν μίαν δραματικότητα ἀπλῆν καὶ ἀνέφικτον. Εἰς τὸ μέλλον ὁ Ραφαὴλος θὰ κάμη τὰ σώματα ὁραιούτερα. θὰ δώσῃ πόδας λεπτοτέρους, θὰ διευθύνῃ τὸ σχέδιον, ἀλλὰ δὲν θὰ δυνηθῇ νὰ ὑπερβῇ τὴν ἀμεμπτον σύνθεσιν. Εἶνε ἐνωμένοι, ἐνωμένοι σαρκικῶς οἱ δύο συνένοχοι, καὶ ὁ Ἀδάμ καλύπτει τὸ πρόσωπον μὲ μίαν κίνησιν φυσικότητος, ἐνῷ ἡ Εῦα συστρέφει τὰς χεῖδας. Καὶ δλη ἡ λύπη τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ δόποιον θὰ νοσταλγῇ αἰωνίως τὸν Παράδεισον, ἐνέχεται εἰς τὴν μεγάλην λύπην τοῦ πρώτου ζεύγους, τοῦ δόποιου αἱ γυμναὶ σάρκες δεικνύουν συγχρόνως δλην τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν.

Αν δ Ἀδάμ καὶ ἡ Εῦα φθάνουν εἰς ὑψη τραγικότητος, ὁ Ἀγιος Πέτρος πληρώνων θαυματουργικῶς τὸν φόρον, μᾶς δεικνύει μίαν σύνθεσιν θαυμασίαν. Ποία εὐγένεια εἰς τὸ κίνημά τοῦ Ἀγίου Πέτρου τὸ καλυπτόμενον ἀπὸ τὸν μανδύναν του ὡς ἀπὸ ἀξιοπρέπειαν, ποία θλιβερὰ ἀπλότης εἰς τὸν Χριστόν, πόσον ἀρμονι-

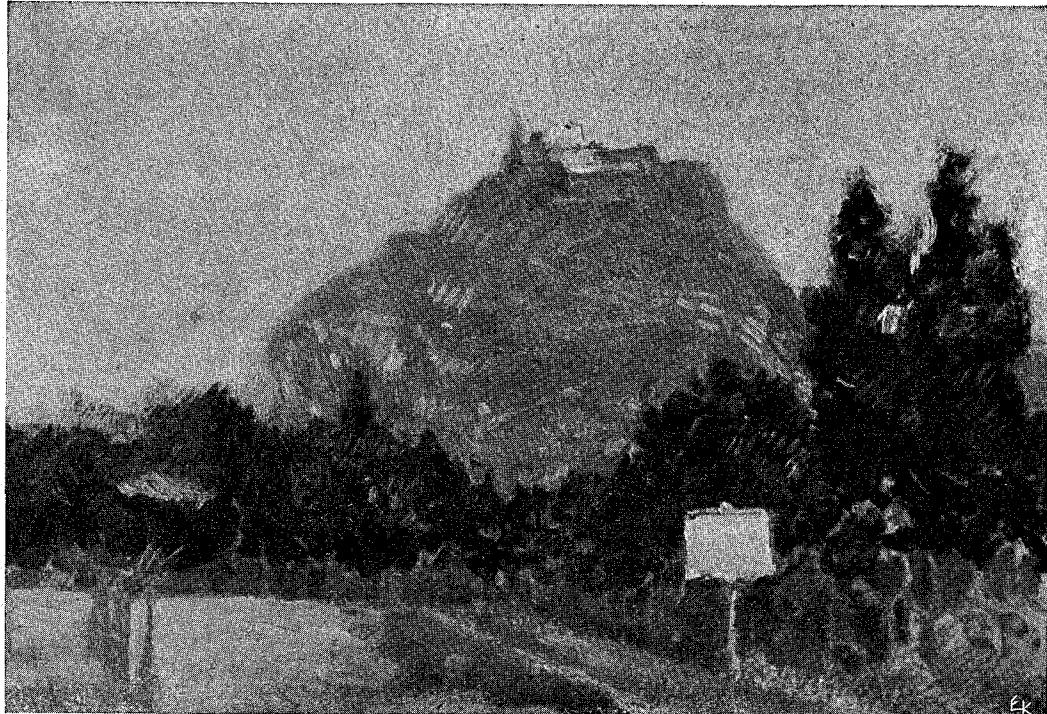
κός δ συνδυασμὸς τῶν τριῶν αὐτῶν συμπλεγμάτων, εἰς τὰ δποῖα δ ζωγράφος μᾶς συγκεφαλαιόνει ιστορίαν δλόληρον.

Ο Ἀγιος Πέτρος βαπτίζων μὲ δλην τὴν δύναμιν τῆς πραγματικότητος, τὴν δποῖαν ἐνέχει, μᾶς δεικνύει ἀφθαστον γνῶσιν τοῦ γυμνοῦ σώματος καὶ μᾶς κάμνει νὰ ὑποθέτωμεν δτι διέγας Δονατέλλο ἐπηρέασε ἐπίσης τὸν Μαζάτσιο.

* *

Μεγαλοφυίας ὡς τὸν Μαζάτσιο θὰ μᾶς δώσῃ ἡ ἐπομένη γενεὰ τῆς τέχνης. Ο Ραφαὴλος, δπως καὶ ὁ Λεονάρδος, δπως καὶ ὁ Μιχαὴλ Ἀγγελος, εἶνε δμοίοι καὶ μεγαλήτεροι ἵσως ἀπὸ αὐτὸν δημιουργοί. Κανεὶς δμως δὲν θὰ κάμη ἔνα ἀλλα τόσον γιγάντιον, κανεὶς δὲν θὰ ἴδῃ μακρὰν εἰς τὸ μέλλον δσον εἰδεν αὐτός, καὶ μετὰ τὸν Γκιότο, αὐτὸς εἶνε δ μεγαλήτερος πυρσὸς δ δποῖος ἐφρότισε μὲ ἀπλετον φῶς τὴν ζωγραφικήν καὶ ἔδημιούργησε τολμηρῶς καὶ ἐτοίμασε τὴν δόξαν της.

N. ΕΠΙΣΚΟΠΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΧΦΕΣ ΚΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ — ΑΠΟ ΤΗΝ ΛΕΩΦΟΡΟΝ ΟΛΓΑΣ — ΥΠΟ Κ. ΠΑΡΘΕΝΗ

ΕΠΙΚΤΗΤΟΥ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ*

Εκ τῶν πραγμάτων ἄλλα μὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ἄλλα πάλιν δὲν εἶνε. Εἰς τὴν ἔξουσίαν μας εἶνε, ἡ γνώμη, ἡ δομή, εἴτε ἡ δρεῖς, μ' ἔναν λόγον δσα εἶνε ἔργα μας. Δὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας τὸ σῶμα, ἡ περιουσία, αἱ ἀρχαὶ, μ' ἔναν λόγον, δσα δὲν εἶνε ἔργα μας. Καὶ δσα μὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ὑπάρχουν φύσει ἐλεύθερα, ἀκάλυτα, ἀνεμπόδιστα, δσα δμως δὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ἀδύνατα, δοῦλα, ὑποκείμενα εἰς ἐμπόδια, ξένα.

Νὰ ἐνθυμηθῆς λοιπὸν δτι, ἀν δσα φύσει δοῦλα εἶνε, ἐλεύθερα νομίσῃς καὶ τὰ ξένα ἰδιά σου, θὰ προσκόψῃς εἰς ἐμπόδια, θὰ πενθήσῃς, θὰ μεμψιμορήσῃς πρὸς Θεοὺς καὶ ἀνθρώπους, ἀν δμως τὸ ἰδιόν σου μοναχὰ νομίσῃς δτι εἶνε ἰδιόν σου, τὸ δὲ ξένον, καθὼς καὶ εἶνε πράματι, ξένον, κανέναν δὲν θὰ ὑποστῆς ποτέ σου ἔξαναγκασμόν, δὲν θὰ κατηγορήσῃς, οὔτε θὰ ἐνοχοποίησῃς κανένα, παρὰ τὴν θέλησίν σου τίτιποτε δὲν θὰ κάμῃς, δὲν θὰ σὲ βλάψῃ κανείς, ἐχθρὸν δὲν θ' ἀποκτήσῃς καὶ χωρὶς ἄλλο βλαβερὸν τίποτε δὲν θὰ πάθῃς.

"Αν λοιπὸν ἐπιθυμῆς τ' ἀνωτέρω τόσον μεγάλ' ἀγαθά, ἐνθυμήσου δτι ὁρθύμως νὰ τὰ ἐπιδιώκῃς δὲν πρέπει, ἀλλὰ ν' ἀφίνης μερικὰ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀλοτελῶς, ἄλλα πάλιν ν' ἀναβάλλῃς πρὸς τὸ παρόν. "Ας δμως θέλῃς συγχρόνως ν' ἀρχῇς καὶ νὰ πλουτής, πιθανὸν μὲν εἶνε νὰ μὴν ἐπιτύχῃς οὔτε αὐτά, διότι θὰ ἐπιδιώκῃς καὶ τὰ προηγούμενα, δπωσήποτε θ' ἀποτύχῃς εἰς ἔκεινα, μὲ τὰ δποια ἡ ἐλεύθερία καὶ ἡ εὐτυχία προσαποκιᾶται.

Ν° ἀσκῆς λοιπὸν τὸν ἔαυτόν σου εἰς τρόπον ὥστε, εἰς κάθε τραχεῖαν φαντασίαν νὰ ἐπιλέγῃ «φαντασία είσαι καὶ δχι δτι φαίνεσαι νὰ παρασταίνῃς». "Επειτα νὰ τὴν ἔξετάζῃς καὶ νὰ τὴν δοκιμάζῃς μὲ τοὺς κανόνας τοὺς δποίους ἔχεις καὶ πρωτίστως μὲ τὸν ἔξης: εἶνε ἀπὸ δσα ἔξουσιάζομεν ἡ δχι τάχα καὶ ἀν δὲν εἶνε ἀπὸ δσα ενδίσκονται εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ἃς εἶνε πρόχειρον τὸ: «δὲν μὲ ἀφορᾶ».

Διὰ κάθε πρᾶγμα ποὺ σ' εὐχαριστεῖ, ἡ ποὺ ἀγαπᾶς, ἡ σοῦ χρειάζεται, ἐνθυμοῦ νὰ λέγῃς τί

* Απὸ τὸ προσεχῶς ἐκδιδόμενα «Ἴλυσια» μᾶς παρεχωρήθη τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο τὸ Ἑπικτήτου.

πρᾶγμα εἶνε, ἀφοῦ ἀρχίσῃς ἀπὸ τὰ μικρότερα ἀν ἀγαπᾶς χύταν νὰ λέγῃς δτι «ἀγαπῶ χύταν», διὰ νὰ μὴν ταραχθῆς ἀν τυχὸν σπάσῃς ἀν καταφιῆς τὸ παιδί σου ἡ τὴν γυναικα σου, δτι ἀνθρωπὸν καταφιλεῖς ποὺ καὶ ν' ἀποθάνῃς ἀλλ' ἀρχαὶ, μ' ἔναν λόγον, δσα δὲν εἶνε ἔργα μας. Καὶ δσα μὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ὑπάρχουν φύσει ἐλεύθερα, ἀκάλυτα, ἀνεμπόδιστα, δσα δμως δὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας, ἀδύνατα, δοῦλα, ὑποκείμενα εἰς ἐμπόδια, ξένα.

"Οταν πρόκειται νὰ καταπιασθῆς εἶνα ἔργον, νὰ ὑπενθυμίζῃς εἰς τὸν ἔαυτόν σου τί εἰδους ἔργον εἶνε. 'Εὰν λόγου χάριν πηγαίνῃς νὰ κάμῃς λουτρόν, πρόβαλλε εἰς τὸν ἔαυτόν σου δσα γίνονται εἰς τὸν λουτρῶν, ἔκεινους ποὺ πετοῦν νερά, ἔκεινους ποὺ σπρώχγουν, ποὺ κοροϊδεύουν, ποὺ κλέπτουν· καὶ θὰ καταπιασθῆς ἔτσι τὸ ἔργον ἀσφαλέστερα, ἔαν λέγῃς ἀμέσως δτι «θέλω νὰ λουσθῶ, κ' ἔκτος τούτου δμως νὰ διατηρήσω τὴν ψυχικήν μου κατάστασιν σύμφωνην πρὸς τὴν φύσιν». Παροιμίως διὰ καθέ ἄλλο ἔργον. Διότι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, καὶ ἀν σταθῇ κανένα ἐμπόδιον διὰ τὸ λουτρόν, θὰ ἔχῃς πρόχειρον τοῦτο: «Μὰ δὲν ηθελα μάνον αὐτό, ἀλλ' ἀκόμη νὰ διατηρήσω τὴν ψυχικήν μου διάθεσιν σύμφωνην πρὸς τὴν φύσιν· καὶ βέβαια δὲν θὰ τὴν διατηρήσω, ἔαν ἀγανάκτω μὲ κάθε ψύλλου πήδημα».

Δὲν εἶνε τὰ πράγματα ποὺ ταράττουν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλ' αἱ γνώμαι των περὶ τῶν πραγμάτων, λόγου χάριν διάνατος, πρᾶγμα διόλου κακόν, ἄλλως θὰ ἐφαίνετο καὶ εἰς τὸν Σωκράτη κακόν· ἀλλὰ ἡ γνώμη μας περὶ τὸν θανάτου δτι εἶνε κακόν, ἔκεινο εἶνε τὸ κακόν. "Οταν λοιπὸν ἐμποδιζόμεθα ἡ ταραττώμεθα ἡ λυπούμεθα, ποτὲ νὰ μὴν αἰτιώμεθα ἄλλον παρὰ τοὺς ἔαυτούς μας, δῆλα δὴ τὰς γνώμας ποὺ ἔχομεν περὶ τῶν συμβαινόντων. Εἶνε ἵδιον ἀφίλοσοφήτον τὸ νὰ ἐνοχοποιῇ κανεὶς ἄλλους, δι' δσα δ ἵδιος κακῶς ἐπιτελεῖ· ἵδιον ἀνθρώπου ποὺ ἔχει ἀρχίσει νὰ φιλοσοφῇ, νὰ τ' ἀποδίδῃ εἰς τὸν ἔαυτόν του· καὶ ἵδιον φιλοσόφου, νὰ μὴ τ' ἀποδίδῃ οὔτε εἰς ἄλλον, οὔτε καὶ εἰς τὸν ἔαυτόν του.

Διὰ κανένα ξένον προτέρημα μὴν ἐπαρθῆς· "Αν τὸ ἄλογον ἐπαιρόμενον ἔλεγεν «είμαι ὡ-

ραῖον» θὰ ἦτο οὐφερτόν. "Οταν δμως ἐσύ λέγεις ἐπαιρόμενος: ἔχω καλὸ ἄλιογο, γνώριζε δτι ἐπαίρεσαι διὰ προτέρημα ἐνὸς ἀλόγου, δχι ἰδικόν σου. Κ' ἐν τούτοις τί εἶνε ἰδικόν σου; δ τρόπος μὲ τὸν δποῖον μεταχειρίζεσαι τὰς φαντασίας τῶν πραγμάτων."Ωστε λοιπόν, μόνον δταν εἰς τὸν χειρισμὸν τῶν φαντασιῶν λάβῃς σύμβουλον τὴν φύσιν, τότε νὰ ἐπαρθῆς, διότι τότε θὰ ἐπαρθῆς διὰ κάπιοι ἀγαθοὶ ποὺ εἶνε ἰδικόν σου.

"Οπως εἶς εἶνα ταξεῖδι ἀφοῦ τὸ πλοῖον ἀγκυροβολήσῃ, καθὼς θὰ ἐξελθῃς διὰ νερόν, ἡμιπορεῖς παρέργως εἰς τὸν δρόμον σου νὰ περιμένεσης εἰτ' ἔνα κοχύλι, εἰτ' ἔνα κρεμμύδι καὶ νὰ ἔχῃς καρφωμένην τὴν προσοχήν σου δμως εἰς τὸ πλοῖον, καὶ συμβαίνει τότε νὰ στρέφεσαι συνεχῶς δπίσω μὴ τυχὸν σὲ καλέσῃ δικερνήτης, καὶ ἀν σὲ καλέσῃ, ν' ἀφίνης δλ' αὐτά, μήπως καὶ σε βάλον δεμένον εἰς καμμίαν ἀκρηγούν, δπως τὰ πρόβατα· ἔτσι καὶ εἰς τὴν ζωὴν ἔαν διδεται ἀντὶ κρεμμυδιοῦ καὶ κοχλιοῦ μία γυναικοῦλα, η εἶνα παιδάκι, δὲν θὰ σέμποδίσῃ τίποτε νὰ τὰ ἔχῃς ἀν τὰ θέλης, ἔαν δπως τὰ πρόβατα· ἔτσι καὶ εἰς τὴν ζωὴν δὲν πρέπει νὰ κρεμμυδίσῃς τὰ ίσα, μὴ κάμνων δσα οἱ ἄλλοι κάμνουν πρὸς ἀπόκτησιν ἔκεινων, ποὺ δὲν εἶνε εἰς τὴν ἔξουσίαν μας. Διότι, πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀπολαμβάνῃ τὰ ίσα ἔκεινος ποὺ δὲν πολυσυγχάζει εἰς τὰς θέλας τῶν μεγάλων μ' ἔκεινον ποὺ δὲν τοὺς συνοδεύει μ' ἔκεινον ποὺ τοὺς συντροφεύει; ἔκεινος ποὺ δὲν τοὺς ἔπαινε, μ' ἔκεινον ποὺ τοὺς ἔπαινε; "Αν πάλιν είσαι γέρων, οὔτε νὰ ἀπομαρτυρής κανέναν ἀπὸ τὸ πλοῖον, μήπως, δταν τύχῃ καὶ σὲ καλέσῃ, δὲν είσαι παρών.

Μὴ ζητῆς δσα γίνονται νὰ γίνωνται δπως τὰ θέλεις εἰς τὰς θέλας τῶν μεγάλων μ' ἔκεινον ποὺ δὲν τούς συνοδεύει μ' ἔκεινον ποὺ τοὺς συντροφεύει; δταν τύχῃ καὶ σὲ καλέσῃ, δὲν είσαι παρών.

"Έχει οὐπ' ὅψει σου δτι πρέπει νὰ συμπεριφέσαι εἰς τὴν ζωὴν σου, δπως εἰς εἶνα συμπόσιον (περιφέρουν εἰς τὸ τραπέζι τὴν ἀπλάδα, ἀπλώσεις καὶ πάρεις καὶ σύ, μὲ διάκρισιν δμως· τὴν ἀπομαρτύνουν; μὴ τὴν κρατῆς. Δὲν ἔφθασεν ἀκόμη; συγκράτει τὴν ὅρεξίν σου ἔως δτον ἔλθῃς διειδότας τὸν σειρά σου), δμοίως πρὸς τὰ παιδάκια πρὸς τὴν γυναικα σου, κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον πρὸς τὰς ἀρχάς, τὰ πλούτη. Καὶ θὰ κατασταθῆς τότε ἀξίος τῶν Θεῶν συμπότης. "Αν δὲ καὶ ἀφοῦ σοὺ παρατεθοῦν τὰ τρόφιμα, τὰ περιφέροντας καὶ δὲν ἀπλώσῃς χέρι, τότε δχι μόνον συμπότης τῶν Θεῶν θὰ γείνῃς, ἀλλὰ καὶ συνάρχων. Διότι δμοίως πράττοντες δι τοῦ Λιογένης καὶ δ Ήράκλειος καὶ οἱ δμοίωι των, ἔπαιξίως κ' ἐλέγοντο καὶ ἤσαν θεῖοι.

"Οταν ίδης κανένα πενθοῦντα νὰ κλαίῃ διότι ξενιτεύεται τὸ παιδί του, η διότι ἔχασε τὴν περιουσίαν του, πρόσεχε μὴ σε συναρπάσῃ ἡ φαντασία δτι τὰ ἔξωτερικά γεγονότα ποὺ τοῦ συμβαίνουν εἶνε κακά, ἀλλ' ἀμέσως νὰ συλλογίζεσαι δτι δὲν θίλει τὸ συμβεβηκόδ — ἀφοῦ οὔτε ἄλλον θίλει — ἀλλὰ η περὶ τούτου γνώμη του. Καὶ μὲ τὰ λόγια μὲν μὴ διστάζῃς νὰ τὸν συλλυπτῆσαι καί, διὸ θέλης, ἀκόμη καὶ ἀναστέναξε μαζί του πρόσεχε μὴν ἀναστενάξῃς καὶ μέσα σου δμως.

"Ἐτυχε νὰ προτιμηθῇ ἄλλος ἀντὶ σου εἰς γεῦμα η προσαγόρευσιν, εἴτε εἰς τὸ νὰ ζητηθῇ συμβούλη; 'Εὰν μὲν αὐτὰ εἶνε ἀγαθά, πρέπει νὰ χαίρῃς δτι τὰ ἐπέτυχεν ἔκεινος. "Αν κακά, πάλιν νὰ μὴ λυπήσαι ἀφοῦ δὲν ἔτυχαν εἰς ἐσέ. 'Ενθυμοῦ ἀκόμη δτι δὲν πρέπει νὰ ἔχῃς ἀξιώσεις ν' ἀπολαύσῃς τὰ ίσα, μὴ κάμνων δσα οἱ ἄλλοι κάμνουν πρὸς ἀπόκτησιν ἔκεινων, ποὺ δὲν εἶνε εἰς τὴν ζωὴν σου μας. Διότι, πῶς εἶνε δυνατὸν ν' ἀπολαμβάνῃ τὰ ίσα ἔκεινος ποὺ δὲν πολυσυγχάζει; 'Εκεῖνος ποὺ δὲν δεν τούς συνοδεύει μ' ἔκεινον ποὺ τοὺς συντροφεύει; Διότι δημοίως δέν δειπνον, εἴτε ἀντὶ τῆς δποίας πωλοῦνται, θέλης νὰ τὰ λάβῃς δωρεάν. Πόσο ἔχουν τὰ μαρούλια; ἔναν δβολόν δις ὑπόθεσιν. "Αν λοιπὸν ἀφοῦ πληρώσῃ πάπτοιος τὸν δβολόν, πάρη μαρούλια, σὺ πάλιν ποὺ δὲν ἔπληρωσες δὲν πάρης, μὴ νομίζῃς δτι ἔχεις δλιγάτερον ἀπὸ τὸν λαβόντα. Διότι, δπως ἔκεινος ἔχει μαρούλια, ἔχεις καὶ σὺ τὸν δβολόν ποὺ δὲν δειπνοκες. Κατὰ τὸν αὐτὸν λοιπὸν τρόπον κ' ἔδω. Δὲν προσεκλήθης εἰς γεῦμα τοῦ δεῖνα, διότι δὲν δειπνοκες εἰς τὸν προσκαλοῦντα ἔκεινα ἀντὶ τῶν δποίων πωλεῖς τὸ δείπνον, εἴτε ἀντὶ τῆς δποίας πωλεῖται. "Αν δὲ θέλῃς κ' ἔκεινα νὰ μὴ πληρώνῃς, συγχρόνως δὲ νὰ ἔχῃς καὶ ταῦτα, ἀπληστοῖς είσαι καὶ ἀδιόρθωτος.

Νομίζεις λοιπὸν δτι τίποτε δὲν ἔχεις ως ἀντάλλαγμα τὸν δείπνον· ἀλλὰ ἔχεις ἀφ' ἐνὸς μὲν δτι δὲν ἔπήνεσες ἔκεινον ποὺ δὲν ἔθελες καὶ δις ἄλλου δτι δὲν δειπνοκες τοὺς κακοὺς τρόπους τῶν δούλων ποὺ φυλάττουν τὴν εἰσοδόν του.

Μετάφρασις ΑΡ. ΚΑΜΠΑΝΗ

Η ΜΑΓΕΜΕΝΗ

Τὸ σπίτι τοῦ Παρίση Ζερβοῦ ἦταν τὸ τελευταῖο στὸν κατήφορο κολλημένο μὲ τοῦ Θανάση Λεβέντη. Ἀντίκρι στεκόταν κάτι τοιχόγυροι παλιοῦ σπιτιοῦ μὲ μιὰ σικιὰ μέσα. Μπροστὰ περνοῦσε ὁ δρόμος τοῦ κοιμητηριοῦ.

Εἶχε ὁ μπαρμπα-Πάρισης τὴ γοητὰ γυναικα του καὶ τέσσερα παιδιά. Δυὸς ἦταν ἀγόρια, δυὸς κορίτσια. Ἀπ' τὰ μεγάλα, ὁ Κωσταντῆς ἦταν ἔνητεμέγος καὶ ἡ Πένη ὑπανδρη. Ὁ μικρὸς ὁ Δημήτρης ἀκολουθοῦσε τὸν πατέρα του στὰ βώδια. Κ' ἡ μικρὴ Μαλάμω, δώδεκα χρονῶν κοπελοῦδα, βοσκοῦσε τὶς γίδες.

Τὸ χωριὸν ἦταν στρογγυλό, στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ. Στὸ ἵσιωμα χαμηλά, ἀνάμεσα στὰ δένδρα, ἀσπριζε τὸ κοιμητῆρι. Πέρα ἀπ' αὐτὸν ἀκολουθοῦσε τ' ἀμπέλι τοῦ Μπάρμπα Πάριση καὶ λίγα χωραφάκια ὡς τοὺς βράχους τοῦ βουνοῦ. Κ' ἐκεῖ τριγύρω σὲ μιὰ γοῦνα, ποῦ γέμιζε νερὸς ἀπ' τές βροχές, ἔδενε τὶς γίδες τὸ Μαλαμὼ νὰ βόσκουν.

Μιὰ μέρα κ' ἔνα χινόπωρο, ἐκεῖ ποῦ τὸ Μαλαμὼ στεκόταν στὰ χείλια τοῦ θολοῦ νεροῦ, τὰ σύνινεφα κυλοῦσαν κάτασπρα πέρι ἀπ' τὸν λαμπεροὺς βράχους. Κ' ἡ θάλασσα ἔσφριζε—σὰν περιστέρι—μελανὴ κι' ἀσπρη. Ἀέρας κρύος ἀν δὲν φυσοῦσε στὸ βουνό, δύμας κάτω ἀπὸ ψηλὸν βράχο μιὰ σπηλίτσα ἔλαμπε χύνοντας ζεστὴ, καὶ ψιλὸς ψιλὸς κουρνιαχτὸς εἶχε κατακαθίσει κι' ἀπλονότανε παχούλος σὰν φίδι. Στὴν δύχη τοῦ θολοῦ νεροῦ, κεῖτοῦ κυλοῦσαν τὰ σύνινεφα χιονάτα πάνω ἀπ' τὸν λαμπεροὺς βράχους κι' ἡ θάλασσα ἦταν ἀφρισμένη καὶ καταγάλαζη, ἐκύτταζε τὸ φίδι τοῦ κουρνιαχτοῦ νὰ ζεσταίνεται στὸν ἥλιο καὶ καιρότανε ἔνας ἀέρας ξαφνικὸς εἶχε λυγίσει τὴ καριτωμένη της μέση, τὴ φοῦστα της σήκωσεν ὡς τὸ κεφάλι, καὶ τὰ μαλλιά της μικρὰ χρυσά τισουλούφια, ξανεμίζονταν.

Οἱ φωνὲς τοῦ ἀγέρα κάτι σὰ νὰ τῆς εἴχαν πῆ σ' αὐτή.

Κύτταξε γύρω καὶ στὸν ἔαντό της γέλασε. Κατέβασε τὴ φοῦστα κι' ἔμασε ἀπαλὰ τὰ μαλλιά της.

Πικράθηκε ποῦ δὲν ἀνεμόστροβίλος εἶχε λυώσει τ' ὅμιοφρο φίδι τοῦ κουρνιαχτοῦ, καὶ ἔπειταξε παραπέρα σὰν εἰδε δίπλα της ἔνα πουλάκι, ποῦ κοίτονταν δίπλα καὶ φώναζε λυπητέρα. Μὰ στὰ πόδια του κλωστὲς κλωστὲς

ἦταν δεμένες, πράσινες, γαλάζιες, κόκκινες, κιτρινες καὶ λογιῶ λογιῶ χλιες ὅμορφες κλωστές.

Στάθηκε λίγο μὲ φόβο. Ύστερα τὸ πῆρε καὶ πῆγε δίπλα στὸ νερὸς καὶ τὸ κύτταζε.

Τὸ κρατοῦσε στὸ χέρι καὶ τὸ θωροῦσε ἀδιάκοπα, μ' ἄξαφνα τῆς ἔπεσε, μπλούμ, στὸ νερὸς τὸ θολωμένο ἀπ' τὸ κοκκινόχωμα.

Σὰν ἔσκυψε νὰ τὸ πάρῃ, κάτι σὰν φοβέρα νὰ ἔννοιωσε δίπλα της.

Γύρισε νὰ ἰδῃ, κανένας! Πάλι τὸ πῆρε στὸ χέρι. "Ἐτοι βοεγμένο καὶ μὲ τὰ μετάξια, κλωστές-κλωστές, ἀνοιγε τὸ στοματάκι του καὶ τσιουτσιούζε. Τὸ κύτταζε, κι' ὁ νοῦς τῆς βρισκόταν σὲ βῦθος. "Ἄμα τ' ἄκουε νὰ φωνάζῃ, ἔκανε νὰ τοῦ λύσῃ τὰ πόδια, καὶ πάλι ὁ νοῦς τῆς βυθιζόταν στὴ μοναξιὰ ποῦ τὴν τριγυροῦσε καὶ ποῦ τὴν ἔκοβεν ἡ φωνήτσα τοῦ πουλιοῦ. Κ' ἔνας φρόβος παραμυθιοῦ τὴν ἔσκιαζε, σὰν ποιὸς ἀνθρωπός, δράκος—ποῦ νὰ ἦταν τὸ παλάτι του—εἶχε δέσει τὶς κλωστὲς στὰ πόδια τοῦ πουλιοῦ ψιλὲς ψιλὲς κι' ὅμορφες, κόκκινες, πράσινες, γαλάζιες, καφεδιές.

Τότε γύρισε τὰ μάτια πρὸς τὸ ἀπάνω. Τὸ κοιμητῆρι ἦταν δρυός ἔρημο μὲ τὸ πανύψηλο κυπαρίσσι. Πάλι γύρω της ἡ μοναξιὰ τὴν τρόμαζε. Σὰν κάτι θὰ ἔκοβονταν ἀπ' τὴν ἡσυχία τὴν ἀφωνη νὰ τὴν ζώσῃ, νὰ τὴν πνίξῃ. Σὰν κάτι μάτια φοβερά, ἀλλοίωρα, θὰ ἔλαμπαν μπροστὰ στὰ μάτια της.

Κύτταξε τὶς γίδες, ποῦ βοσκοῦσαν μακριὰ δεμένες, κύτταξε τὸ χωριὸν μὲ στεναγμὸν καὶ κίνησε. Τὸ μικρὸν πουλὶ τὸ κρατοῦσε, χωρὶς νὰ τὸ θυμᾶται, στὰ χέρια. "Οταν ἔφθασε στὸν φράχτες κοντά στὸ χωριό, ἥρθε στὸν ἑαυτό της καὶ μὲ θάρρος ἐκύτταξε πίσω της τὴν ἔρημια. "Η μάνα της μυριολογοῦσε παλιοὺς καῦμούς διταν ἔφθασε τὸ Μαλαμὼ, σήκωσε τὸ μάνδαλον ἀνοίξη ἡ θύρα.

Τὸ κατῶγι εἶχε λίγες πλάκες καταγῆς στὸ κρύο χῶμα τὸ γουρνωτό δυὸς τρία πιθάρια ἦταν γύρω. Κάτω σ' τὴν καινούρια σκάλα ἦταν στοιβαγμένα τὰ ξύλα καὶ λίγες κλάρες.

Στοὺς τοίχους οἱ ἀσβέστες ἔξειχαν ἀγκοριφωτοὶ καὶ τραβῶντας ἔσβυναν τὸ φῶς τοῦ κατωγιοῦ. Ἀπ' τὴν σκάλα χτυποῦσε τὸ ἀσπρό φῶς τοῦ ἀπάνω παραμυθιοῦ στὸν τοῖχο. Τὰ πατερά γυμνὰ βαστοῦσαν τὸ ἀπάνω πάτωμα. Ἀνέβηκε σιγά.

— Ποῦ τὸ βρῆκες αὐτὸν τὸ πουλάκι, Μα-

λαμώ; Μὰ ἴδες οἱ κλωστίσες, γιατὶ τὸδεσες τὸ καῦμένο;

— "Ἐτοι τὸ βρῆκα στὴ γοῦνα. Δὲν τὸδεσα ἔγω.

— Δὲν τὸδεσες ἔσύ; καὶ πῶς τὸ πῆρες στρίγγα; "Ἄν εἶναι τίποτε μάγια; Δὲν εἶδες ποιὸς τὸδεσες, δὲν ἔταν κανένας;

— "Οχι, δὲν είδα.

— Ποῦ! ποῦ! Τὰ μάγια μούφερε στὸ σπίτι ἡ καταραμένη.

Τὸ Μαλαμὼ ἄφισε τὸ πουλὶ νὰ πέσῃ καταγῆς.

— Καὶ τὶς γίδες, ποῦ τὶς ἄφισες, πανοῦκλα;

— Εἶναι δεμένες.

— Νὰ πᾶς νὰ τὶς βρῆς γλήγορα, νὰ πᾶς νὰ τὶς βοσκήσῃς.

Τὸ Μαλαμὼ σωποῦσε.

— Τρέχα, θὰ μᾶς τὶς κλέψουν, σὲ σκότωσα.

— "Ἄς πάρη ὁ Δημήτρης, είπε ἀγάλια ζαρωμένη σὲ μιὰ γωνιά.

— Δὲν ἔχει δουλειὰ ὁ Δημήτρης, ἔσù νὰ πᾶς, θὰ ἔρθω νὰ σὲ ταφιάσω ζωντανό.

Τὸ Μαλαμὼ μόλις ψιθύρισε: φοβάμαι.

— Αξαφνα φάνηκε ὁ γέρος.

— "Ἔλα νὰ ἰδῃς τὶ σοῦ φέρνει μὲς τὸ σπίτι ἡ καλὴ ἡ θυγατέρα. Μάγια καὶ ξωδικά, ποῦ νάναι γιὰ τὸ κεφάλι της.

— Θεός νὰ μᾶς φυλάγῃ Τί μάγια νὰ μᾶς φέρῃ τὸ κορίτσι.

Τοῦδωσε τὸ πουλὶ νὰ τὸ ἰδῇ.

— Δὲν εἶναι τίποτα. Νὰ τὸ δώσω τῆς γάτας νὰ τὸ φάγη.

— Πέταξε το, πέταξε το, δξω ἀπ' τὸ σπίτι, ἐφωνάξε φρικτὰ ἡ γοητά. "Ἐρριξαν καὶ τῆς γοητά-Στάθαινας μιὰ ἀρίδα ἀπὸ πεδαμένο μιὰ φορά καὶ πέθαναν τὰ τρία παιδιά της στὴν ἀράδα. Καὶ τοῦτο ποῦ ἔχει, ἔταν ξωδοπαρούμενο τόσα χρόνια.

Σώπασαν μιά. Κι' ἀκούονταν καδαρότερα ἡ φωνὴ τοῦ μπάρμπα 'Αγάλον τοῦ μπαλωματῆ, ποῦ ἔψελνε παραπάνω δούλευοντας.

— 'Ο μπάρμπα 'Αγάλος ψέλνει πάλι, είπε δὲν γέρος.

— Γιὰ τὸ κεφάλι του νὰ ἴναι.

Πάλι σώπασαν.

Σὲ λίγο γύρισε ὁ γέρος στὸ Μαλαμὼ.

— Ποῦ τὸ βρῆκες, κορίτσι μου, τί τὸδελες νὰ τὸ πάρῃς.

Αὐτὸν κύτταξε τὸ ταβάνι καὶ δὲν μιλοῦσε.

Καὶ ποιὸς τὰ ξέρει τὰ μάγια, είπε ὁ γέρος στὴ γυναικα του, καὶ τί εἶχε νὰ κάνῃ μὲ τὰ ξωτικὰ τὸ πουλάκι.

— Πῶς δὲν ἔχει! Διαβάζουν οἱ βρῶμες τὴ

σολομωνικὴ καὶ τὰ ρίχνουν. "Ἄχ, ἀμ' μῶλεγε, ξοχισε νὰ διηγῆται, ἡ Παναγιώτανα ἡ καῦμένη. "Ητανε μιὰ φορὰ στὸ νησί, κάθονταν στὸ μοναστῆρι. Καὶ τραβοῦσε μιὰ τράτα στὸ γιαλό.

«Μωρὲ δὲν πηγαίνεις, Μαργιώ, είπε στὸ κορίτσι της, νὰ πάρης τίποτε κουτσουρούνια, ποῦ τραβάεις ἡ τράτα;

— Γιατὶ δὲν παίνω μάνα;

Πῆρε δυὸ δεκάρες καὶ πάει καὶ τὴς δώσανε καμπόσα, τόσα δά, δλο τσούτσικα, τσούτσικα.

«Κρῆμα στὶς παράδεις ποῦ δώσαμε, είπε, καλίτερα νὰ μην τὰ παίρναμε.

Στὸ πλαί, σ' ἄλλο κελλὶ ἔταν ἡ Γαρφουλιὰ τοῦ Δεντρῆ. Κεῖ ποῦ πάαινε νὰ κουβεντιάσουν, εἶδε, ἀνάμεσα στ' ἄλλα τὰ κουτσουρούνια, ἔνα ψαφάκι, θὰ ἔτανε, πές είκοσι δράμια, ζωντανὸ καὶ πηδοῦσε. "Ε! πέσανε τὰ μάτια της ἀπάνω του. Σὰν νὰ χόρευε, ἀκοῦσα, καὶ φωνάζε «Νὰ τί ἔθελα, νὰ τί τί ἔθελα!»

Σκιάχτηκε ἡ καῦμένη ἡ Παναγιώτανα, — Τί εἶναι μωρὴ Γαρφουλιά, τί ἔθελες;

— Νά, λέει. Τί λέγατε δὲν τὰ θέλετε τὰ ψάρια τα παίρνων ἔγω.

Καὶ τὸ βράδυ τὴ βρῆκαν στὸ κοιμητῆρι τοῦ μοναστηριοῦ νὰ ξεθάφτη ἔνα πεθαμένο. Γιὰ μάγια τὸδελες καὶ τὸ φάροι.

Τὸ Μαλαμὼ ἔτρεμε στὴ γωνιά του. "Άμα ηρθε ὁ Δημήτρης, τὸν ἔστειλαν νὰ βοσκήσῃ τὶς γίδες καὶ νὰ τὶς φέρῃ τὸ βράδυ.

Τὸ πρωΐ τὶς πῆρε τὸ Μαλαμὼ καὶ πῆγε σ' ἄλλη ράχη νὰ τὶς βοσκήσῃ. Κάθισε κάτω ἀπὸ ἔνα βράχο. Οἱ γίδες ἔκοβαν τὰ κλαδιά. Ἀπ' τὸ χωριὸν δὲν ἀκούντανε κανένας κρότος. Δὲν φαίνονταν κιόλας. Ζωὴ καμπιὰ δὲν ὑπῆρχε τριγύρω. Ή ἔρημιὰ πάλι ἔχοισε νὰ τὴ βαραίνη. Κι' ἀνατρόμαζε σὰν θυμότανε τὰ φεσινά. Πῆρε τὶς γίδες καὶ τὶς κράτησε δίπλα της. Τίς κύτταξε στὰ μάτια. "Ἐνα ἀλλόκοτο πρᾶγμα τῆς ἔφερναν κ' ἔκεινες. Κι' ἀπὸ μακριὰ προμάντευε πῶς ἀν τὶς πρόσεχε βαθειά, ξωτικὰ πράγματα θὰ τὴς ἔφερναν στὸν νοῦ. Τοὺς γύρισε τὸ κεφάλι ἀλλοῦ καὶ ἀκούμπησε στὴ μιά, μὲ τὰ μάτια ἀλλοῦ. Χτυπάζοντας. "Ἐτοι, χωρὶς νὰ τὶς βλέπῃ στὰ μάτια, ἔπαιρνε ψάρορος ἀπ' τὴν ἀνάσα τους καὶ τὸ μάσσημα, ποῦ δὲν ἔταν μοναχή της.

Μὰ 'κεῖ μακριὰ ποῦ κύτταξε, ἀνάμεσα στὰ δένδρα, ἡ Γαρφουλιὰ τοῦ Δεντρῆ φαίνονταν. "Ηταν αὐτὴ ἡ δὲν ἔτανε δὲν ξεχώρισε καλά, μὲ τὶς λαριστικές της γίδες καὶ λαριστικές της γίδες. "Ετοι, χωρὶς νὰ τὶς βλέπῃ νὰ κυττάζει τὴ γη σὰν ἀλλοιώτικα καὶ νὰ κάνῃ σχήματα μὲ τὸ χέρι της. Κι' ἔξαφνα ἀπ' τὸ δένδρο ἔπεισε

κοντά στὰ πόδια της ἔνα πουλάκι σὰν τὸ ψεινό. Στὰ πόδια του ἡταν δεμένες κλωστίσες κλωστίσες, κόκκινες, τριλανταφυλλιές, πράσινες, καφεδιές, κίτρινες καὶ γαλάζιες. Καὶ σὰ λιγώτερες καὶ σὰν περισσότερες ἀπὸ ψὲς τῆς φαινόντανε.

Τραβήχθηκε μὲν φρίκη. Μὰ τὸ μάτι δὲν μποροῦσε νὰ τὸ σηκώσῃ ἀπὸ 'κεῖνο τὸ πουλί, ποὺ εἶχε γουρλώσει τὰ μάτια. Κ' ἔτρεξε, τὸ πῆρε στὰ χέρια. Τὸ κύτταξε, τὸ κύτταξε καὶ τοῦ ἔστρωψε τὸν λαιμό. Μιὰ φωνίτσα ἔσβυσε στὸ λαρυγγά του καὶ τὸ αἷμα του τινάχθηκε στὰ ρούχα τοῦ κοριτσιοῦ.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΕΝΟΣ ΠΩΛΗΤΟΥ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΩΝ Μ' ΕΝΑΝ ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΝ

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ημερολόγια, ἡμεροδεῖπτες, τὰ νέα ἡμερολόγια. Αγαπάτε, κύριε, ἡμερολόγια;

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

‘Ημερολόγια γιὰ τὸν καινούριο χρόνο;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Ναὶ κύριε.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Πιστεύεις πῶς θὰ εἰν’ εὐτυχισμένος ὁ νέος χρόνος;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ω! ἔξοχώτατε, βεβαιότατα.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

‘Οπως αὐτὸς ποῦ μᾶς ἐπέρασε;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Πολὺ περισσότερο.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

‘Οπως ὁ προπερασμένος;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Περισσότερο, περισσότερο, ἔξοχώτατε.

ΠΑΡΑΣΤΙΚΟΣ

Σὰν ποιὸν ἄλλον χρόνον; Δὲν θὰ ἥθελες τάχα ὁ καινούργιος χρόνος νὰ εἴνε σὰν ἔνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Οχι κύριε, δὲν θὰ ἥθελα.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Πόσες πρωτοχρονίες ἐπέρασαν ἀφότου πωλεῖς ἡμερολόγια;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Θὰ εἴνε ως εἴκοσι χρόνια, ἔξοχώτατε.

‘Υστερα ἔτρεξε πάνω κάτω, πήδησε, πήγε νὰ πνίξῃ τὶς γίδες ποῦ βέλαζαν, στὸ τέλος ἔβγανε τὸ ζουνάρι του καὶ τοῦτο στὸ δένδρο θηλεία ὅσο ποῦ ἔφτανε....

‘Υστερα ἀπὸ ὧρες ὁ πατέρας της, 'κεῖ ποὺ ἔτρεχε πρὸς τὰ ἔκει, στάθηκε ξερός. Τὸ κορμάκι της τὸ σειοῦσεν ὁ ἄνεμος δῶ κεῖ, ἀπὸ τὸ δένδρο κρεμασμένο.

Τὸ σπίτι τους ἡταν τὸ τελευταῖο, καὶ κανένας δὲν θὰ τὸν ἔβλεπε στὸν δρόμο ποῦ θὰ τὸ πήγαινε. Μὰ διπάπιμρα 'Αγάλος θὰ ἔψελνε σὰν πάντα νέκρικά.

ΣΤΑΘΗΣ ΣΠΑΝΙΔΗΣ

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Πρὸς ποῖον ἀπὸ τὰ εἴκοσι αὐτὰ χρόνια θὰ ἔπιθυμοῦσες νὰ ὀμοίσεις ὁ νέος χρόνος;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ἐγώ; δὲν ξέρω...

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Δὲν θυμᾶσαι κανένα χρόνον ιδιαιτέρως, ποῦ νὰ σου ἔφάνη εὐτυχισμένος;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Οχι βέβαια, ἔξοχώτατε.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Καὶ δῆμως ἡ ζωὴ εἴνε κάτι τὶς ὀραιοῖς. Δὲν εἴνε ἀλήθεια;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Αὐτὸς ἔννοεῖται.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Δὲν θὰ ξαναζοῦσες τὰ εἴκοσι αὐτὰ χρόνια, καὶ ὅλον τὸν ἄλλον καιρὸν ποῦ ἐπέρασε, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὴν ήμέραν τῆς γεννήσεώς σου;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Α! ἀγαπητέ μου κύριε, ἀς ἔδινε ὁ Θεός

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Μὰ ἀν εἶχες νὰ ξαναζάμης τὴν ζωὴν ποῦ ξαμεις, οὔτε ὀλιγώτερον οὔτε περισσότερον, μὲ δῆλας τὰς εὐχαριστήσεις καὶ τὰ βάσανα ποῦ ἐπέρασες;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Αὐτὸς δὲν θὰ τὸ ἥθελα.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Τὶ ζωὴν λοιπὸν θὰ ἥθελες νὰ ξαναζήσῃς; τὴν ζωὴν τοῦ πρόγκηπος, τὴν ζωὴν ποῦ κάμνω

ἔγώ, ἢ κανενὸς ἄλλου; Ἡ μήπως πιστεύεις δὲν ἔγώ καὶ ὅτι ὁ πρόγκηψ, ἢ ὅτι διποιοσδήποτε ἄλλος δὲν θ' ἀπεκρίνετο δπως ἐσὺ ἀκριβῶς; καὶ ὅτι ἀν εἶχε νὰ ξαναζάμη τὴν ἴδιαν ζωὴν ποῦ εἶχε κάμει κανεῖς, θὰ ἥθελε νὰ τὴν

ΠΩΛΗΤΗΣ

Αὐτὸς δὲν τὸ πιστεύω.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Οὕτε καὶ σὺ λοιπὸν θὰ ἥθελες νὰ ἐπαναλάβης τὴν ζωὴν σου ὑπ' αὐτὸν τὸν δρόμον ἀν δὲν εἴνε δυνατὸν κατ' ἄλλον τρόπον;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Οχι βέβαια, κύριε, δὲν θὰ ἥθελα.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Τὶ ζωὴν λοιπὸν θὰ ἔπιθυμοῦσες;

ΠΩΛΗΤΗΣ

Θὰ ἥθελα μία ζωὴ ἔτσι δπως θὰ μοῦ τὴν ἔδινε ὁ Θεός, χωρὶς τίποτα ἄλλο.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Μίαν ζωὴν τυχαίως, χωρὶς νὰ ξέρῃς τίποτα ἄλλο προηγουμένως, δπως δὲν ἥξενθεις καὶ γιὰ τὸν χρόνον ποῦ μᾶς ἔρχεται;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ακριβῶς.

ΠΩΛΗΤΗΣ

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

‘Ετσι θὰ ἥθελα κ' ἔγώ, ἀν ἐπρόκειτο νὰ ξαναζήσω τὴν ζωὴν μου κ' ἔτσι δῆλοι. Άλλα τοῦτο σημαίνει ὅτι η τύχη ἔως αὐτὸν τὸν χρόνον ἐκακομεταχειρίσθη δῆλος. Καὶ εἶνε φανερὸν ὅτι δικαιολόγησε τὴν ζωὴν μου τὸν πρόγκηψ, οὐτε τὸν περισσότερον καὶ βαρύτερον ἀπὸ τὸ καλόν· υπὸ τὸν δρόμον νὰ ἔχῃ πάλι τὴν ίδιαν ζωὴν μὲ δῆλο της τὸ καλόν καὶ δῆλο της τὸ κακόν, κανεὶς δὲν θὰ ἥθελε νὰ γεννηθῇ ἄλλη μία φορά. Η ζωὴ ποῦ εἶνε δημοφό πρᾶγμα δὲν εἴνε η ζωὴ ποῦ γνωρίζομεν, ἀλλὰ ἐκείνη ποῦ δὲν γνωρίζομεν δχρι ἡ περασμένη ζωὴ, ἀλλὰ ἡ μέλλουσα. Μὲ τὸν νέον χρόνον, η τύχη θὰ ἀρχίσῃ νὰ καλομεταχειρίζεται ἐσένα, ἐμένα καὶ δῆλους τοὺς ἄλλους καὶ θ' ἀρχίσῃ η εὐτυχισμένη ζωὴ. Δὲν εἰν' ἔτσι;

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ας ἐλπίσωμε.

ΠΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

Λοιπὸν δεῖξε μου τὸν ωραιότερο ημερολόγιο ἀπὸ δῆλα ἔχεις.

ΠΩΛΗΤΗΣ

‘Ιδού, ἔξοχώτατε. Αξίζει τριάντα σολδιά.

ΗΕΡΑΣΤΙΚΟΣ

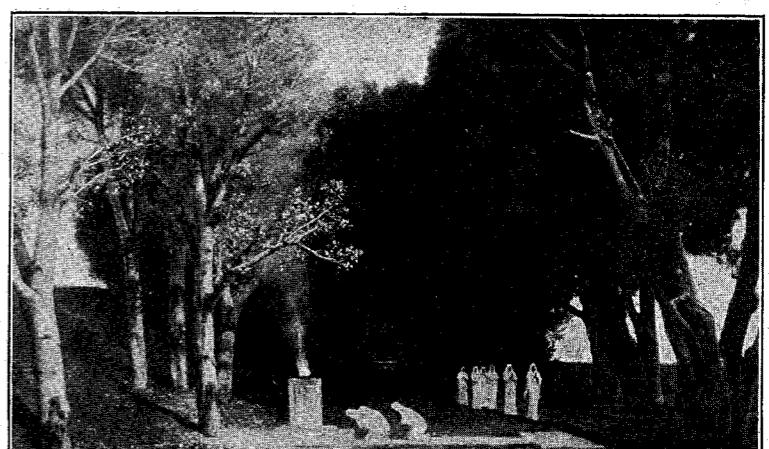
Πάρε τριάντα σολδιά.

ΠΩΛΗΤΗΣ

Ενχαριστῶ, ἔξοχώτατε. Καλὴν ἀντάμωσι. Η-μερολόγια, νέοι ἡμεροδεῖπτες, ἡμερολόγια.

[Μετάφρ. Α. Κ.]

ΙΑΚΩΒΟΣ ΛΕΟΠΑΡΔΗΣ

ΤΟ ΙΕΡΟΝ ΚΗΠΑΡΙΟΝ — ΥΠΟ Α. ΜΠΑΙΚΑΙΝ

ΟΥΓΟΣ ΦΩΣΚΟΛΟΣ*

Δεν ήτο ώραιος δ Φώσκολος.
Ήτο μετρίου άναστηματος καὶ ίσχυρᾶς μυῆς καπασκευής. Είχε πυκνήν, πυρράν καὶ ἀπεριπότητον κόμην, προσδίδουσαν ἔνα τόνον ἀγριωπόν εἰς τὴν ἐκφραστικὴν κατατομήν του. Οἱ δοφθαλμοὶ του ἡσαν βαθεῖς, κυανοὶ καὶ ἀνήσυχοι, ἔμψυχα κάτοπτρα τῆς μεγαλοφυΐας. Τὸ κεῖλος παχύ, ἐρυθρόν, καὶ κανονικὸς δ πώγων καὶ ἡ ρίς. Οἱ τρόποι τῆς συμπεριφορᾶς δέ, κατὰ τὴν ιδίαν του ἐκφρασιν, δὲν ἐμαρτύρουν οὕτε εὐγένειαν, οὐδὲ τὴν ἐκπαίδευσίν του¹.

Ἐν τούτοις δη μορφή του ἐκείνη εἶχε κάτι τὸ ἐπιβλητικόν. "Ολοι του οἱ τρόποι, δη βροτώδης φωνή του, δη ἀνυπότακτος εὐγλωττία του ἐδήλουν δι τοὺς μία ἀτίθασσος ψυχή, μία εὐγενής καρδία ἐφώλευεν ἐντός του.

Ο χαρακτήρ, δη ψυχή, δη φύσις του Φώσκολου, δια εἶναι ζωγραφισμένα ἐπὶ τῆς μορφῆς του. Η εἰλικρίνεια, τὸ ἀμετάβλητον φρόνημα, τὸ ἀδιάπτωτον θάρρος ἀποτυπῶνται μὲ βαθεῖας γραμμάς ἐπὶ τοῦ προσώπου του. Αἱ εἰκόνες του μοῦ προξενοῦν πάντοτε βαθεῖαν αἰσθησιν, δὲν γνωρίζω ἐκφραστικωτέραν μορφήν.

Ο Φώσκολος εἶχε τὴν ἀδυναμίαν ν' ἀσχολήται μὲ τὴν μορφήν του². Δεκαεξαετής ἔγραφεν.

*A me gentile amabile
volto non diè natura...*

"Υστερα ἀπὸ ἔτη ἔγραψε, κατὰ μίμησιν τοῦ Ἀλφιέρη, τὸ ἀκόλουθον σονέτον.

*Soleata ho fronte, occhi incavati, intenti;
crin fulvo, emunte guance, ai dito aspetto,
tumidi labbri ed al sorriso lenti,
capo chino, bel collo e largo petto.
Giuste membra, vestir mondo e negletto,
ratti i passi, i pensier, gli atti, gli accentti;
sobrio, umano, leal, prodigo, schietto,
avverso al nondo, avversi a mè gli eventi.
Talor di lingua e spesso di man prode,
mesto sovente e solo, ognor pensoso,
pronto, iracondo, inquieto, tenace.*

* «Παναδήναια» 15 Δεκεμβρίου 1905

¹ Epistolario di Ugo Foscolo, vol. III σελ. 283

² Εἰς διαφόρους ἐπιστολάς του γράφει νῦνεις περὶ τῆς μορφῆς του. Προβλ.: Lettere inedite di Ugo Foscolo, σελ. 161,309 καὶ Epistolario di Ugo Foscolo, τόμ. I. σελ. 18,190, τόμ. II. σελ. 329,558 καὶ τόμος III. σελ. 323 καὶ ἄλλαχοῦ.

Ο Φώσκολος εἴκοσι ἔτῶν.

*Di vizi ricco e di virtù, dò lode
alla ragion, ma corro ove al cor piace.
Morte sol mi darà fama e riposo.*

Εἰς τὴν Ἰταλίαν σφίζονται ἀρκετά προσωπογραφίαι του. Κάτωθι μιᾶς τούτων ἔγραψεν δη ποιητής τοὺς Ἑλληνικοὺς τούτους στίχους:

*Moramēntai δέ με πολλὶ³
δημως πακοὶ δὲ καὶ ἐσθλοί,
μιμεῖσθαι δ' οὐδεὶς ἀθύμων δύναται.*

Εἰς ἄλλην του εἰκόνα, τὴν δύοιαν ἀπέστειλε πρὸς τὴν κερκυραίαν Ἰσαβέλλαν Θεοτόκη⁴ Ἀλβοίτση, ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον δίστιχον:

*'Εκ μὲν Μαιονίδαο τεὸν κλέος οὐρανὸν ἔκει,
ἐκ δὲ Τάφων ἔσται σοὶ βίος ἀθάνατος.*

Ο Φώσκολος ἥγάπα μὲ παράφορον πάδος τὴν Ἰσαβέλλαν Θεοτόκη, τὴν δύοιαν δη Ἰππόλυτος Πινδεμόντης ἀνόμισε saggia Isabella. Η Ἰσαβέλλα εἶχε ωρόδον πνεῦμα καὶ μεγάλην παιδείαν, ἔγκατεστάθη δὲ ἐν Βενετίᾳ, ὡς σύζυγος τοῦ βε-

νετοῦ⁵ Ἀντωνίου Μαρίν, διλύγα ἔτη πρὸ τῆς οἰκογενείας τοῦ Φώσκολου. Ἐκεῖ ἔλαβεν εἰς δεύτερον γάμον τὸν εὐγενῆ Ἀλβοίτσην, καὶ εἰς τὰς αἰλιθούσας τῆς συνηντάτο δη βιετικὴ ἀριστοκρατία τοῦ πεύματος καὶ τοῦ γένους. Η Ἰσαβέλλα ἐπαρηγόρει τὰς ὧδας τῆς ἀπελπισίας τοῦ ποιητοῦ. Εἰς μίαν ἐπιστολήν του Ἰταλικὴν πρὸς τὴν Ἰσαβέλλαν δη Φώσκολος παρεμβάλλει καὶ τὴν ἔξης Ἑλληνικὴν φράσιν «Καὶ θέλει σοὶ εἰπῶ σὲ ἀγαπάω μὲ δλην τὴν ψυχήν μου». Η δὲ Ἰσαβέλλα ἀπήντα πρὸς αὐτόν, «Cai egò se agapáro pòlì, sebbene voi den me agapàs tòpote»⁶.

Ο ἔρως ὑπῆρξεν εἰς πάντα χρόνον ἐμπνευστῆς τῶν λαμπρότερων ποιητικῶν συλλήψεων. "Οπως τὸ πνεῦμα οὗτο καὶ δη καρδία τοῦ Φώσκολον δὲν ἡδύνατο νὰ μένῃ ἀργή. Ο Οὐγός εἶχε πολὺ πνεῦμα καὶ φλογέρον χαρακτῆρα, δη Ἰσαβέλλα μεγάλην ὀδραιότητα καὶ εὐφυΐαν, καὶ δὲν δύο αὖται ψυχαὶ ἀπάξ συναντηθεῖσαι δὲν ἡδύναντο νὰ μείνουν ἀδιάφοροι. Αἱ σχέσεις των διετηρήθησαν στεναὶ ἐπὶ μακρὸν χρόνον καὶ δη φιλία των διήρκεσεν δύον καὶ δη ζωὴ των.

Ο Φώσκολος ἐλάτερεν τὸ κάλλος. Η ὀδραιότης δη δι' αὐτὸν θρησκεία.

Ο ποιητὴς ἥγαπτησε καὶ ἐπόνεσε πολὺ εἰς τὸν δρόμον τῆς ζωῆς του. Η καρδία τοῦ ἐπληγώθη ἀπὸ τὰ βέλη τοῦ πτερωτοῦ θεοῦ καὶ δη ψυχή του μὲ μίαν σιγηλὴν ἔγκαρτέρησιν ὑπέμεινεν δια τὰς ἀπογοητεύσεις. Η ἥγάπη αὗτη τοῦ Φώσκολον, δη ἀδιάκοπος ἀνάγκη κάθε εὐγενοῦς ψυχῆς, μοῦ ἐνθυμίζει τὸν Ἰταλικὸν στίχον:

Chi molto amo nel mondo è perdonato.

Η αὐστριακὴ ἀστυνομία ἔτρεφε πάντοτε ὑπονοίας ἐπὶ τοῦ Φώσκολου, ἐπαγρύπνει δὲ ἐπ' αὐτοῦ καθὼς προκύπτει ἐκ τοῦ ἀστυνομικοῦ τούτου ὑπομνήματος, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Σεπτεμβρίου 1814, τὸ δόπιον σώζεται εἰς τὸ ἀρχειοφυλακεῖον τοῦ Μιλάνου.

«Κάποιος Οὐγός Φώσκολος, ποιητής, καθηγητής, θεομοκέφαλος, ἀθεος, ἀνάγωγος, ἀνήδηκος, Πρωτεὺς πολύμιορφος, γλῶσσα ἀτιμος εἰς πάντα χρόνον, εἰς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν τῆς φατρίας ητις ἔξηγειρε, κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τοῦ Ἀπριλίου, αὐτὰς τὰς συνοικίας ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας, ἀποτεμφθεὶς παρὰ τῆς κυβερνήσεως εὑρίσκεται εἰς Μιλάνον περιφερόμε-

¹ Προβλ. C A Traversi. Di un amore di Ugo Foscolo. Milano 1883. σελ. 28-29

νος εἰς τὰ καφενεῖα. 'Απολαμβάνει συντάξεως καθηγητοῦ καὶ στρατιώτου, χωρὶς νὰ κάμη ποτὲ τίποτε. Εἶναι ἐκ τῶν Ιονίων νήσων».

Δὲν δη μνατὸν νὰ δημιουργηθοῦν πλέον ἀτιμοι καὶ ἀνυπόστατοι συκοφαντίαι ἐναντίον τοῦ δυστυχοῦ ποιητοῦ. Τὸν Φώσκολον πάντοτε τὸν περιέβαλε τὸ σκότος καὶ δη παραγνωρίσις, καὶ δημος εἰς ψυχὴν ἴσχυράν, ἐκράτησε πάντοτε ἀνοικτοὺς τοὺς δοφθαλμοὺς μέσα εἰς τὸ χάρος τῶν συμφορῶν του καὶ ἐβάδισε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν ἀρετήν. Ο Φώσκολος ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς ἡρωικὰς ψυχὰς δηποῦ ἐδημιουργήσειν δη φύσις κατὰ καιρούς.

Μετὰ τὴν πτῶσιν τῆς ἐν Λομβαρδίᾳ προσωρινῆς κυβερνήσεως καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς αὐστριακῆς ἔξουσίας, κατὰ τὸ 1815, δη Φώσκολος ἐγκατέλειψε τὴν Ἰταλίαν καὶ κατέφυγε εἰς Ζυρίχην, ἔνθα ἔζητησε διαβατῆριον διὰ τὴν Ἀγγλίαν. Άλλα δ ἄγγλος πρέσβυτος Κάνιγγ δῆτις εἰχε πληροφορηθῆ περὶ τῶν φιλελευθέρων αἰσθημάτων καὶ τῆς γενναιοψυχίας τοῦ Οὐγού, εἶπε πρὸς αὐτὸν δι τη δη παρουσία του εἰς Ἀγγλίαν, δηποῦ ἐπρόκειτο περὶ τοῦ ζητήματος τῶν Ιονίων νήσων, δηδύνατο νὰ εἶναι ἀσύμφορος¹. Τότε ἐκ Ζυρίχης μετέβη εἰς Γοττιγγην. Αγνωστος ἐταξιδεύεσσεν δηλητὴν τὴν Ἐλβετίαν, μέχρι τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1816. Εκεῖ δη Φώσκολος κατώκησεν εἰς τὸν ἔξοχικὸν οἰκίσκον, ἐνὸς ἱερέως προτεστάντου. Τὰ πάγη τὸν ἐμπόδιζον νὰ ἔξερχεται. Εμενε κλεισμένος εἰς τὸ δωμάτιόν του, δηποῦ κατέλαμβάνετο ἀπὸ μίαν φοβεράν δργήν, δη ἔμφυτος ὑπερηφάνεια ἔξυπνονσεν ἐντός του, καὶ «κινοῦμαι δηπος δη ἀρκτος μέσα εἰς τὸ σιδηροῦν τῆς κλωθόν, ἔγραφεν εἰς μίαν του ἐπιστολήν. Απὸ τὰ παράδυσά μου κυττάζω τὴν ἀπειρον ἔφημίαν τῶν χιόνων, καὶ νομίζω δι τη κυριαρχῶ ἐκ τοῦ ὑψούς, καὶ αἱ σκέψεις μου τρέχουν μαρούν².

Εὐρισκόμενος μόνος εἰς τὸ χιονισμένον ἐκεῖνο βουνὸν τῆς Ἐλβετίας δη Φώσκολος, κατὰ τὰς ἄγιας ἡμέρας τῶν Χριστούγεννων, ἔξόριστος καὶ πτωχὸς ἐδοκίμαζεν δηλητὴν τῆς ἐρημίας. Μὴ ἔχων χρήματα ἡναγκάζετο νὰ πηγανῇ πεζὸς εἰς τὰ περίχωρα, μέσοις εἰς τὰ ψύχη τοῦ χειμῶνος, διὰ νὰ πωλήσῃ τὰ δακτυλίδια του δη ἄλλα πολύτιμα εἰδη του. Η ἀπορία καὶ τὸ ἐρυθήμα μὲ τὸ δόπιον ἐπαρουσιάζετο δη δυστυχὴς ποιητὴς συχνάκις τὸν καθίστων ὑπόπτων εἰς τῶν ἀγοραστάς, οἱ δηποιοι τὸν παρε-

¹ Epistolario di Ugo Foscolo, vol. II. σελ. 186.

² Epistolario, vol. II. σελ. 130.

τήρουν μὲ περίεργον βλέμμα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Πρὸς τὴν *Donna gentile*, τὴν εὐγενῆ ἔκεινην γυναικα ἡ δοίᾳ περιέβαλλε μὲ τόσον εἰλικρινῆ ἀγάπην τὸν ποιητὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἔξορίας καὶ τῶν σκληρῶν δοκιμασιῶν του, ἔγραψεν δὲ Οὐρανὸς ἐκ Γοττίγγης τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1815.

«Δὲν ἔχω ἄλλην παρηγορίαν παρὰ νὰ κρατῶ τὴν πέναν εἰς τὸ χέρι μου. Ἐδῶ, μὲ αὐτὸ τὸ ψῦχος δπου τὰ χιόνια ἔχουν ἀποικιαθῆ, κλεισμένος εἰς τὸ δωμάτιον μου, δὲν χαίρομαι παρὰ μὲ τῶν πουλιῶν τὴν δόλοχαρη καὶ σιγηλὴν συντροφιάν. Κάθε ημέραν τὸ πρωΐ, τὸ μεσημέρι καὶ τὸ ἀπόγευμα τοὺς ωπίτω τροφὴν ἔχω ἀπὸ τὰ γυαλιά, καὶ ἔρχονται δύλι μᾶζη διὰ νὰ φάγουν. Καὶ ἀν ἐγὼ λησμονήσω, μοῦ κτυποῦν μὲ τὰ ράμφη των εἰς τὸ παράθυρόν μου...»¹.

Ἡ εὐγενῆς ψυχὴ τοῦ ποιητοῦ, μέσα εἰς τὴν δυστυχίαν καὶ τὴν ἔγκαταλειψιν, ἐπαρηγορεῖτο μὲ τὰ πτηνά. Δὲν εἶχε χάσει τὴν ἐλπίδα καὶ ηὔθελε νὰ διατηρῇ τὸ γόνητρόν του.

«Οὔτε ἔδειχθη, ἔγραψεν εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν του, οὔτε θὰ δεχθῶ τὸ παραμικρὸν βοήθημα, ἀν καὶ μοῦ προσεφέρθη ἀπὸ κάποιον. Ἔχω τὸ θάρρος μου, ἔχω τὸ παράδειγμα τόσων ἄλλων θνητῶν τοὺς δοίους ἀν δὲν δύναμαι νὰ μιμηθῶ εἰς τὰ συγγράμματα καὶ εἰς τὰς πράξεις, δύναμαι δμως νὰ τοὺς ἀκολουθήσω εἰς τὴν ίδιωτικὴν ζωὴν. Ἔχω μᾶζη μου τὸν θεὸν καὶ τὴν συνειδήσιν μου δπου μὲ δόδηγον»².

Ἐνδισμόμενος δὲ Φώσκολος ἐν Ἐλβετίᾳ ἔλαβεν ἐπιστολὴν ἐκ μέρους τοῦ Καποδίστρια δοτὶς διὰ μέσου τῆς ρωσικῆς πρεσβείας ἀνεζήτησε τὴν κατοικίαν τοῦ ποιητοῦ. Ἡ Ἐλβετία ἐθεώρει τότε ὡς εὐεργέτην τὸν ρῶσσον ὑπουργόν, ἡ δὲ φιλία του ὠφέλησεν δχι δλίγον τὸν ἔξοριστον Φώσκολον.

Ο Καποδίστριας ἐπεσκέψθη τὸν Φώσκολον ἐν Γοττίγγη κατὰ τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1815. Ο ποιητής ἀν καὶ εὐρίσκετο εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας, δὲν ἔζητησε παρ' αὐτοῦ τὴν παραμικρὰν βοήθειαν, τοῦ ἐσύστησε μόνον μερικὰς ὑποθέσεις οἰκογενειακάς, καθὼς φαίνεται ἔξι ἐπιστολῆς του πρὸς τὴν οἰκογένειαν³.

Ο Καποδίστριας βλέπων τὴν δύσκολον θέσιν τοῦ ποιητοῦ, τὸν συνεβούλευσε νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ εἰς Ρωσίαν, ἀλλ ἔκεινος ἥρνηθη νὰ ἔγκαταλειψῃ τὰς φιλελευθέρους ίδεας καὶ ἀρ-

χάς του. «Ο Καποδίστριας τότε τοῦ ὑπεσχέθη νὰ φροντίσῃ περὶ τῶν συμφερόντων του ἐν Ἐπτανήσῳ⁴.

Ο Φώσκολος περιεπλανήθη εἰς ὅλην τὴν Ἐλβετίαν καὶ πολλὰς νύκτας ἤναγκάζετο νὰ φεύγῃ ἀπὸ τὰ ἔνοδοχεῖα φοβούμενος μὴ φανῇ ὑπόπτος ὃς ἔνος⁵.

Εἰς τὴν ἔξορίαν δὲ Φώσκολος ἐπεθύμησε τὸν Ἀνδρέαν Κάλβον, καὶ ἔγραψεν εἰς τὸν ἐν Ἰταλίᾳ φίλους δπως τὸν παρομήσουν νὰ ὑπάγῃ: «Θὰ μὲ ἔχῃ διδάσκαλον, φίλον καὶ ἀδελφόν... Δὲν θὰ τοῦ λείψῃ τίποτε, ή θὰ τοῦ λείψῃ μόνον δτι θὰ λείψῃ καὶ εἰς ἐμέ...»

Οι δύο ζακύνθιοι ποιηταὶ εἶχον συνδεθῆ ἀπὸ τοῦ 1812 ἐν Φλωρεντίᾳ. Ο Κάλβος τότε ἔγραψεν, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Φώσκολού, δπου εἶχε κατοικήσει, δύο τραγῳδίας εἰς τὴν ἵταλικὴν γλῶσσαν. Ο Φώσκολος διέκρινε τὴν δέκτητα τὸν πνεύματό του καὶ ἔκτοτε τὸν περιέβαλε μὲ πατρικὴν μέριμναν καὶ τὸν παρόρμησε νὰ μελετήσῃ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν φιλολογίαν.

Ἐπεδύμει νὰ τὸν συνδράμῃ ἄλλα δὲν τοῦ ἐπέτρεπτον τὰ χρηματικὰ μέσα. Διὰ τοῦτο ἐνήργησεν δπως η Ζάκυνθος τὸν βοηθῆσῃ εἰς τὰς σπουδάς του ἐπὶ πενταετίαν δι' ἐτήσιου ἐπιδόματος, δὲν τὸ κατώρθωσεν δμως. Τὸν Ἰούνιον τοῦ 1816 δὲ Κάλβος μετέβη εἰς Ζυρίχην πρὸς συνάντησιν τοῦ Φώσκολού. Εἰς τὴν οἰκίαν δμως δπου κατώκει δ πτωχὸς ποιητής, δὲν εἶδον μὲ εὐχαριστησιν τὴν ἀφίξιν τοῦ Κάλβου. Δὲν ηὔξησαν καθόλου τὴν χορηγούμενην τροφὴν καὶ δὲ Φώσκολος ἐμοιράζετο μὲ τὸν φίλον του τὸν δλίγον ἄρτον⁶.

Ἀργότερον δὲ Κάλβος ἐν Ἀγγλίᾳ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Φώσκολού ἥρχισε νὰ παραδίδῃ μαθήματα ἵταλικῆς καὶ γὰ ἐκδίδῃ διδακτικὰ βιβλία. Η φιλία αὕτη τῶν δύο ζακύνθιων ποιητῶν δὲν διετηρήθη μέχρι τέλους τῆς ζωῆς των. Ο Κάλβος ἀμά ἔγινεν ἀνεξάρτητος οἰκονομικῶς, ἐλησμάνησε τὸν Φώσκολον καὶ τὸν ἔγκατέλειψε κατὰ τὰς ημέρας τῶν σκοτεινοτέρων του συμφορῶν⁷.

Τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1816 ἔφθασεν δὲ Φώσκολος εἰς τὸ Λονδίνον, δπου πρὸ πολλοῦ εἶχε

¹ *Epistolario*, vol. II, σελ. 162 καὶ *Lettere Inedite di Ugo Foscolo*, σελ. 141.

² *Epistolario*, vol. II, σελ. 162.

³ *Epistolario*, vol. II, σελ. 247.

⁴ *Epistolario di Ugo Foscolo*, vol. III, σελ. 329, 402.

⁵ *Prose Politiche di Ugo Foscolo*, Firenze. 1850. σελ. 458.

⁶ *Epistolario* vol. II, σελ. 295.

⁷ *Epistolario*, vol. II, σελ. 302-308, *Idee sulla pubblica educazione nelle Isole Jonie*. Τὸ πρωτότυπον τῆς μικρᾶς ταύτης διατριβῆς δὲ Φώσκολος ἔγραψε γαλλιστὶ.

προπορευθῆ ἡ φιλολογικὴ τοῦ φῆμη¹. Εκεῖ συνέδεθη διὰ φιλίας μὲ ἔξεχοντα τοῦ Λονδίνου προσωπα, μὲ ποιητάς, πολιτικοὺς καὶ πλουσίους. Λόρδοι καὶ ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων τὸν ἐπεσκέπτοντο εἰς τὴν πενιχράν του κατοικίαν. Ἡ πενία δμως συνετάξειδευσε μαζί του καὶ δὲν ἥθελησε νὰ τὸν ἔγκαταλειψῃ οὐδὲ εἰς τὸ Λονδίνον. Κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ 1817 ἔλαβεν ἐν Ζακύνθῳ ἀκατότοντα λουδοβίκια, μὲ τὰ δποῖα συνετηρήθη ἡ έχαραφερεῖτο τὸν διαμένων ἐν Λονδίνῳ αὐθομητως προσέφερεν εἰς τὸν δυσπραγοῦντα ποιητὴν ἄλλα πεντήκοντα λουδοβίκια, διὰ τῶν δποίων «ἔφτωχοιούσε» κατὰ τὴν ἔκφρασίν του².

Τὴν 27 Ἰουνίου 1817 ἔφθασαν εἰς Λονδίνον οἱ πληρεξόσιοι βουλευταὶ τῶν Ιονίων νήσων, δ' Α. Θεοτόκης τῆς Κερκύρας, δ' Βίκτωρ Καρίδης τῆς Κεφαλληνίας καὶ δ' Λιονύσιος Βοῦλτος, ἔξαδελφος τοῦ Φώσκολου, τῆς Ζακύνθου, οἱ δποῖοι ἥρχοντο νὰ παρουσιάσουν, εἰς τὸν κυβερνῶντα πρίγκιπα, τὸ νέον σύνταγμα τῶν Ιονίων Νήσων δπως εἶχε προταθῆ ὑπὸ τοῦ ἀρμοστοῦ Μαϊτλανδ. Ο Φώσκολος τότε πολὺ ἐβοήθησε τὸν ἔξαδελφόν του Βοῦλτον πρὸς διεξαγωγὴν τῆς ἀποστολῆς του. «Οταν δὲ περὶ τὸ τέλος τοῦ Αὐγούστου τοῦ ίδιου ἔτους ἐπρόκειτο νὰ ἐπιστρέψουν οἱ ἀντιπρόσωποι εἰς τὴν Επτανήσον, δ' Φώσκολος ἐσκέπτετο νὰ μεταβῇ μᾶζη μὲ τὸν Βοῦλτον εἰς τὴν Ζακύνθον, ἄλλα δὲν τὸ ἀπεφάσισε, καὶ ἥρκεσθη μόνον νὰ τοῦ συστήσῃ μερικὰς ὑποθέσεις του ἐν Επτανήσῳ, καὶ αὐτὸς νὰ περιμένῃ ἐν Λονδίνῳ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1816 ἐνρισκόμενος δ ποιητὴς ἐν Ελβετίᾳ εἶχε ζητήσει παρὰ τῆς μητρός του ἐν πληρεξόσιον δπως ἐνεργῆσῃ τὴν πάλησιν τῆς μικρᾶς περιουσίας των ἐν Ζακύνθῳ. «Ἀν δὲν δυνηθῶ μακρόθεν, ἔγραψε, νὰ φέρω εἰς τὴν θάλασσαν πρέρας τὴν πώλησιν, θὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ζακύνθον καὶ ίσως η παρουσία μου ὠφελήσῃ περιστότερον τῆς ἐπιστολογράφίας μου»³.

Κατὰ τὸν Απρίλιον τοῦ 1816 ἐτοιμαζόμενος δ ποιητὴς ὁ Οὐρανὸς ἐκ Γοττίγγης τῆς Ελβετίας νὰ μεταβῇ διὰ Λόρδος Γκίλφορδ δποῖας ιδιοτήτων τοῦ Σπυρίδωνα Ναράντζην⁴ εἰς Βενετίαν, «Ἐπροτιμοῦσα νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ζακύνθον, ἄλλα — οὔτε ἀντάξιον ἔμοι εἶναι οὐδὲ ὠφέλιμον θὰ μοῦ ἀποβῆ, νὰ ἀποβιβασθῶ ἐκεῖ λέγων: 'Ιδού με δῶστε μου ψωμί. Διὰ τοῦτο σκέπτομαι νὰ γράψω μίαν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν διατριβῆς τοῦ Φώσκολος αἵτινης η δημοσίευσης ἐπανειλημμένως. Εκτὸς τούτου θὰ σᾶς στείλω μίαν ἐπιστολὴν διὰ τὸν Διονύσιον Βοῦλτον ἐν τῇ δποίᾳ θὰ τοῦ ἐκθέσω τί μοῦ φαίνεται ὠφέλιμον διὰ τὴν πατρίδα καὶ δι' ἐμέ...»⁵.

Κατὰ τὸν Απρίλιον τοῦ 1817, ἀπέθανεν ἐν Βενετίᾳ η μήτηρ τοῦ Φώσκολου. «Οταν τοῦ ἀν-

άδικως ἡ ὁγγυλικὴ κυβέρνησις τὸν ἐθεώρει δργανον τῆς Ρωσίας ἔνεκεν τῆς φιλίας τὴν δποίαν εἶχεν δ ποιητῆς μετὰ τοῦ κόμητος Καποδίστρια.

Τὸν Ιούλιον τοῦ 1817 ἔγραψεν ἐκ Λονδίνου πρὸς τὸν λόρδον Holland εἰς Βρυξέλλας, «Ἐγὼ πηγαίνω εἰς τὰς Ιονίους νήσους, σταθερὸς εἰς τὰς ἀρχαίας μου ίδεας, ἄλλα μακρὰν πάσης πολιτικῆς μερίδος. Δὲν δύναμαι καὶ δὲν ηὔσεύω νὰ φανῶ μὲ ἄλλον τρόπον ὠφέλιμος εἰς τὴν Επτανήσον καὶ εἰς τὴν Αγγλικὴν κυβέρνησιν, παρὰ ἐνασχολούμενος μὲ τὸ Πανεπιστήμιον καὶ μὲ τὰς σπουδάς. Καὶ εἶμαι βέβαιος δτι δὲν θὰ εἶναι ἐπαχθὲς εἰς τὸν λόρδον Γκίλφορδ νὰ εὑρεθῶ ἐν Ελλάδι ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον θὰ σχηματίσῃ ἐν Λύκειον»¹.

Ο Φώσκολος ἐτρεφει τὴν ἐπιθυμίαν νὰ μεταβῇ εἰς Ζακύνθον ἀπὸ τὸν 1813, δτε ενρίσκησην τῆς Κερκύρας, δ' Βίκτωρ Καρίδης τῆς Κεφαλληνίας καὶ δ' Λιονύσιος Βοῦλτος, εἰς τὴν Φώσκολού, τῆς Ζακύνθου, οἱ δποῖοι ἥρχοντο νὰ παρουσιάσουν, εἰς τὸν κυβερνῶντα πρίγκιπα, τὸ νέον σύνταγμα τῶν Ιονίων Νήσων δπως εἶχε προταθῆ ὑπὸ τοῦ Αρμόστου Μαϊτλανδ. Ο Φώσκολος τότε πολὺ ἐβοήθησε τὸν διαδέλφον του Βοῦλτον πρὸς διεξαγωγὴν τῆς μικρᾶς περιουσίας των Ζακύνθου, ἄλλα δὲν πέρας τὴν πώλησιν, θὰ μεταβῶ εἰς τὴν Ζακύνθον καὶ ίσως η παρουσία μου ὠφελήσῃ περιστότερον τῆς μικρᾶς περιουσίας μου»².

Κατὰ τὸν Απρίλιον τοῦ 1816 ἐτοιμαζόμενος δ ποιητὴς ὁ Οὐρανὸς ἐκ Γοττίγγης τῆς Ελβετίας νὰ μεταβῇ διὰ Λόρδος Γκίλφορδ δποῖας ιδιοτήτων τοῦ Σπυρίδωνα Ναράντζην⁴ εἰς Βενετίαν, «Ἐπροτιμοῦσα νὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ζακύνθον, ἄλλα — οὔτε ἀντάξιον ἔμοι εἶναι οὐδὲ ὠφέλιμον θὰ μοῦ ἀποβῆ, νὰ ἀποβιβασθῶ ἐκεῖ λέγων: 'Ιδού με δῶστε μου ψωμί. Διὰ τοῦτο σκέπτομαι νὰ γράψω μίαν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν πρὸς τὸν διατριβῆς τοῦ Φώσκολος αἵτινης η δημοσίευσης ἐπανειλημμένως. Εκτὸς τούτου θὰ σᾶς στείλω μίαν

ηγγέλθη ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του ὁ θάνατος τῆς μητρός των, ὁ ποιητὴς εὐθέσθη ἐκμηδενισμένος ὑπὸ τὸ κτύπημα τοῦτο τῆς τύχης.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του ἐκ νέου ἐπανῆλθεν εἰς τὸν νοῦν του ἡ Ἱδέα νὰ μεταβῇ εἰς Ζάκυνθον, τότε μάλιστα ἐπρόκειτο καὶ διὰ τὴν υληφορούμαν ἐνὸς θείου τοῦ ποιητοῦ ἀποθανόντος ἐν Ἐπτανήσῳ. Ἡμέραν δικιάς τινὰ ἱππεύων κατεκορυμνίσθη καὶ ἔπαθεν ἔξαρθρωσιν τῆς κνήμης. Καὶ πάλιν τότε ἐγκατέλειψε τὴν Ἱδέαν νὰ μεταβῇ εἰς τὴν πατορίδα του. Μελαγχολικός, ἀνήσυχος καὶ ἀσθενής, μὲ τὴν ἐντύπωσιν τοῦ θανάτου τῆς μητρός του ἐπέρρασεν ὀρκετούς μῆνας μέσα εἰς τὴν σιγὴν τῆς ἀπελπισίας του.

”Ἐγραψε τότε πρὸς τὴν φίλην του κόμησσαν Δ' Ἀλβάγυ, « θὰ ὑπάγω εἰς τὴν Ἑλλάδα διὰ οἰκογενειακάς μου ὑποθέσεις, ἔξι αἴτιας τοῦ θανάτου τῆς μητρός μου καὶ διὰ νὰ ἐπισκεφθῶ καὶ διατρέξω τὴν Πελοπόννησον, δπως χαιρετήσω τὰς Ἀθήνας, τὴν Σπάρτην καὶ τὰς Θήβας ἐνόσῳ μοῦ ἐναπομένει ζωὴ καὶ δύναμις νὰ ταξιδεύσω »¹.

Τὰ ὡραῖα καὶ συγχά αὐτὰ ὄνειρα τοῦ Φωσκόλου δὲν ἔμελλε γὰρ πραγματοποιηθοῦν ποτέ. Ἐπεδύμει ὁ ποιητὴς νὰ ἐπανίδῃ τὴν μητρικὴν του γῆν, τὸν τόπον ὃπου εἶδε πρώτην φορὰν τὸ φῶς τοῦ ἡλίου. Πάντοτε ἔθρεψεν εἰς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς του τὴν κρυφὴν ἐλπίδα νὰ ἐπανίδῃ τὴν Ζάκυνθον.

*l'isole
che col selvoso dorso
rompono agli Euri
e al grande Jonio il corso....
Ebbi in quel mar la culla.*

Εἰς τὸ ποίημά του αἱ Χάριτες δὲ ποιητὴς γράφει στίχους λατρείας καὶ θαυμασμοῦ διὰ τὴν ἀνθοστεφῆ νήσον ἦτις καθρεπτίζεται εἰς τὰ διαυγῆ νερὸν τοῦ Ἰονίου κύματος.

*Salve Zacinto! All' antenoree prode,
de' santi Lari idei ultimo albergo
e de' miei padri, darò i carmi e l'ossa,
e a tè i pensier; chè piamente a queste
Dee non favella chi la patria oblia.
Sacra città è Zacinto! Eran suoi templi,
era ne' colli suoi l' ombra de' boschi
sacri al tripudio di Diana e al coro . . .*

*Bella è Zacinto! A lei versan tessori
le angliche navi, a lei dall' alto manda
i più vitali rai l' eteruo sole;*

¹ Epistolario di Ugo Foscolo, vol. II. σελ. 319.

*limpide nubi a lei Giove concedè,
e selve ampie d' ulivi, e liberali
i colli di Lïeo; rosea salute
spirano le aure, del felice arancio
tutte odorate, e dei perpetui cendri.*

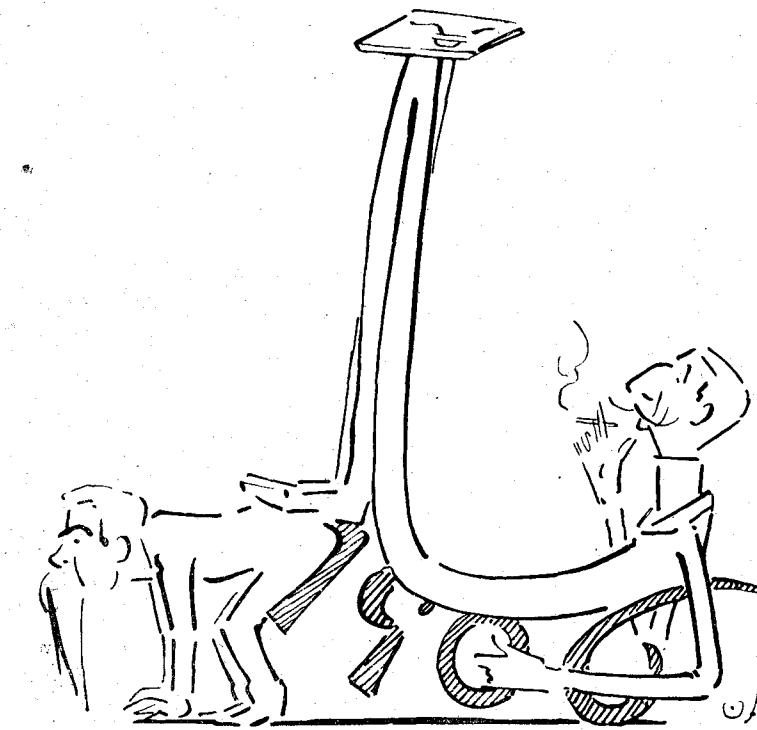
Διὰ τὴν ὥραιάν Ζάκυνθον δὲ Ἰωσήφ Πέκκιο,
εἷς ἐξ τῶν φίλων τοῦ Φωσκόλου καὶ βιογρά-
φος αὐτοῦ, γράφει τὰ ἔσθης·

«Οσοι ἀναγινώσκουν τὰς ὡραίας περιγρα-
φὰς τῆς Ἐπανήσουν, μὲ τὰ δάση τῶν πορτοκα-
λεῶν, τῶν ἐλαιώνων, τῶν καρποφόρων δένδρων,
φθονοῦν τοὺς εὐτυχίσαντας νὰ γεννηθοῦν κάτω
ἀπὸ τὸν εὐλογημένον αὐτὸν οὐρανόν. Δὲν γνωρί-
ζουν ὅμως ὅτι ὅλα αὐτὰ τὰ ὥραῖα πράγματα δη-
λητηριάζονται ἀπὸ τὴν πνοὴν τῆς τυραννίδος
καὶ ὁ κάτοικος ἔκεινος, ὅστις δὲν ἀστάζεται τὴν
πτέρωναν τοῦ κατακτητοῦ, ὑποχρεοῦνται νὰ ἔξο-
ρισθῇ . . . Τοιαύτη ἦτο ἡ τύχη τῆς Ζακύνθου
ὅταν ἐγεννήθη ὁ Φώσκολος. Ό ποιητὴς δύνα-
ται νὰ ψάλλῃ τοὺς ὕμνους του εἰς τοὺς ἐλαιῶ-
νας καὶ τὰ δάση τῶν πορτοκαλεῶν, ἐν τούτοις

δὲν ἡσαν τόποι πλέον τυραννούμενοι καὶ ἀδιλιέστεροι ἀπὸ τὰς Ἰονίους νήσους ὑπὸ τὴν Βενετίαν. Ἐδιοικοῦντο ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας, ὑπὸ τῶν μισαροτέρων δηλονότι νόμων . . . Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἐν Ζακύνθῳ δὲν ὑπῆρχον οἰκοδομήματα, οὔτε δόδοι, οὔτε δημόσια σχολεῖα. Οἱ ὑπὸ τῆς Βενετίας ἀποστελλόμενοι προβλεπταὶ ἐφρόντιζον πᾶς ν' ἀνήσουν τὸν γλίσχρον μισθόν των μὲ τὰ ἔκτατα κέρδη, τὰ δποῖα τοὺς ἐπέτρεπε νὰ λαμβάνουν ἢ κυβέρνησίς των. Τὰ ἐγκλήματα ἡσαν τόσον συχνὰ καὶ ἀτιμώρητα, ὅστε δὲν παρήχετο ἥμερα χωρὶς νὰ βαφῇ δι' αἵματος. Οἱ εὐγενεῖς διετήρουν μπράβους, ἐτοίμους εἰς ἐν μόνον σχῆμα των νὰ δολοφονήσουν . . . »¹.

Είναι ἀληθές διτι φί χρόνοι εἴκεινοι ἡσαν σκοτεινοὶ εἰς τὴν Ἐπτάνησον, ὅχι ὅμως ὡς τοὺς περιγράφει ὁ Πέκκιο, μὲ τόσην ὑπερβολὴν καὶ μὲ τὰ μελανώτερα χρώματα. Εἰλικρινεῖς τῆς ἴστοριάς μελετηταὶ πρέπει νὰ ὅμολογήσωμεν διτι ἡ Ἐπτάνησος πολλὰ ὥφελήθη παρὰ τῆς Βενετίας. Ή τότε κραταιὰ κυριαρχὸς τῆς θαλάσσης ἀνέπτυξεν εἰς τὰς Ἰονίους νῆσους ἔνα πολιτισμόν, δστις διετηρήθη ἐπι μακρὸν καὶ μόλις πρό τινων ἐτῶν ἤρχισε νὰ παρακμάῃ.

[Ακολουθεῖ] ΜΑΡΙΝΟΣ ΣΙΓΟΥΡΟΣ

¹ Βλέπε: *Vita di Ugo Foscolo*, scrita da Giuseppe Peechio. Lugano MDCCXXXIII, σελ. 15-18.

Ο βιογράφος οντος του Φωσκόλου, ἀν κατ ὑπόρεξη φίλου με προσωπικὸς τοῦ ποιητοῦ, εἰναι ἀνειλυκρής συνθήτως καὶ οὐχὶ σπανίως στρεβλώνει τὴν ἀλήθειαν.

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΜΑΘΗΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ ΤΩΝ «ΠΑΝΑΘΗΝΑΙΩΝ»

ΥΠΟ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΟΥ Α. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ

Μάθημα ἔκτον. — Πραξιτέλης καὶ Λύσιππος

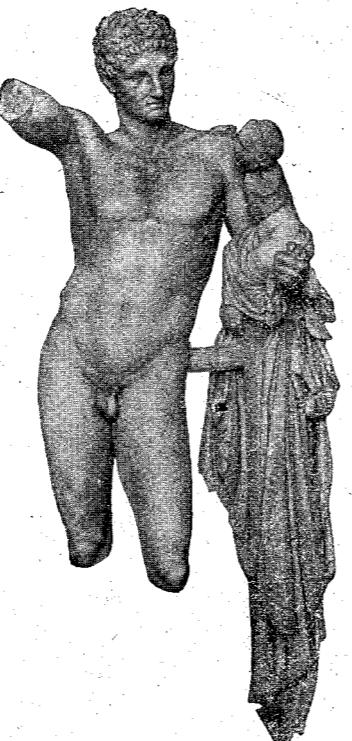
ΜΕ τὰ δύο αὐτά μεγάλα δύνοματα κλείεται ή ἀκμὴ τῆς Ἑλληνικῆς Πλαστικῆς διότι οἱ δύο οὗτοι καλλιτέχναι ἀνήγαγον εἰς τὸ ὕψιστον σημεῖον ἄκμῆς τὰς σχολὰς των, ὃ μὲν *Πραξιτέλης* τὴν Ἀττικήν, ὃ δὲ *Λύσιππος* τὴν ἀργειοσκυνῶν, ἀνέπτυξαν ὅλα τὸ ὑπόλειτό-
μενα στοιχεῖα, τὰ δόποια ἀφήκεν ὁ Φειδίας καὶ ὁ Πο-
λύκλειτος, καὶ ἔλυσσαν ὅλα τὰ καλλιτεχνικὰ προ-
βλήματα.

Ο Προειδέτης κατάγεται ἐκ καλλιτεχνικῆς οἰκογένειας, καὶ κατὰ τὴν νεωτέραν ἔκφρασιν, ἔχει ἐντός του τὸ καλλιτεχνικὸν τάλαντον ἐκ κληρονομικήτης. Ἡ δρᾶσις του κείται μεταξὺ Ὁδοῦ καὶ ὗδοῦ π. Χ., εἰναι δὲ τὸ τέκνον τῆς Τύχης ὁ καλλιτέχνης αὐτοῦ, διότι, ἐκπός του ὅτι ἡ ὀργανωτής ἀναφέρει μὲν θαυμασμόν, ὁ διοῖος φθάνει μέχρι ὁμαντικότητος καὶ μυθικῆς ὑπερβολῆς ἐνίστη, περισσότερᾳ ἔργᾳ αὐτοῦ ἀπὸ κάθε ἄλλον καλλιτέχνην, ἐκπός του ὅτι πλεισταὶ ἀντίγραφα πολυάριθμων ἔργων αὐτοῦ ἰδίως ἐσώθησαν μέχρι σήμερον, εὐρέθη καὶ πρωτότυπον ἔργον αὐτοῦ μόνου, βέβαιον καὶ ἀσφαλές, ὁ Ἐρμῆς τῆς Ὀλυμπίας, εὐθὺς μὲ τὴν ἐναρξῖν τῶν μεγάλων ἀναστατών τῆς Γερμανικῆς Σχολῆς τοῦ 1877 ἀδόκη δὲ καὶ τὸ δραῖον τοῦτο ἔργον ἥνωνθη ὑπὸ τῆς Τύχης καὶ εἰς αὐτὴν τὴν πτῶσιν του, διότι ὅταν ἔπεσεν ἐκαλύψθη ὑπὸ τῆς ἄμμου του Ἀλφειοῦ, οὗτω δὲ διεσώθη ἀλώβητον τὸ πλεῖστον του ἀνώ σώματος καὶ ἴδιως ἡ κεφαλή, ἡ δόπια ὡς ἔδρα του πνευματικοῦ βίου, μᾶς ἐνδιαφέρει ἐξαιρετικῶς.

Ἔδη τοις δέν έθαύμασε τὸν Ἐρμῆν μόνον. μὲ
δλίγας λέξεις τοῦ Παυσανίου μᾶς τὸν παρέδωκε:
«χρόνῳ δὲ νόστερον καὶ ἄλλα ἀνέθεσαν ἐς τὸ Ἡραῖον
(ἐνν. Ἀλεῖοι) Ἐρμῆν λίθου. Δύσησον δὲ φέρου τῆποι,
τέχνῃ δέ ἔστιν Πραξιτέλους». Ἡ περιγραφὴ εἶναι πολὺ¹
ἔκφραστη διὰ νάν τὸν ἀναγνωρίσωμεν, τὸ δὲ «τέχνῃ»
δὲν σημαίνει ἀμφιβολίαν περὶ τοῦ ἀντιτεκουμένης
πράγματι ὑπὸ τοῦ Πραξιτέλους δὲ Ἐρμῆς ἄλλο ὅτι δὲν
ἔφεσε τὴν ὑπογραφὴν τοῦ καλλιτέχνου, —ἄλλο ἦτο γνω-
σεως ἐκ τῶν ἀρχέων τῆς Ὀλυμπίας καὶ ἐκ παραδό-
σεως ὃς βέβαιον ἔσοντο τοῦ Πραξιτέλους

Οἱ Ερμῆς παρίσταται εἰς ὅλην τὴν ἀκμήν, τὴν ὡραιότητα καὶ τὴν εὐήνευαν τῶν μελῶν του, κρατῶν ἐλαφρῶς, καὶ χωρὶς νά αἰσθάνεται βάρος, τὸν μικρὸν Διόνυσον, τὸν ὅποιον περιεμάζεινε κάπου ὁ φιλάνθρωπος θεός, ἐγκαταλελεύθερον μετὰ τὴν δευτέραν του γένησιν ἐκ τῆς κνήμης τοῦ Διός, καὶ τὸν φερεῖ γὰρ τὸν παπαδόπτην εἰς τὰς Νίμωνας διά τὰ περιστέρω

Τὸ βάσιμον τοῦ εἰλαντοῦ τὸ εἰσαχθὲν ὑπὸ τοῦ Πολυκλείτου εἰς τὴν Ἀμαζόνα, καὶ δηλώνει τέρμα κυρίσσως, ὡς εἰς ἐκεῖνην. Ὑπονοεῖται λοιπὸν ὃ Ἐρμῆς ἐνώπιον τῶν Νυμφῶν, διὸν τὴν χλαύδα τοῦ ἐπὶ τοῦ ἔγρου στελέχους, στηριχθεὶς ἐλαφρῶς εἰς αὐτὸν καὶ ἐτοιμαζόμενος νὰ παραδοθῇ τὸ παιδίον, τὸ δόπιον μὴ θέλον νὰ ἀποσταθῇ ἀπὸ τὸν καλὸν τοῦ προστάτην, τείνει νὰ τὸν περιπτυχθῇ εἰς τὸν λαιμόν, ἐκφράζον τὴν ἐγγνωμοσύνην καὶ ἀγάπην του· τὸ σῆμα τοῦτο εἰλαντοῦ πολὺ ὕδραιον καὶ φυσικόν, συμβαίνει δὲ πάντοτε εἰς τὰ μικρὰ παιδία, ὅπαν τὸ ἀγαπητὸν πρόσωπον, τὸ δόπιον τὰ κρατεῖ, θέλει νὰ τὰ παραδῷση

**Ερμῆς τοῦ Πραξιτέλους. — Ὀλυμπία. —
Μαρμάρινον πωτότυνπον.*

εις τινα ἄγνωστον. Δὲν φαίνεται λοιπὸν πιθανή ἡ κοινὴ ίδεα ὅτι δὲ Ἐρμῆς παιζεῖ μὲν τὸν Διόνυσον, κρατῶν σταφυλὴν ἢ κρόταλον μὲν τὴν δεξιάν, πρὸς τὸ ὅποιον τείνει τὰς χειράς δὲ Ιάρνυσσος· τὸ τοιούτον θὰ ήτο ἀνάδιπον τοῦ Πρασιτέλους καὶ τῆς ἐν γένει ἐπιβολῆς καὶ σημασίας του ἔργου του. Οὐχὶ Ἐρμῆς πιθανῶς δὲν κρατεῖ τίτοτε, ἀλλὰ ὑψώνει τὴν χειρα ὡς σημείον σηνοιωλίας μὲν τὰς Νύμφας.

Τοιουτόποτας καὶ ἡ συμμετοίᾳ πλουτίζεται, καὶ συγκεντρώνονται αἱ γραμμαὶ εἰς τὴν ἐμπροσθίαν ὅψιν τοῦ Ἐρμοῦ, τὸ δὲ ἐπιβαλλόμενον ἐκ τεχνικῶν λόγων στήριγμα ἔχει ἐσωτερικὴν σχέσιν μὲ τὸ δόλον ἔργον, ἀποτελούν ἀναπόσταστον μέρος αὐτοῦ. Μία παραβολὴ πρὸς τὴν Ἀλεξάνδρη τὸν Κηφισοδότον, πάτρὸς ἡ πρεσβυτέρου ἀδελφού τοῦ Πραξιτέλους, ἢ οὐδόν παρίσταται εἰς τὸ αὐτὸν σχῆμα, δεινώντας τὴν ὑπεροχὴν τοῦ Ἐρμοῦ καὶ τὴν εὐνοίαν καὶ δύναμιν τοῦ κατασκευάσατο

Διότι ή Εἰρήνη ἔχει τρόπον τινὰ δύο ἄξονας, ἐνα
τὴν κάθετον γραμμήν του σώματος τῆς καὶ ἔτερον τὸ
σκηνῆτρον, εἰς τὸ ὅποιον ἐστηρίζετο μὲ τὴν δεξιάν
κάμπτει τὸ δεξιόν σκέλος καὶ εἰσάγει πληνὴν εὐθείων
μὲ τὸ ἔνδυμα, τὸ δὲ παιδίον κρατεῖ εἰς τὸν ἀέρα ὅλα
αὐτὰ ἀπομακρύνοντας τὰς γραμμὰς πρὸς τὰ ἔξι καὶ
δίδοντας ἀτονίαν εἰς τὸ ἔργον, ἐνῷ εἰς τὸν Ἐδμῆν πυ-
κνώνογια αἱ γραμμαὶ εἰς τὸν ἔνα καὶ κύριον ἄξονα
του σώματος του καὶ συγχρατοῦνται μὲ πολλὴν δύναμιν
τὸ ἔργον. Ωστε η ἐφεύρεσις ἐνὸς θέματος δὲν είναι

τόσον σημαντική. ὅσον ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ· αὐτὴ ἡ
ἰδέα ἐπεκράτει εἰς τὴν ἀρχαιότητα, καθὼς θὰ ἴδωμεν
καὶ εἰς ἄλλα ἔογα.

Μὲ τὰς προϊνπονθέσεις αὐτὰς ἐννοοῦμεν τὰ νομιζόμενα λάθη εἰς τὸν Ἐρμῆν, διτὶ τὸ βλέμμα του δὲν διευθύνεται κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸν Διόνυσον, ὅτι τὸ παιδίον παρεστάθη νηπερθολικών μικρότατον. Οὗτοι καὶ μὲν δύλα ταῖτα ή ἔκφραστις του ἀρμόδιων εἰς πολὺν ἀντορθόν τηλικίαν καὶ ὅτι δὲν ἔχει ἐπεξεργασθῆ καλῶς οὕτε αὐτὸς δῆλος, οὔτε ὁ Ἐρμῆς εἰς τὰ δύο σθένεν.

Αντά δέν είναι λάδη¹ ἄλλα² ἔγιναν ἐπίτηδες ύπο τού
καλλιτέχνου: ή διεύθυνσις τοῦ βλέμματος παρατηρεῖ-
ται ὅμιος καὶ εἰς ἄλλα ἔργα τοῦ Πραξιτέλους, ιδίως
εἰς τὸν Σαυροκόπον καὶ τὸν Σάτυρον, ἔχει δὲ λόγον
τὴν ουγκέντρωσιν ἐκείνην τῶν γραμμῶν, περὶ τῆς
δούιας εἴπομεν. Οὐ Διόνυσος ἀν παρίστατο μὲν φυσι-
κὴν ἀνάλογιαν, δπως δὶ Πλούτονος εἰς τὴν Εἰρήνην, καὶ
μὲ φυσικὴν ἔκφρασιν, καὶ καλῶς ἐπεξειργασμένος, θὰ
ἔβλαπτε τὴν σύνθεσιν διά τῆς συγχύσεως τῶν γραμ-
μῶν ἐκ τοῦ βάρους καὶ μεγέθους του, θὰ διεσπάτο δὲ
εἰς δύο σημεῖα η ἐντύπωσις τοῦ θεατοῦ, δπως ὅλα
ταῦτα συμβαίνουν εἰς τὴν σύνθεσιν τοῦ Κηφισοδότου,
πρὸς βλάβην τοῦ ἔργου.³ Επειτα δὶ Διόνυσος μοιονότι
νηπιον, δὲν παύει ἀπὸ τοῦ νὰ είναι θεός: πρέπει λοι-

τὸν νά ἔχῃ ἔκφρασιν δχι κοινοῦ βρέφους. Καὶ ή ἀμέλεια τῆς ἐπεξεργασίας τῶν νώτων τοῦ Ἐρμοῦ ἔγινεν ἐπίτηδες, καὶ δεικνύει δτι ὁ καλλιτέχνης ὑπόλογος ει

μάνον τὴν ἐμπροσθίαν δψιν, καὶ τὰς πλαγίας μόλις,
ὅτι ἄρα τὸ ἔργον του πρέπει νὰ βλέπεται κατενώπιον,
ὕπως καὶ οἱ θεοὶ ἐμφανίζονται βεβαῖον· κατ’ αὐτὸν
τὸ πρότον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, ὅπαν ἐμφανίζονται,
τιποτεῖνται ὅτι ἐμφανίζονται. — Δὲν ἔχει λοιπὸν λαθῆ ὁ
Ἐρμῆς, ὃ δὲ Διόνυσος καλλιτεχνικῶς εἶναι πάρεργον,
τρόπον τινὰ σύμβολον τοῦ Ἐρμοῦ, ὅπως τὸ κηρύκειον.

Ἐπὸ ἔποψιν ἐννοίας ή συνθεσις αὐτῆς εἶνε ἔξοχως ἀξιωμάτων και ἐκφραστική: Τὸ δέργον εἶναι βεβαίως ἀνάθυμα τῶν Ἡλείων, ὅταν τῷ 343 π. Χ μὲ τὴν ποιήσειαν τῶν Ἀρκάδων διαδόθησεν τὸν ἀλιγαρχίαν καὶ ἴδουσεν ἐξ νέου τὴν δημοκρατίαν ἵδου λοιπὸν οἱ ὄχαδες ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ μεγάλου θεοῦ τῶν Ἐρμοῖ, περιβάλποντες τὸν ἐγκαταλειφθέντα λαὸν τῶν Ἡλείων, ὑπὸ τύπον τοῦ ἐπίσης πολιούχου θεοῦ τῶν Διονύσου, καὶ οἱ δευτέροι εὐγνωμονοῦντες τοὺς πρώτους.

Ως πρός τὴν ἐκτέλεσιν δὲ Ἐφημῆς εἶναι τὸ ἄριστον ἔξ οὖν τῶν ἀπανταχοῦ τοῦ κόσμου διασωθέντων μέχρι σήμερον ἔργων ἐπεὶ τῆς ἀρχαιότητος. Ἀκριβώς δὲ Πραξιτέλης ἐφημῆσε τὸς δαμαστῆς τοῦ μαρούλου καὶ διὰ τοῦ Ἐρμοῦ πεινδύμενα περὶ τούτου. Ὁ ἀνδρίας κατεσκευάσθη ἀπὸ Πάριον μάρμαρον πρώτης ποιότητος καὶ ὅλαι αἱ τεχνιαὶ ἐπίνοιαι ἔχουν ἐφαρμοσθῆ ἐπάνω του: ἡ λειότης καὶ τὸ κρεατῶδες χρῶμα δεικνύουν διτὶ ἔχει ὑποστῆ ἔγκαυσιν καὶ ἐλαφρὸν χρωματισμόν, ἵνην χρώματος ἐπὶ τῆς κόμης διασώζεται δεικνύουν διτὶ εἰλίξ βαφῆ δὲ ἔγκαυσιν, ὅπως καὶ οἱ ἴμαντες τῶν πεδίλων εἰλίχον ἐπιχρυσωθῆ ὅμοιώς, διότι ἐσώθησαν ἵνην τῆς ἐπιχρυσώσεως. Ταῦτα πειθούν διτὶ οἱ ἀρχαία παράδοσις περὶ Πραξιτέλους εἶναι ἀλληλής: ὃ καλλιτέχνης δηλ. λέγεται διτὶ ἐκεῖνα τῶν ἔργων τον ἔθεωρει τέλεια, ὅσα δὲ ζυγάραφος Νικαίας ἔβαρε καὶ ἐνέκαιε. Διὰ τούτο δὲ Ἐρμῆς πρέπει νὰ θεωρηθῇ ἔργον τῆς ώριμωτάτης δράσεως τοῦ Πραξιτέλους· μᾶς δεικνύει δὲ πόσον μαρούλιν εὐρισκόμενα ἀπὸ τοῦ οὗ ἐννοήσωμεν μὲ τὰ ἀντίγραφα τὴν ἀλληλήν ἀρχαίαν τέχνην.

Τέλος ὡς πρὸς τὴν ἔκφρασιν ἔχει ἐπίτηδες ὁ Ἐρ-
μῆς τὸ ποικίλον, τὸ περίπλοκον, τὸ διάφορον ἐκ τῶν
τιῷν ἀπόγεων, ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἀπὸ τὰ πλά-
για τοιαύτη δὲ ἀκριβῶς ἥτο ή φύσις τοῦ θεοῦ ἐκεί-
νου εἰς τὴν ἐντύπωσιν τῶν Ἑλλήνων, οἱ δοκοὶ τὸν
ἐτείμων ὑπὸ τὰς ποικιλωτάτας τῶν ἰδιοτήτων καὶ τὸν
ἔνθεώδουν ὃς τὸν κατ' ἔξοχη φιλανθρωπὸν θεόν, κα-
ταδεκτικόν, συνδεμέμενον στενωπόν ἀπὸ πάντα ἄλ-
λον μὲν τοὺς ἀνθρώπους. Ἰδίως κυριαρχεῖ εἰς τὴν ἔκ-
φρασιν ἡ θεία καὶ οὐδάνιος εὐγένεια, τὸ ψηφλόν, τὸ
ὑπεράνθρωπον, τὸ συμπαθές καὶ γλυκύ, τὸ ἀφελές
καὶ εὐπροσήγορον, ἀκόμη δὲ τὸ σκεπτικὸν καὶ ἐλαφρῶς
εἰδωνικὸν διαιρίνεται εἰς τὴν φυσιογνωμίαν τοῦ γνω-
ρίζοντος τὰ πάντα θεού, τὸ μη ἀποροῦντος διὰ τί-
ποτε συμβαίνοντο εἰς τὸν κόσμον.

Ἐγώ τε οὐδέποτε πάντας εἰς τὸν λόρδον.
Ἐγώ τε οὐδέποτε πάντας εἰς τὸν λόρδον.
Ἐγώ τε οὐδέποτε πάντας εἰς τὸν λόρδον.
Ἐγώ τε οὐδέποτε πάντας εἰς τὸν λόρδον.

“Η Κνιδία ἀποτελεῖ τὸ τέλος τῆς ἔξελιξεως πρὸς
πιστόδοσιν τοῦ τελείου γυναικείου σώματος· ἡ ἐργασία
ἀντὴν ἀπάσχολετ ἐπὶ 200 καὶ πλέον ἔτη τὴν Ἀττικὴν
Σοῦδὴν ὃς κύριον ἔγονον τρεῖς· ὁ Φειδίας μὲν δέδειρε διὰ

Εἰρήνη τοῦ Κηφισοδότου — Μόναχον — Μαρμάριον ἀντίγραφον.

**Σάτυρος ἀναπανόμενος τοῦ Πραξιτέλους. — Τρίπολις
τῆς Ἀρηαδίας. — Μαρμάρινον ἀντίγραφον.**

πολλῶν ἔργων τὴν ὁδόν, καὶ τοῦτο βλέπομεν εἰς τὰς Μοίρας καὶ ἄλλα γυναικεῖα ἀγάλματα τοῦ Παρθενῶνος, τοῦτο. δὲ εἰς τὰς ὡραίας Νηροῖδας τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου, ἐκ Λινίδας προεχομένας, τοῦτο καὶ εἰς τὴν Νίκην τοῦ Παιανίου τοῦ Μουσείου τῆς Ὀλυμπίας, ἡ ὄποια εἶναι ποιητικὸν καὶ πολὺ μηληδὸν ἔργον. ἀφ' οὗ παρεστάθη εἰς τὰ ὑψη ἵπταιμένη μορφῇ ἔξαρται δὲ ἡ Νίκη αὐτῇ ἐκ τύπων φειδιακῶν μεταπλασθέντων, ἀλλὰ δὲν δεικνύει διὰ τὴν πρόσοδον πρός λύσιν τοῦ Ἑγιάτος ἐκείνου σταθμὸν ὅπως ἡ ἐν κήποις τοῦ Ἀλκαμένους· εἶναι ἔργον καθ' ἕαντο ὥραιον καὶ εὐφρές καὶ οὐδὲν πλέον.

Μετ' αὐτὴν ἐργάζονται οἱ Ἀθηναῖοι περαιτέρω καὶ παριστοῦν ἡμίγυμνον τὴν Ἀφροδίτην τοιαῦτα ἔργα ὑπάρχουν πολλά, ἔξεχει δικαίως ἡ περιήφημος Ἀφροδίτη τῆς Μήλου ἐν Λουδρῷ, ἔργον ἐπάντακτον δυνάμεως εἰς τὴν εὐγένειαν τῆς ἐργασίας καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τῆς φυσιογνωμίας εἰναὶ προγενεστέρα κατὰ 10 20 ἔτη τῆς Κνιδίας καὶ δὲν ἔχει πραξιτέλειον χαρακτῆρα· ίδιως ἐλλείπει τὸ ἀπλοῦν ἐκεῖνο καὶ ἀφελές, τὸ διοποιὸν τόσην γινώντα δίδει εἰς τὰ ἔργα τοῦ Πραξιτέλους· αὐτὸν ἔχει ἡ Λφροδίτη τῆς Μήλου τὸ στριβαρόν, τὸ ὑψηλόν καὶ ἐπιβάλλον, τὴν πλήρη δυνάμεως καὶ μεγαλοπρεπείας ιδανικότητα, φυσιογνωμίαν ἐν γένει θεᾶς, ἡ δύοια δεικνύει περιφρόνησιν πρὸς πᾶν ὅ, τι δὲν εἶναι δωριῶν καὶ δὲν ἀνύγεται εἰς τὸν ἔσωτόν της. Τοιαῦτα ἐν γένει χαρακτηρίστικα προσεγγίζουν πολὺ εἰς τὸ ὑφός του Σκόπα, καὶ ἵσως ἐκείνουν ἡ τῆς Σχολῆς του ἔργον εἶναι ἡ Ἀφροδίτη τῆς Μήλου.

Αλλά καὶ δὲ Πραιτέλης παρέστησεν ἡμίγυμνον· Αφροδίτην, τῆς ὄπους ἔχομεν ἀντίγραφα, ἵδιως τὴν ὥραιαν καὶ νεαράν Αφροδίτην Arles τοῦ Λούβρου.

Τὸ ἀριστούργημα δῆμως τοῦ Πραξιτέλους εἶναι ἡ
ἰδιόγυμνος Κνιδία τὴν ὅποιαν ἡγόρασσαν ὑποθήκευσαν-
τες πᾶσαν τὴν δημοσίαν καὶ ἴδιωτικὴν περιουσίαν
τῶν οἱ Κνιδιοί, τὴν ἔστησαν ἐντὸς ναοῦ ἀνεικονικοῦ καὶ
ἀπὸ τὰ τέσσαρα μέρη, προσεύκλωσαν πλήθος θαυματι-
στῶν ἕως ἔκει, καὶ τὴν ἀπετύπωσαν εἰς τὰ νομίσματά
των. Τὸ ἀγαλμα ἀφίθεσεν δὲ Μ. Κωνσταντίνος, κοσμή-
τας μὲ αὐτὸν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὃπου κατόπιν εἰς
τινὰ πορκαῖα ἐκάη. "Ἄριστον ἀντίγονοφαν εἶναι τὸ ἐν
Βατικανῷ, τὸ δέ ποιον ἐκάλυψαν οἱ Ἱερεῖς μὲ ἀραιῶν
ἴδηντα, ἐκ τοῦ πορκαίου τοῦ Βερολίνου, καὶ ἔξο-
δος κεφαλὴ ἐν Βερολίνῳ.

‘Η θεά παρίσταται διλόγον πρό τοῦ λουτροῦ, δταν
αφήρεσεν ἐντελῶς καὶ τὸ τελευταῖνον ἔνδυμα, τὸ δποῖον
πιτονθέτει ἐπί τινος ὑδρίας· τοιούτοφύτος δημιουργεῖ
εὐφύής καλλιτέχνης στήθιγμα τεχνικῶς, τὸ δποῖον,
πιον εἰς τὸν Ἐρμῆν, ἔχει ἐσωτερικὴν σχέσιν πρός τὸ
λόν ἔργον. Η δεξιὰ κείτη τῆς θεᾶς εὐρίσκεται πρό
οὐ μέσον τοῦ σώματος ὡς ἔξι ἐντίκτου, οὐχὶ ἔξι αἰδη-
ασύνης, διότι καὶ ἡ φυσιογνωμία της οὐδεμίαν ἀνη-
πλίκαν φανερώνει, καὶ υπολογίζεται μόνη ἔκει, δπον
ποτίθεται διτί δὲν την βλέπει κανείς. Τὸ βλέμμα
πλοιοῦν, καρφίεν, ὀνειροπόλον, διευθύνεται πρὸς τὸ
τείπον, ἥ δε τελειότης τοῦ σώματος παρουσιάζεται
εἶδον τὴν αἴγλην καὶ ἀλήθευτα τῆς γυμνότητος,
ν φὴ φυσιογνωμίᾳ διατηρεῖ τὴν σεμνότητα, τὴν με-
αλοπεξειαν καὶ τὸ ψύχος τῆς θεᾶς

Μέ την Κνιδίαν ὁ Πραξιτέλης ούτε νά διδάξῃ ἐπιειδεῖ, ὅπως ὁ Φειδίας, ὁ Πολύκλειτος καὶ ὁ Σκότιας μὲ τὰ ἔσγα των, ούτε νά ἔχουνται τὰ ζωϊκὰ ἔντικτα την θεατού. Δίδει μόνον τὸ ὄφαιον τὰς ὡραῖον, αἱ ὁ θεατὴς εἰναὶ εὐτυχῆς νά βλέπῃ ἀπλήστως τὴν οραιότητα αὐτὴν καὶ μονῆν ἀφ' οὗ δὲ εἰναὶ τι τείως ὡραῖον. ἔχει κατὰ τὸν Πραξιτέλη καὶ ὄλας τὰς λλας ιδιότητας· ἔπειτα ἡ θεά του κάλλους τι ἄλλο αραιάτηρισιν ἔπειτα νά ἔχῃ, εἰμὶ τέλειον καθ' ὄλας ὡραῖον καθ' ὄλα σῶμα, ἀντίτην, ἀφελῆ, σεμνὴν καὶ γαθὴν φυσιογνωμίαν; ἀνεύ τῶν τελευταίων ιδιοτήτων θὰ ἥτο ὅχι τέλειον τὸ κάλλος της.

Είναι εύνόητον πόσον διεφρήμισθη τὸ ἐργοστάσιον οὐ Πραξιτέλους μὲ τὴν Κνιδίαν, ἐν ἑκατὸν τελευταῖων ἔργων τοῦ καλλιτέχνου πλεῖσται παραγγελίαι ἢ Ἀφροδίτας ἀνετίθεντο καπόπιν εἰς αὐτὸν, διευθύνουσιν ἀπὸ τοὺς υἱούς του Κηφισόδοτον καὶ Τίμαρχον, ὃντοι καὶ ἄλλοι πατέλασται τοῦ Πραξιτέλους παρέτησαν κατὰ ποικίλους δρόπους τὴν γυνὴν Ἀφροδίτην, πρὸ τοῦ λοντροῦ ἐπίσης, ὑστερόν ἀπὸ αὐτὸν σπογγίζουσαν τὴν κόμην, ἡ κατοπτριζούμενην, ἡ ἀτλᾶς γυνῆν μὲ σχῆμα αἰδημοσύνης (*Venus pudica*, αἰδήμων Ἀφροδίτη), ὃς είναι ἡ τοῦ Κατιτωλίου καὶ τῆς Φλωεντίας καὶ ἐν γένει δὲν ἀφῆκαν λεπτομέρειαν τοῦ φριμωτάριούν καὶ τοῦ διαιτέρου κοιτώνος τῆς θεᾶς νεκυμετάλλευτον: ὅλα διως τὰ ἔργα αὐτὰ δεικνύονται ἡ μεγάλη καὶ εὐγενής, ἡ χαρίεσσα καὶ σεμνὴ κείονται οὐ Πραξιτέλους είναι πολὺ μακράν.

Ἐκ τῶν ἄλλων θαυμασθέντων ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος γρων τοῦ καλλιτέχνου ἐσώθησαν ἀντίγραφα τοῦ χατταμένου Σανδοκίτονος Ἀπάλλωνος, νεανικωτάτου πασταθέντος, μὲ δῆλην τὴν ἐλαστικήτητα τοῦ κοριδούνιοῦ την δροσερότηταν μελῶν ἐν Ἐλλάδι μόνον α κοριδὸν ἔχομεν εἴς ἀντίγραφου τοῦ Σανδοκίτονος, τακαλυνθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Ἀρβανιτοπούλου καὶ ἀνατινθέντα εἰς τὸ Α'. Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον μέντοι Σατύρου, ὃ διποτὸς διὰ τὴν ὁδοιότητα καὶ ρέλειαν τοῦ ἀπολαύοντος ἀπλῶς τὴν ζωὴν ὅντος, νομάσθη περιβόητος (peribōētos). Καὶ ἄλλουν χαριεῖτον Σατύρον δίδοντος ἔπωμα, ἦτοι κερδῶντος τὸν νύσσον, ὑπάρχουν πολλὰ ἀντίγραφα τούτου τὸ στόμα οὐ οἱ ἀμυγδαλοτοὶ ὄφθαλμοι εἰναὶ ἐκτάκτως ὥραια, τοις καὶ εἰς τὴν Ἀρτεμίην τὰν Γαβίσιον ἐν Δούρῳ,

ἥ δοτία εἶναι ἀντίγραφον τῆς Βραυρωνίας Ἀρτέμιδος τοῦ Πραξειτέλους· δὶ' αὐτὴν δὲ Πετρώνιος, μηδὲνῳδέζων πᾶς νά ἐκφράσῃ τὸν θαυμασμὸν του, λέπει δὲ ὅτι ἔχει τὸ γλυκύτερον καὶ περιπαθέστερον φίγμα.

Καὶ τοῦ περιφήμου Ἐρωτοῦ τοῦ Πραξιτέλους, εἰς
ὸν ὅποιον ἀναφέρεται τὸ γνωστότατον ἀνέκδοτον
μεταξὺ τοῦ καλλιτέχνου καὶ τῆς φύλης του Φρύνης
εφερὲ τῆς ψευδοῦς πυρκαϊᾶς τοῦ ἐγγοστάσιον του, ἔχο-
ντεν ἀντίγραφον δραῖον εἰς τὸν Ἐρωτα τοῦ Τσεντο-
σέλλε τοῦ Βατικανοῦ· ἡ περιπάθεια, ἡ τουφερότης
καὶ τὸ ὄνειροπόλον τοῦ παντοδυνάμου ἔκεινον θεοῦ
παιαρίνονται καὶ εἰς τὸ ἀντίγραφον κάλλιστα.

Ἄλλὰ καὶ πολλῶν ὄλλων ἔργων τοῦ Προειδέλους,
τωντῶν καὶ ἀγνώστων ἐκ τῆς παραδόσεως. ἀνευρέ-
θησαν ἀντίγραφα μὲν πολλήν ἡ διλήγην πιθανότητα,
επινύνοντα πόσον ἐτίμα ἡ ἀρχαιότης τὸν μέγαν καλ-
λέγην.

· Ἡ δὲ ἐπίδρασις τοῦ Πραξιτέλους εἰς τὴν βιομηχα-
νικὴν τέχνην ὑπῆρξε τεραστία, πολὺ μεγαλυτέρᾳ ἢ
οὐ Φειδίουν καὶ Σχόλων· οἱ μαρμαρογλύφοι τῶν ἐπί-
υμβίων καὶ ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων καὶ τῶν οἰ-
κοδοπλάσται, τοὺς ὅποιούντος θαυμάζομεν εἰς τὰς Ταρα-
χαῖας κόρδας, ἥντλουν καὶ ἐνεπνεύοντο ἀπὸ τὰ ἔργα του,
ἡ δὲ πρόοδος των εἰς ἐκεῖνον ὁφείλεται κατὰ μέγιστον
έρεος

(Τὸ ἄλλο ἥμισυ τοῦ βου μαθήματος, περὶ τοῦ Λυ-
ίππου, θὰ δημοσιεύσωμεν εἰς τὸ ἐπόμενον τεῦχος).

*Νίκη τοῦ Παιωνίου.—'Ολυμπία—Πρωτότυπον
μαρμάρινον—συμπληρωμένον.*

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΖΩΗ

Ἐξ ἀφορμῆς τῶν «Μικτῶν Σελεύδων» τοῦ κ. Σπυρίδ.
Π. Δάμπτου — Θαλῆς «Γεράμματα» ἀπὸ τὰ βουνά.
Π. Ἀραβαντινοῦ, Μονογραφία περὶ Κοντσοβλάχων.

Η νέα ἐλληνική λογοτεχνία, τῆς δοπιάς τὸ γλωσσικὸν ὄργανον είναι ἡ καθαρεύουσα, δὲν χρειάζεται πολλή φιλοσοφία διὰ νά νοηθῇ διτεῖ είναι ἡ νόμιμος κληρονόμος τῆς βιζαντινῆς λογοτεχνίας ταῦτης τὴν παραδόσιν πιστῶς ὀπωσθῆτο συνεχέζει. «Οσον καὶ ἀν παρισταται ἀπτλλαγμένη πολλῶν δεσμῶν, ἀπὸ τῶν δοπιών δὲν ἥδυνατο νά ἀπαλλαχθῇ ἡ σεβασμία της μῆτρας, ὅσον καὶ ἀν ἐπικοινωνεῖ πρὸς τὸν μέγαν συγχρόνον εὐδωπαίκὸν πολιτισμὸν, τὰ σημαντικῶτα γνωσισμάτα της. προτερήματα καὶ ἔλαττάτα, κοινά τὰ ἔχει πρὸς ἑκείνην παρ' ὅλας δὲ τὰς τυχόν ἀρετὰς αὐτῆς, κοινὴν τὴν νοσηρὰν ἀρχαιολατρείαν, ἔξ οὐ κρατεῖται ἔνην πρὸς τὴν δημάρην συνειδήσιν, ἢ μακρὸν τῶν ζωαπαρόχων ἀγκαλῶν τῆς Φύσεως, καὶ δομιαίζει, ως καὶ τῇ γεννήσασα, κατὰ τὴν οῆσιν περιφήμουν βιζαντινολόγουν, «μᾶλλον πρὸς ἐπιμελῶς διεσκευασμένην μούμιαν ἡ πρὸς ἔμψυχον ὄργανισμόν».

Αλλ' ὅποις ἀπό τίνος χρόνου, διὰ τῶν ἐρευνῶν καὶ τῶν μελετῶν σοφῶν φιλολόγων ἐν τῇ Δύσει, πᾶν ὅ, τι βιβλιοντινὸν δὲν είναι διὰ τοῦτο προϊόν παρακμῆς, δὲν είναι διὰ τοῦτο ἄξιον καταφρονήσεως, ὡς ἐπιτοποιώντων ἀλλοτέρης ἐπιστένετο, ἀλλ' ὑπάρχοντων φάσεις καὶ ἐποκόν, ἐν τῇ βιβλιοντινῇ ἴστορίᾳ καὶ τῆς λογοτεχνίας καὶ τῆς καλλιτεχνίας, ἀκμῆς καὶ σπουδαιότητος καὶ σοφίας καὶ πνοῆς, ἀξιαὶ πάσῃς προσοχῆς καὶ ἐκτίμησεως, — ἀπαρδόλατα συμβαίνει τοῦτο καὶ εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς νέας ἐλληνικῆς λογοτεχνίας, εἰς δόλα τὰ εἰδῆ τοῦ καθηρεύοντος λόγου, καὶ εἰς αὐτήν τὴν ποίησιν, τολμῶ νὰ εἴπω: (φθάνει νὰ μὴ θελήσῃ τις ἀφρόνως νὰ τὴν συγκρινῇ πρὸς τὴν δημοτικὴν ποίησιν, εἴτε τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν μας, εἴτε τὴν ποίησιν τοῦ Σολωμοῦ καὶ τῶν πάσης ἀποχρώσεως στολωμακῆν, παλαιῶν καὶ νέων).

Ἡ διμοιότης ἀναδεικνύεται, ἐν ταῖς λεπτομερείαις, καὶ εἰς ἄλλο τι. Ὁ Κρουμπάχερ λέγει ὅτι «κατὰ τοὺς βυζαντίνους χρόνους ἡ ἴστοριογραφία ὑπερθερεῖ πάντα τὰ ἄλλα εἰδὴ τοῦ λόγου κατὰ τὰ τὴν σημασίαν καὶ τὸν πλούτον αὐτῆς». Καὶ στοχάζομει ὅτι οὐδὲν ἄλλο εἰδος λόγου, ἀφ' ὃντος συνεπήχθη μετεπί εἰς βασιλειον, ἐπέφερε παρ' ἡμῖν ἄδρονς καὶ εὐχύμους καρπούς, ὡς ἡ ἴστοριογραφία. Ἡ περιέργεια, τὸ σέβαστον, ὁ ἔρως πρὸς τὰ παρελθόντα, ἡ μελέτη καὶ ἡ γνῶσις τῆς πατρίου ἴστορίας, ὅσον καὶ ἂν δὲν ὑπῆρξαν πατέρων, ὡς ἔπειτε νὰ είναι, κέντρο πρὸς ἐνέργειαν, καὶ ὀφετηριαὶ πρὸς τὸν ἄγωνα διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ παρόντος, πολὺ δὲ περισσότερον ὑπῆρξαν ἀφορμαὶ πρὸς αὐτάρκη μεγαλανθήματα καὶ πρὸς ἀνακήρυξιν τῆς πατριωγαθίας, ὡς μέσου καὶ σκοποῦ τῆς ἐθνικῆς ζωῆς, οὐχ' ἥπτον ἔχοντι μενευσαν, καὶ οὕτω, πρὸς διαφράστιν καὶ πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως. Καὶ ἂν ποτε αὐτῇ φθάσῃ εἰς ἐπιθυμητόν τι τέρμα, τίς οἶδεν ἂν εἰς τῶν κυριωτέων παραγόντων τῆς εἰς τὸ ἰδεώντος τοῦτο προσεγγίσεως δὲν μέλλει νὰ είναι τὸ ἔργον, πρὸς ἀνύψωσιν τοῦ διποίου μοχθούσιν ἀπὸ ἐτῶν ἡδη, δεινοὶ ὑποφῆται καὶ ταπεινοὶ ἐργάται τῆς Κλειοῦς, Σάδαι καὶ Ζαμπέλιοι, Παπαρρηγόπουλοι καὶ Ρωμανοί, Καρολίδαι καὶ Μουσοτοῦδαι, Νερούτσοι καὶ Μηλιαράκηδες, διὰ νὰ περιοισθῶ εἰς τὰ οἰκείετερα πρὸς τὴν μηνῆμην μου δόνματα κατά τὴν στιγμὴν ταύτην, τόσοι καὶ τόσοι ζητητικοὶ καὶ χαλκέντεροι συγγραφεῖς καὶ συρραφεῖς ὅγκωδῶν τόμων ἢ ὀλιγοσελίδων οὐσιαστικῶν πραγματειῶν, ἐπιστήμονες ἢ ἐρασιτέχναι, πάντες τὸ κατά δύναμιν συνεισφέροντες πρὸς προσαγωγὴν τῶν ιτορικῶν μελετῶν. Τὴν τοιαύτην «προσαγωγὴν» ἀπεκάλεσε μίαν τῶν δύο ὀγκωφῶν τοῦ ἐθνικοῦ

μεγαλείου (ἢ «στρατιωτικὴ δργάνωσις» είναι ἡ ἄλλη ἀγκυρα) δ καθηγητής Σπυρίδων Λάμπρος ὁ κ. Λάμπρος, οὗτον τὸν λαμπρῶς ἡ φύσιογνωμία διακρίνεται, ἵδια μεταξὺ τῶν συγχρόνων ἡμῶν ἴστοριστῶν, καθ' ὅλου μεταξὺ τῶν Ἑλλήνων λογίων, οἵτινες γράφουσι καὶ λέγουσι καὶ δρῶσι.

Πόσον πολυσχιδής ή διάγονα και πόσον πολυκύμαντος ή ένεργεια αύτού! «Ο τελευταίως ίδων τὸ φῶς ὑπεροκτασίου σέλιδος τόμος του, αἱ «Μικταὶ Σελιδεῖς», ἐνθ̄ τόσον ὑψηλότερος ἀνάδιψινται καὶ τόσον ἀπόνως ἀναγινώσκονται, μαρτυροῦσιν ἀφ̄ ἔτερους καὶ αὗται πόσον δυσκολοκατόρθωτον πρόδημα εἰναι ἀκριβῆς δι’ ὀλίγων ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου τοιούτου βιβλίου πληρῆς διὰ βραχέων χαρακτηρίσιμὸς ἀνθρώπου καὶ συγγραφέως, οἵος δ. κ. Λάμπρος. Τὸ γένος του πηγάξει, ἀν δὲν ἀπατῶμαι, ἀπὸ τοῦ Συρράκου τῆς Ἡπείρου· ἡ καταγωγὴ του κυνοτισθακή, καὶ μόνη ἵκανη νὰ ἐμφανισθῇ πρὸ τῶν ρουμανικῶν ἀξιώσεων ὧν κεφαλὴ Μεδόντσης παιδίον ἀνετρόφη εἰς τὴν Κέρκυραν, νέος ἔζησεν εἰς τὰς Ἀθήνας συνεπλήρωσε τὰς σπουδάς του εἰς τὴν Ἐσπερίαν. Κατέπιε τὴν κόνιν βιβλιοθήκων τῆς Γερουμανίας, τῆς Ἰταλίας, τῆς Ἀγγλίας, τοῦ Ἀγίου Όρους, κύπτων πρὸ μεσαιωνικῶν πατύων καὶ καδίκων. Εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀκάματος καθηγητής. Εἰς τὸν «Παρνασσὸν» λιγὺς ἀγορητής. Κατὰ τὴν πρώτην του νεότητα ἔχομενάτισε ποιητής, δλίγον παπαρρηγοπούλικος καὶ περισσότερον ραγκαβικός· δῆμος οἱ τελευταῖοι του στίχοι, δεῖγμα τοῦτο πνευματικῆς εὐστροφίας, εἰναι συντεθεμένοι εἰς γλώσσαν δημοτικήν. Μετ̄ ἐπιστασίας πάντοτε, εἰ καὶ κάποτε μετά τίνος σπουδῆς, μεταφραστής τοῦ Κουρτίουν, τοῦ Βερτολίνη, τοῦ Γρηγοροβίου, καὶ εἰς τῶν στύλων τῆς Μαρασλέιον Βιβλιοθήκης. «Ἐκτάκτως γλωσσομαθής, καὶ πλατεῖα γέφυρα ἐπικοινωνίας τῶν ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς λογίων καὶ ἐπιστημόνων πρόδος τὰ ἐλληνικά πράγματα, ὃν δχι πρόδος τὸ ἀρτιον αὐτῶν σύνοιλον, ἀλλὰ πρόδος ὡρισμένας αὐτῶν δῆψεις. (ὑπάρχουν φεῦ! ἐδῶ καὶ πρόγματα σημαίνοντα, ἀλλ᾽ ἀκόμη τόσον παρεγγνωσιμένα, τόσον παραμερισμένα . .) ὥστε εὐδήλωγος ξένος τις ἡκούσθη ποτὲ ἀνακράζων: «Εἰς μόνος Λάμπρος οὐ παρῷει εἰς τὴν Ἑλλάδα!» Λογοτέχνης ἴστοιογράφος εἰς τὴν πολύτομον Ἑλληνικὴν Ἰστορίαν του ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν, γνώστης ἐρευνητής εἰς τὸ «Νέον Ἐλληνογνήμονα», τὸ περιοδικὸν ποὺ μόνος συντάσσει καὶ ἐκδίδει, ὃς ἔξιος διάδοχος τοῦ Μουσοτοξόνη, φιλόλογος ἐν ταῦτῃ καὶ ἐπιστήμων εἰς τὸ ἄλλο πολύτομον καὶ πιθανώτατα, πολύτιμον συγγραφέα περὶ τοῦ «Δεσποτάτου τῆς Ἡπείρου», τὸ ἀνέρδοτον ἀνόμινον γοῖ ἀγώνιν ἀντιτελέσ-

Τέλειον δείγμα τῆς πολυκυμάντου διανοίας του καὶ πολυποικίλου ἴστοριοδιφικῆς ἔργασίας του μᾶς παρέχουσιν αἱ «Μικταὶ Σελίδες», σύλλογη λόγων, ἐπιστολῶν καὶ μελετῶν, ὃν οὐκ ἔστιν ὅριμός, οἷονεὶ δεύτερος τόμος καὶ ἀναγκαῖον συμπλήρωμα τῶν πρὸ τετραετίας ἐκδοθέντων «Δόγαν καὶ ἄρθρων» τοῦ αὐτοῦ, εἰδος τι ἐγκυρωπαιδείας ἐν ταῦτῃ καὶ ἀνθολογίας. ἔξ οὗ παρέχεται ζωηρά, πλήρης ἵδεα τοῦ κύκλου τῶν γνώσεων, εἰς τὰς δύοις ἐντυφωφῇ, τοῦ εὑρούς τῶν δεύτερων τὰ δύοις ὀνταπτύσσει η καὶ ἀπλῶς μόνον ἔξεγειρει διπολῶν ἐγγῆτων δ κ Λάμπρος Λέγει κάπου δι τὸ πρόδηλημα τοῦ ἴστοριογράφου ἐνιναι ἡ ἀδάνατος ψυχή». Περὶ τὴν ψυχὴν ταῦτην δυγγάρθεντις τῶν «Μικτῶν Σελίδων» περιπτιταῖ, ὡς ψυχὴ τῆς Ἰστορίας καλλίχρωμος Ἀπὸ τῶν σπουδαιοτάτων ὑποθέσεων, ὃς οἱ ἀναγκινοῦνται ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς περὶ τῶν δύο διεθνῶν συνεδρίων τῶν ἀνατομιστῶν καὶ τοῦ ἴστορικου. μέχρι τῶν ἱαρωτάτων, ὡς ἀπὲρ της «δεσποινίδος Ὄμηρου», καὶ ἀπὸ τοῦ ὁροστόροικου ἀνθρώπου μέχρι τοῦ ἰωβιλαίου τοῦ κ. Αγγέλου Βλάγου.

‘Ο καὶ Λάμπρος εἶναι εἴς ἐκ τῶν ἐπισημοτάτων καὶ

πειρειργοτάσιων ἐν ταῦτῷ ἀντιπροσώπων τῆς καθαρευ-
ούσης καλλιεπείας. Ἡ καθαρεύουσα τοῦ κ. Λάμπρου,
καὶ γράφοντος καὶ δημιουρντος, εἶναι, ώς οἶον τε ἀκραι-
φνής, ἀρόσκεται εἰς τὰ σπάνια δόνοματα, καὶ ἀπο-
φένει τὰ μῆματα τὸ ἐπιτηδευμένον καὶ τὸ περι-
τεχνον ἀποτελοῦσι προσφελέστατα καὶ ἀναπόστα-
στα στοιχεῖα τῆς ἀλλὰ καὶ τεχνητὴ καὶ ἔξεζητη-
μένη, ἐνέχει, οὐκ οἶδα τι τὸ ἐλαστικὸν καὶ μετάξινον
καὶ κάποτε ἀπλάκια γλαφυρόν· καὶ πάντοτε ἐλκυστικόν,
διὰ τὰ διτά ἐκείνων πρὸ πάντων οἱ ὅποιοι κωφοί¹
ἀκόμη μένουν εἰς τὴν στρογγυλήν μουσικὴν τοῦ λό-
γου τοῦ ἀναβλύζοντος ἀπὸ την πηγὴν τῆς ζωῆς. 'Ἄλλ'
δ. κ. Λάμπρος τόσον ἀπόνως· καὶ τόσον προσχείρως
καὶ τόσον ἀνέτος δημιεῖ καὶ γράφει τὴν καθαρεύουσαν
ώστε θάλλεγε τις ὅτι εἶναι αὐτὴ ή φυσική του
γλώσσα. Διὰ τὸν κ. Λάμπρον γλωσσικὸν ἡγητημα δὲν
ὑπάρχει. 'Απας μόνον εἰς τὸν μηνημόσινον περὶ Κρυ-
στάλλη λόγον ἔθιξε τὸ θέμα τούτο, ἐν πνεύματι ἀπο-
λύτου ἀνεξιθροσκείας καὶ ἀπαξ μόνον εἰς τὸν πρό-
λογον, τὸν δηποτὸν γαλοιτον προέτεις τῆς ἐν Παρο-
σίοις ἐκδόσεως τῶν μεσαιωνικῶν ἐλληνικῶν ποιημά-
των, καὶ ὅστις εἶναι ή καλλίστη εἰσφορὰ πρὸς διαφώ-
τισιν τῶν πηγῶν τῆς νέας ἡμῶν ποιήσεως, ἐκήρυξε—
δίχως ἵσως καλά· κατά νά τὸ στοχασθῆ— τὴν θαυ-
ματουργὸν ἐπενέγειαν τῆς δημοτικῆς γλώσσης, εὐθὺς δέ
ἀπέροιψεν αὐτὴ τὴν δουλικὴν κηδεμονίαν τῆς ἀρ-
χαίας Ἑλληνικῆς.

Οσον και διν ειναι πρωαρισμένη διλόκληρος η φιλολογία αυτή της καθαρευούσης να παραδώσῃ τὰ σκῆπτρα — τίς οιδε πότε — εἰς φιλολογίαν ἀλλην δρασιουμένην ἐπι γλώσσης μᾶλλον παθεγγιζούσης τὴν ἀλήθειαν και τὴν ὁραιότηταν, η καθαρευόνσα καρέχει τὴν θέσιν της ἐν τῇ ιστορίᾳ τῆς νέας ἑλληνικῆς ιανοίας, ὀναλόγως τῶν ἔργων της. Ο κ. Λάμπρος και διταν ποτε παύση νὰ συγκινῃ τὰς καρδίας (φήτωρ, συιωτάς εἰπεν), και ὑπεράνω πάντων τῶν ἀλλων του παροιμάτων είναι· και ἀν πιστεύσωμεν τὸν παλαιὸν κείνον Βικέντιον τὸν Δαμφόδον, «μοναχὴ ή ηγητορικὴ χει ἔξουσιαν ἐπάνω εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀνθρώπων»), ποτὲ δὲν παύση νὰ κινῇ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ μελετοῦ, πρὸ τοῦ ὅποιον θὰ παρίσταται ὡς τις σοφητής. — τῆς ἐποχῆς του πάντοτε. — διος μόρφωσις και ινθουσιασμός, ἀλλὰ και σοφιστής. ώς ἔκεινοι οἵτινες κημασαν κατά τοὺς χρόνους τῆς Ρωμαϊκῆς κατακτήσεως. Αἴλιος Ἀριστείδης τις η Διών, γόνις ἀγορητῆς αἱ ήρως δημοσίων διαλέξεων και ἔθνικῶν πανηγύρεον.

ΑΠΟ τὰ βουνά μᾶς ἔρχονται αἱ ζωγόνοι πνοαί,
τὰ εὐφρεγετικὰ ρεύματα ἡ νύεια καὶ ἡ δύναμις.
Ἀπὸ τὰ βουνά μᾶς ἥλθεν ὁ ἡρωῶντος κλέφτης, τὰ τρα-
ύδια μας τάσσαντα. Κάθε φορά πού τὰ γράμματα
ὅντος τινός αἰσθάνονται τὴν ἀνάγκην τὰ τονωθῶσι
αἱ νά τὰς ἀναγεννθοῦν, καταφεύγοντα εἰς τὰ βουνά: Ἑγ-
γῆν ἄτ̄ ἐκεῖ τὴν ἔμτευσιν καὶ τὴν ζωὴν. Ἡ ἀλή-
σια αὐτῇ κατ' ἔρχοχειν ὑπάρχει αἰσθητή εἰς τὰ νεώ-
ρα ἐλληνικὰ γράμματα. Δι' ὅλους αὐτοὺς τὸν λό-
γον διτίλος τοῦ μικροῦ βιβλίου Γράμματα ἀπότελε βουνά,
ε συνεκίνησην ἴδιατέρως. Ἀνταποχρίνεται τὸ περιεχό-
ντον εἰς τὴν ἰδέαν τὴν ὑποβάλλει δι τίτλος;

Ο ψευδώνυμος, καθώς φαίνεται, συγγραφεύς τοῦ βλίουν τούτου ἔχει πολλά χαρισματα ἀλλά τὰ χαρισματα ταῦτα ἐμφανίζονται ως ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὴν οὐσιήν των πρωτογενῆ κατάστασιν πρᾶγμα τὸ δόποιον τοῦτον εἶναι τόσον ἄξιον ἐκπλήξεως, ἀφοῦ ὁ συγγραφεὺς ὁ ἐμφανίζεται ἐνώπιον μας ώς κεκηρυγμένος φυσιοτροπῆς. Καὶ τὸ βύνδισμά του εἶναι ώς τὸ τοῦ ἀτιθάστη πώλου, βάθισμα διὰ τιναγμάτων καὶ πηδημάτων πάκινον, ἔχει διὰ πορείας σταθερᾶς καὶ κανονικῆς ἡ γλώσσα τοῦ βιβλίουν αὐτοῦ, δημοσίᾳ κατά τὰς οιστάσεις καὶ κατά τὰς διαμέσους δημοσιονύμης καὶ

καθαρεύοντα, ἐνθυμίζει καὶ αὐτὴ κατί τι ποῦ ἀληθεύει εἰς ἐποχάς ἀπλάστους ἀκόμη καὶ μεταβατικάς βλέπεις δῆτι ὑπάρχει γλώσσα δημοτική, ἀδιντούσαν ἡ ἀπαλλαγή ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς καθαρεύοντος βλέπεις δῆτι ὑπάρχει γλώσσα καθαρεύοντα, ἀδιντούσαν νά ξήση χωρὶς νά τρέφεται ἀπὸ τὰ ψυχιά τῆς δημοτικῆς. "Ο, τι λέγει διά την γλυπτικήν τῶν Φοινίκων δύναται νά ἐφρασμόθη εἰς τὴν μιγάδα γλώσσαν καὶ καπως καὶ εἰς τὴν μιγάδα τεχνήν των «Γραμμάτων ἀπὸ τὰ βουνά». «Ἐκαστος — λέγει διά την φοινικαῖς — εἰργάζετο διά λογαριασμόν του. Κανέναν ἀκοιβές μέτρον, καμμία συμμετοία εἰς δῆλα των τὰ ἔργα τὸ δῆμος ἔγγιστα καὶ τὸ αὐθάριστον» Καὶ νομίζω δῆτι καὶ εἰς τοιαῦτα ἔργα δύναται τις νά ενδύνεται τοιαῦτα φθάνει νά μὴ τά παραλληλίζει πόδος ἀλλα ἔργα μὲ τὰ διποτα δυσκόλως θὰ υφίσταντο την σύγκρισιν.

Τὸ οὐσιώδες εἶναι διὰ ὅσα μᾶς λέγοντα τὰ Γράμματα αὐτά δὲν είναι ἀσυμβίβαστα μὲ τὸν τεχνικὸν τύπον διὰ τοῦ δηποίου μᾶς παρουσιάζονται. Υπάρχει ἀλμονία τις τοῦ σκοποῦ πρὸς τὰ μέσα. Οὐ συγγραφεύς, κυρίως εἰπεῖν, δὲν είναι ποιητὴς, δὲν είναι διηγηματογράφος, δὲν είναι περιηγητής. ἀρεσκόμενος εἰς τὴν ἐν ηρεμίᾳ καὶ λογικῇ ἀκολουθίᾳ ἀπηκριβωμένην ἀναπαράστασιν τῶν τόπων καὶ τῶν κατοικούντων ἐπ’ αὐτῶν. Είναι ἐπιστολογράφος· κάτι τι καὶ ὀλίγον ἀπ’ ὅλα αὐτά, εἰς ἀνίσους δύσεις, καὶ κατὰ τὰς διαθέσεις του, ἐλεύθερος, σταματῶν ἐδῶ σήμερον, διὰ νάροις ἀλλαχούντεν αὐδίουν, καὶ κάποτε λησμονῶν διὰ ὑπάρχει τῶν πραγμάτων ἀρχῇ ἢ τέλος. Θὰ τὸν ἔλεγα, κυρίως εἴτεν, impressionniste. Καὶ συγχωρήσατε μου, ἐπὶ τοῦ παρόντος τούλαχιστον, τὴν ἔνην λέξιν Δέχεταις καὶ ἐπιστρέψεις ἐντύπωσεις. Συγχρ. μάλιστα προδίδεται δυσπιστῶν πρὸς τὴν τέχνην του: «Εἴναι ὅμως ἀλήθεια, κάπου λέγει, πῶς καὶ ποτὲ δὲν λέγονται αὐτά καλά· δύος ποτὲ δὲν θὰ πῃ κανεὶς τὴν Φύσιν. Πάντα μοῦ ἐφάρντ πῶς ματαιωπονῦν δοσι θέλουν νά τὴν γράψουν μὲ λέξι, μὲ χρῶμα, μὲ τόνο, μὲ γραμμῆ. Τὴν μεγάλην Φύσιν νά τὴν ζήσῃ μόνον ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ, νά τὴν αἰσθανθῇ... Νά τὴν εἰπῇ δὲν είναι ἀνθρώπινον...» Μάλιστα. Ἀλλ’ ἡ θεία Τέχνη ποτὲ δὲν ἐπιστοχάσθη πῶς λέγει ἢ πῶς γράφει τὴν θείαν Φύσιν. Η Τέχνη, ἀπλούστατα, λέγει καὶ γράφει τὴν συγχίνησιν· μόνον καὶ τὴν ἐντύπωσιν ποῦ προσδέχεται ἀπὸ τὴν Φύσιν. Αὐτὸ δὲν θούλεια της, καὶ αὐτὸ δὲν θρίαμβός της. Η ἐντύπωσις.

‘Η ἀνύπτατος ζωηρότης τῆς ἀπλάστον ἐντυπώσεως μέσα εἰς τὰ γράμματα αὐτὰ ἔλκυε καὶ κινεῖ τὴν τροσοχήν καὶ γεννᾷ τὴν σκέψιν διτὸς ὁ συγγραφεὺς τον εἶναι γεννημένος λογοτέχνης, εἰς τὸν ὅποιον δὲν ποιείτεπι παφοῦ νὰ δῶσῃ τῆς τέχνης τον μορφὴν θετικωτέραν, μᾶλλον ὁργανικήν, μᾶλλον ἀπτολλαγμένην τῆς δημοσιογραφικῆς ἀφρονισιάς. Προσδοκῶμεν αὐτὸν ἔργα καθαρώτερον σχεδιασμένα καὶ ὀλιγάτερον αὐτοσκέδια. Ο κόσμος τὸν ὅποιον ἡγάπησε αἱ ἔξελεξε διά τοὺς περιπάτους του, τῆς Θεσσαλίας ὧδαι καὶ χωριά καὶ κάμποι καὶ βουνά εἶναι ἡ πρώτη τερεφα καὶ ὥδαια βαθμὶς εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀναβάσεως του.

ΑΓΟΡΑΣ τ

ΓΙΟ ο τῶν υἱῶν τοῦ μακαρίτου Πέτρου Ἀραβαντινοῦ διακεκριμένου συγγραφέως και εἰδίκου ἡπειρωτού, μελετητοῦ και γνώστου βαθυτάτου τῶν κατὰ οὓς λαοὺς τῆς Ἀλβανίας, Ἡπείρου και Μακεδονίας, εγδόθι μονογραφία τον περὶ Κουτσοβλάχων. Ἡ μονογραφία αὗτη εἶναι ἀπόσπασμα μεγάλου ἀνεκδότου ργου τοῦ συγγραφέως τούτου, ἐπιγραφομένου «Πετρογραφή τῆς Ἡπείρου» Πατριωτικώτερα, ὅλλα και τικαιοτέρα συμβολὴ εἰς τὸν ὑπὲρ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων τοῖς Κουτσοβλάχοις πλυθυσμοῖς δικαιωμάτων γόνα τοῦ ἐλευθέρου «Ἐθνοῦς, ἀπὸ γραμματολογίης ἀπόψεως, δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ γείνῃ.

‘Η μελέτη είναι τόσῳ μᾶλλον ἀξία λόγου ἐπὶ τοῦ εργοκειμένου νῦν ἐπὶ τάπτιος ζητήματος καθόσον ὁ συγγραφεῖς πρὸ 40 ἡδὲ δοκολῆρων ἔτον ἀντελήφθη ὃν ἐπικεμένον εἴναι Ρουμανίας ἐν Μακεδονίᾳ κίνησιν καὶ τὴν ὅδηγήτητα ἥν ἐμελλεῖ νὰ λάβῃ ἔπιπτε ἔως ἡμέραν. Γνώστης τοῦ τόπου καὶ τῶν προσώπων καὶ ρευμητής εὐσυνειδήτος ἔξαρχιβώνει ἐν πάσαις αὐτῶν αἰς λεπτομερείας τὰ κατὸ τοὺς Κουντσοβλάχους. ‘Ασκευάζεις ἀπαντα τὰ ἐπιχειρήματα τῆς Ρουμανικῆς Ιροπαγάνδας ἐν πρὸς τοῦ. Ἀποδεικνύει τὴν ἀφομοίωσιν ἥν ὑπερτησαν οἱ Κουντσοβλάχοι διὰ τῶν αἰώνων ὁρὸς τὴν Ἐλλ φυλήν, τὴν ἐνότητα αὐτῶν πρὸς ταύτην διὰ τῆς γλώσσης, διὰ τῆς θρησκείας, διὰ τῶν αθώων, διὰ τῶν ἐθνῶν καὶ πρὸ παντός, διὰ τῶν ὑπέρ αποτικλικής ἀποκαταστάσεως τοῦ Γένους Ιδανικῶν αὐτῶν καὶ ἐλπίδων.

Ο συγγραφεὺς ἀποδεικνύει μὲν τὴν ἐκ τῶν Δακορωόνων καταγωγὴν τῶν Κουτσοβλάχων, χωρὶς δῆμος, πὸ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐν Ἡπείρῳ, Θεσσαλίᾳ οὐδὲ Μακεδονίᾳ, νὰ ὑπὸλείπεται καὶ ὡς πρὸς τὰς ἀποτελεῖσις τῆς ἐν ταῖς χώραις ταύταις ίδιαις αὐτῶν αὐτοτελείας. τῆς μετά τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῶν χωρῶν αὐτῶν συγχωνεύεσθαι των καὶ τῆς ἀποτελεσθεως ίδιαις υνειδίσεως ἔθνικής, συμπιττούσης καθ' ὅλα μὲ τὴν Σλαβικήν, ὥστε τὸ ἔθνονολογικὸν δόνομα Ρουμάνος ή ήναι πλέον εἰς αὐτὸν ἔξενον, καὶ μόνον ὡς Ἑλλητικόν νὰ θεωροῦν ἑαυτούς γνησιωτάτους.

Κατόπιν ὁ συγγραφεὺς διατρίβει περὶ τὸν βίον αὐτῶν τὸν νομαδικὸν ἡ ἐπινωτικόν, κατὰ τὰς περιστάσεις. Τὴν πρὸς τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα κλίνουν αὐτῶν, οὐδέσμοντας των μετὰ τῆς Μεγ., τοῦ Γένους Ἐπικλητικάς, δεσμούντας ἀπὸ αἰώνων συνεκτικωτάτους, διπτως τίσις καὶ περὶ τὴν σύμπτραξιν αὐτῶν τὴν ἡρῷακήν αἱ φωτεινὴν κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας καὶ μετεπίτητα, ὑπὲρ ὀπλευσθερώσεως τῆς γωνίας ταύτης. Αἱ ταπιστικαὶ δὲ τοῦ συγγραφέως πληροφορίαι περὶ τοῦ ληθυσμοῦ αὐτῶν διαχρίνονται, ἐφ' ὅσον εἶναι τοῦτο συνατὸν ἐπὶ πληθυσμῶν διαβιούντων ἐν Τουρκίᾳ, διὰ ἣν ἀκριβειάν των, ἐλάχιστα ἀπέχουσαι πρὸς τὰς σημειώσας στατιστικὰς πληροφορίας ἔχοτε, λαμβανομένων ὑπὸ ὅψει τῶν ἀπὸ τὰ συγγραφῆς τῆς μελέτης ταύτης γενομένων ἥ μεταναστεύσεων ἥ ἐξελλήνισεων οὐκ

Τοιανήτ είναι ἐν συνόψει ἡ μελέτη αὕτη ἣν συνιστῶ-
εν εἰς δόλους τοὺς περὶ τὰ ἔθνολογικά ζητήματα δια-
βίζοντας, ἀτε προερχομένην παρ' ἄνδρος ἔξαιρετικῶς
ταῦτα διαπρέψαντος.

Δ. A.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΚ ΠΑΡΙΣΙΩΝ

Σεπεκράτησεν ἀπό τίνος, τὸ σύνθημα τοῦ χειμερινοῦ ἔνπνήματος ἐδωσαν οἱ ζωγράφοι μὲ τὴν ἡσίαν ἔκθεσιν τοῦ φυινοτάθου ἀν καὶ ἡ ἔκθεσις ἦτη διοργανοῦται ἀπὸ τὴν προφυλακὴν τῆς τέχνης, τοὺς νέρους (ῶν πολλοὶ ἐπάτησαν πόδι ἱκανού τὸν δόν τοῦ γῆρατος), ἐφέτος ἀπεφασίσθη νὰ τεθῇ ὑπὸ την αἰγίδα ζωγράφου ἀνήκοντος ὡρισμένως εἰς τὸ φερελθόν ὅχι μονον χρονολογικῶς ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ φατήτως κλασικὸν τῆς τεχνοτροπίας του· ὁ Ingres τὴν ἀκάδημαιὴν ἀξιόβιειαν τῆς διαγραφῆς, με τὴν ὄψητα τοῦ χωματισμοῦ, κάθε ἀλλο ὑὰ ἐφαντάζετο δύψιμον θύματον μεταξὺ τῶν μαλλιαρῶν τῆς ζωαφικῆς οἵτινες πρὸ δλίγου δὲ ἐπαναν νὰ τὸν σκώουν καὶ νὰ τὸν μυκτηρίζουν ἀλλὰ αὐτὰ φέρονται ὁ κλος τῶν περιπελομένων ἐναντῶν, ἐφέτος δὲ ἡ ἑτησία ινοτωρινὴ ἔκθεσις κοσμεῖται μὲ σιλλογὴν ἔργων του Ingres καὶ ἀλλον ἐκλιπόντος ζωγράφου, τοῦ μηνετ; ὁ δεύτερος ὅμως οὗτος ἀνέκαθεν θαυμάζεται τοὺς νεωτέρους θεωρούμενος ὡς πρόδρομος τῆς αερινῆς σχολῆς. Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲ δὲν είχαν ἀδι-

κον οι διοργανωται να προστρέξουν εις τους άποθανόντας· οι ζωντανοί δὲν παρουσιάζουν έφετος μεγάλα πράγματα. Ο Ιησος μὲ τὴν τελείωτη τῆς διαγράφης καὶ μὲ τὸν ἐλαφρόν καὶ δύνιγον ἄχρουν, ἀν μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ είπωμεν, χρωματισμὸν του, μὲ τὴν ἡρεμίαν τῆς ἐκφράσεως ἐνθυμίζει δύνιγον, τηρουμένης ἔννοεῖται πάσης ἀναλογίας, τὸν Ραφαήλ, ἀν καὶ δὲν ἔχει νὰ ἐπιδειξῃ τὸν ὑπέροχον τέχνην τῆς συνθέσεως τοῦ μεγάλου Οὐρβινήτου τὰ ἔργα του εἰνε δύνιγον ἄψυχο καὶ ψυχρό, ἔξαιρονται ἔννοεῖται αἱ προσωπογραφίαι του, ὃν τινες ἐν τῇ ἐκθέσει διακρίνονται διὰ τὴν ἀκριβῆ μελέτην καὶ ζωντανὴν ἀπόδοσιν τοῦ προτύπου. Ἀπὸ τὰ ἄλλα του παρατιθέμενα ἔργα τοῦ καλλιτεροφον ἵστος εἰνε τὸ «Τούρκικο Λουτρό» δύπον ζωγραφιζεῖ μὲ ἡδυτικειαν τὴν ἀπαλῆν σάρκα γυμνῶν γυναικῶν νωρελῶς ἐπιτλωμένων ποὺ κυττάζουν μίαν δούλην χορευουσαν. «Οοσν διὰ τὸν Manei, αὐτὸς εἰνε δ πρῶτος ἀποσείσας τοὺς κανόνας τῆς κλασικῆς τεχνοτροπίας κατὰ τὸ δεύτερον ἥμισυ τοῦ ἄλλου αἰώνος»· ἐν τῇ ἐκθέσει αὐτῷ παριστάμεθα εἰς τὴν δηλητικὴν τοῦ τάλαντος του ἀπὸ τὰ πρῶτα ἔργα του τὰ ἐμπινευσμένα ἀπὸ τὴν ἴταλικὴν τέχνην ὃς εἰνε «ὁ Γέρων Μουσικός» (τοῦ 1862) δύπον εἰνε φανερὰ ἡ τάσις πρὸς καλλιτωπισμὸν τῆς πραγματικότητος, ὃς τὰ τελευταῖα τὰ ἐλευθεριαζόντα, ὅπως τὸ παριστῶν ἔργοντας πλακοστρόφοντας ἔνα δρόμον (τοῦ 1878) τὸ διποίον ἀποδίδει δηλητην τὴν ποίησιν τὴν δυοίαν ἀνευρίσκει μέσα εἰς τὰ ἀπλούστητα πράγματα καὶ εἰς τὰς συνθέσεις ταῖς κινήσεις τὸ μάτι ἀληθινοῦ καλλιτεροῦ.

Τὰ ἐκκένωτα τῶν νεοτέρων ἐφέτος δὲν περιεῖχον τίποτε τὸ ἔξεχον παρετηρήθη μόνον ὅτι ὁ Carrière ἀραιώσεις τοὺς ἀτμούς μέσα εἰς τοὺς δυοῖς οὐναὶ ἔξωγρά- φιζε τὰ πρόσωπα χωρὶς κανόλους νὰ βλαψθῆ τε τού- ι ή δύναμις τῆς ἐκφράσεως ποῦ τὰ διακρίνει καὶ ποῦ γίνεται ὀλονέν ἐντονωτέρα ἐφ' ὃσον προστιλώνει κανεὶς τὸ βλέμμα εἰς τοὺς πίνακας. Γενικὴν ἀπογοή- τευσιν ἐποξεῖνησεν ὁ πολὺς Rodin ἐφέτος, τοῦ δυοῖς οποίων ποτὸν τοῖς τὸ ἀγαλμα «Δικτύωμενος» ἐνθύμιζε τόσον ζωηρῷ μὲ τὴν σχέδιον ἀλγειτὴν ἔντασιν τῆς ἐκφρά- σεως καὶ μὲ τὰς τιτανείους του γραμμάς τὸν Μιχαήλ Ἀγγελον τῆς Νυκτὸς καὶ τῶν Σκλάβων, ἀλλὰ μὲ κάτι λαικάτερον, ἡμιπορεῖ κανεὶς νὰ εἰπῇ χυδαιοτερον, ἀπαύ- γαμα τῆς σημαρινῆς δημοκρατικῆς ψυχῆς. Ἐφέτος ὁ διακεκριμένος αὐτὸς γλυπτῆς παρεσύνθη ἀπὸ λυτηράν τάσιν πρὸς τὸ ἄηθες καὶ παράδοξον, τὰ δὲ ἔργα του εἶνε ἀκατανόητα τὸ πλέον χαρακτηριστικὸν εἶνε ἐν γιγαντιαῖον χέρι ποῦ βγαίνει μέσα ἀπὸ μάρμαρον ἀπε- λέκητον καὶ κρατεῖ μέσα στὴν παλάμην του δύν μικρο- σκοπικὰ δινδυωπάκια εἰς δυσδιάκριτον σύμπλεγμα; καὶ δλον αὐτὸς σημανεῖ τὴν ζωὴν ἀνάδουσαν ἀπὸ τὴν ἀμορ- φον ὑλὴν τὸ βέβαιον εἶνε πᾶς ἀπὸ τὸ ἔργον αὐτὸς σκο- πεύει νὰ κινήσῃ τὴν ἐπιληξιν, τὸ καταφέρειν τελείως.

Είς τὰ θέατρα ἄρθρονος ἀννησις δραμάτων καὶ κωμῳδῶν, ὃν πολλὰ εἶνε μεγάλης ἀξίας ὡς ἡ *Rafale* τοῦ *Bernsteini* ὁ συγγραφένς μᾶς δείχνει τὸ αἰσθημα τῆς κοινωνικῆς τιμῆς ἐπιτέλεον, ὑστεραὶ ἀπό δὲ τὰ νανάγμα παντὸς ἴδαινον, μέσα εἰς τὴν ψυχὴν καρτοπάίκτου ἀνθρώπου τοῦ κόσμου ὅστις αὐτοκτονεῖ διὰ νῦν μῆτρα πάρη, ἀπό τὴν γυναικαῖς πού ἀγαπᾷ, τὰ χρήματα ποῦ θὰ τὸν ἔσωσιν ἀπό τὴν ἀτιμιάν· ἡ δύναμις τοῦ ὑφους συνδυάζεται εἰς αὐτὸν τὸ ἔργον μὲ τὴν δραματικότητα τῶν σκηνῶν· ὥραιον ἐπίστης δρᾶμα μὲ πολὺν λυρισμὸν καὶ λεπτὴν ποίησην εἶνε τὸ «Γαμήλιον Μέλος» τοῦ *Bataille* τὸ δοποῖον καὶ αὐτὸν ἀτολήγει εἰς αὐτοκτονίαν τῆς ἡρωΐδος· νέα πλουσία καὶ ὧδαία υπιστάει δλα, ἀγάπην γονέων, κοινωνικήν θέσιν καὶ πλούτον τὸν ἔξ ἔργων πρὸς πτωχὸν διάσκαλον ἀνακαλύπτει κατόπιν διτὸς τὸ ἥδιμον κάλλος τοῦ ἀγαπωμένου ἢτοι ἀπλῶς ἔνδαλον τῆς φαντασίας της, διτὶ ἡ πραγματικότης ἦτοι ὅλως διάφορος· αἰσθάνεται δὲν τὴν ἀγάπην της, τὴν

μόνην δικαιολογίαν τῆς διαγωγῆς της, νὰ σβύνεται καὶ προτιμᾶ νὰ ἀποθάνῃ. Ἐν γένει παρατηρεῖ τις ὅτι τὰ νεώτερα αὐτά δράματα είνε μελαγχολικά καὶ σκυ-
δρωπα, μὲ δῆλην την ἐπικεχυμένην ἐπὶ τῆς πλοκῆς χάρων καὶ ἐφυῖν τοῦ διαιλόγου, είνε δὲ καὶ σοβαρό-
τερα, θίγοντα ποικίλα ζητήματα ἥμικολογικά καὶ κοι-
νωνικά καὶ μὴ περιοριζόμενα πλέον εἰς τὸ θέμα τῆς
τυχερικῆς ἀτιστίας· ἂρα γε ἀποδοτέον τοῦτο εἰς τὴν
ἐπίδρασιν τῆς μείζονος ἐντάσεως τῆς βιωτικῆς πάλης
σήμερον. Ἡ ίσως εἰς τὴν ἐπιρροὴν τῶν βορειών φιλο-
λογιῶν καὶ μάλιστα τῆς νοοθηγίης καὶ τῆς ϕωσικῆς
ἀντικαθιστούν τὴν σπινθηρίζουσαν εὐφυῖναν καὶ ἡ ἀπαι-
σιοδοξία τὴν γαλλικὴν φαιδρότητα;

Τό ζητήμα τῶν λαϊκῶν θεάτρων ἡ μᾶλλον λαϊκῶν παραστάσεων εἰσῆλθε εἰς νέον στάδιον, καὶ εἰδικὴ ἐπιφορτή ἔχει συστηθῆ ἡ ὄποια προτίθεται τὴν διογάνωσιν, εἰς τὰ μικρὰ θέατρα τῶν λαϊκῶν παριστνῶν τυνοικιών, παραστάσεων τῶν ἀριστουργημάτων τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος μὲ τοὺς καλλιτέχους ἡθοποιούς· πρέπει νὰ διολογήσῃ τις ὅτι τῷδε κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη οἱ Γάλλοι ἡροισσαν νὰ γίνωνται πράγματι δημητριακού, ἐντὸ πλήθη σημασίαν τῆς λέξεως προσπαθοῦν νὰ ἀναπτύξουν εἰς τὸν κυριαρχοῦντα διανοήματα καὶ τὰ αἰσθήματα που ὑπὸ τὸν καύμαν αἴσιον τῆς κυριάρχου ἔξουσίας· ἐν δὲ ἀπὸ τὰ πρόσθια τούτῳ μέσου θεωροῦν καὶ τὸ θέατρον βαίνοντες καὶ ἔδιπλον ἔπι τὰ λίγην τῶν προγόνων μας ὀντίνες ἐποέ

και ἐδῶ ἐπὶ τὰ ἔχην τῶν προγόνων μας οἵτινες ἐπρέ-
σβευον διτὸς τὸ θέατρον ἵτο τὸ καλλιτερον ἡθοστοιητη-
κῶν μέσον. Ἐπίσης ἀξιέπαινος προσπάθεια μορφώσε-
ών τοῦ λαοῦ εἶνε ἡ τῶν λαϊκῶν πανεπιστημάτων, σκο-
πούντων ὅχι μόνον τὴν διάδοσιν πρακτικῶς χρησίμων
γνήνωσεων ἀλλὰ καὶ τὴν καθ' ὅλα ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύ-
ματος καὶ τοῦ ἥθους τῶν ἐργατικῶν τάξεων. Ἐκτὸς
τῶν μαθημάτων παρέχουν διαλέξεις ποικιλωτάτουν θέ-
ματος, αἵτινες χρησιμεύουν προσέτις εἰς τὴν ἔχην πανα-
στιν νέων εὐπαιδεύτων τῶν ἀνωτέρων τάξεων εἰς μεθο-
δικήν καὶ εὐληπτον ἔκθεσιν τῶν διανοημάτων των ὄπως
γίνονται εὐπρόσιτα εἰς τὸ πλῆθος ἐνῷ συγχρόνων ἀνα-
τύσουσιν μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων διαφόρων τάξεων τὸ
ἀλίσθημα τῆς κοινωνικῆς ἀλληλεγγύης ἀπάραιτητον
εἴεις τάς νεωτέρας πολιτείας. Εἰς τὸ λαϊκὸν πανεπιστή-
μιον τῆς ὁδοῦ St. Antiope μεταξὺ τῶν ἀλλων διαλέ-
ξεων ὃ ὁ μορφεύς μας μουσικὸς κριτικὸς καὶ Καλβοκο-
ρέσης θέλει ἀναπτύξει προσεχῶς τὰ περὶ συγχρόνων
ρωσσικῆς μουσικῆς μεταξὺ ἐκτελέσεως τὰ διαφόρων τεμά-
χιών ἐν τῶν τόσον πρωτοτύπων συνθέσεων τῶν νεω-
τέρων Ρώσων μουσουργῶν. Ἐτερον μέσον διαπαιδα-
γωγήσεως τοῦ λαοῦ εἶνε ἡ διά τοῦ στρατών τελου-
μένη καὶ παρ' ἥμιν εἶχε γίνει μέγας λόγος περὶ χρη-
ματοποίησεως τῆς στρατιωτικῆς μητρίας ποὺς ἀλλοι

οικουμένην ή πλέον απλωτήν ανατίτισεν της υπερηφάνειας και της διαφοροποίησης.² Ο διακεκριμένος της Θεόμδος λειτουργός του, Μανιάκης είχεν την ανάπτυξην διόλογον σύστημα γεωργικής, άντα δὲν σφάλλω, έκπαιδεύσεως τοῦ στρατιώτου ή ποτέ θέτει την απόβαση στην προτενόμενην δέν δύνην, άλλα δέν πρέπει νά κακίζωμεν δι' αυτήν την ἀπραξίαν, τὴν κυβέρνησικήν μάον ἀδιαφορίαν· ἐν Γαλλίᾳ ή πρωτοβουνίᾳ πρὸς μόρφωσην καὶ ἀνάπτυξιν τοῦ στρατιώτου ἐλήφθη δχι ἀπό τὴν κυβέρνησιν ἄλλ· ἀπό τοὺς διαφόρους ἀρχηγούς στρατιωτικών σωμάτων, οἱ ὅποιοι προσέκριναν να είνε ταϊδαγωγοί καὶ μορφωταὶ μᾶλλον παρὰ θηριοδαμασταὶ ή ζωηλάται οὕτω λοιπὸν εἰς τὰ διάφορα συντάγματα διωργανώθησαν διαλέξεις, συνέστησαν βιβλιοθήκαι, τελοῦνται συναυλίαι, παραστάσεις καὶ ἀθλητικά παιγνία οὗτως ὥστε ὁ στρατιώτης κατὰ τὰς ὡραὶ σχολῆς, ἕδη ή στρατιωτής ὑπεροχεία εἶνε ἀρκετά πονός, νά διασκεδάζῃ ὠφελούμενος συγχρόνως καὶ ἀναπτυσσόμενος ἀντὶ νά παραδίδεται εἰς τὴν ἀργίαν

τὴν μεθῆν καὶ τὴν ἀποκτήνωσιν. Εἰς πολλὰς πόλεις οἱ ἀξιωματικοὶ ἐνδύμενοι πολιτικά δῆλην τοὺς ὀπλίτας των κακῶν δῆμάδας εἰς διάφορα ἀξιοθέατα, οἷον μουσεῖα, ἔργοστάσια, ἀγροτικάς ἐπιχειρήσεις δύον διάδοσκονται πολλάς χρονίμους γνώσεις δχι θεωρητικῶς ἀλλὰ βλέποντες τὰ διδασκόμενα μὲ τὸ μάτια των ἐνῷ τοὺς παρέχονται αἱ δέουσαι ἔξηγήσεις. Δὲν είναι δὲ σπανιόν εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Λούβρου νὰ συναντήσῃς διμίλους ἀπλοίτων στρατιωτῶν δηγογμένους καὶ χάσκοντας πρὸ τῶν θείων ἀριστουργημάτων τῆς τέχνης καὶ ἐν τούτοις κάπιοις ἀνθρωπισμός, κάπια τοιούτης μέρωσις πάντα μένοντας ἀπὸ τὸ δραῖα θεάματα καὶ εἰς τὰς μᾶλλον ἀξέστους ψυχάς. Εἰς τὸν τόπον μας δηποτανάζουμα, αἱ στρατιωτικαὶ ἀσχολίαι δὲν θὰ πνίγουν οὔτε τοὺς ἀξιωματικοὺς οὔτε τοὺς ὀπλίτας, θὰ ἵτο εὐκολὸν νὰ διοργανωθῇ συστηματικώτερα μία τέτοια διδασκαλία ἡτοῖς τούς θὰ ἀφέλει τοὺς ἐν τῷ στρατῷ Ἑλληνας συνενοῦντας ὃς ἐπὶ τὸ πολὺ τόσην φυσικὴν εὐφύναν μὲ τόσον παχυλὴν ἄγνοιαν τῶν στοιχείων τοῦ πολιτισμένου βίου.

γράφον καὶ σοφόν. Κάτι παρόμοιον ἡμέλησαν τὰ
« Ἑλύσια ». Καὶ δῶμας εὑρέθησαν ἐπικριταί.

Αλληλή σοφία. — «Ο κ. Ψυχάρης ὁ καθηγητὴς τῆς σχολῆς τῶν Ἀνατολικῶν γλωσσῶν εἰς τὸ Παρόν, εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀπολογίας» — sic — του καμεῖ τελινικήν τεχνολογίαν. «Ημποδούσε νὰ κάμη καὶ νεοελληνικὴν — φυσικώτατα Και Ἰταλικήν. Διότι ὅπως ἀποδεικνύουν ὑποτυπώσεις του περὶ Δάντη καὶ Πετρόφραγκη καὶ Ἱταλικὰ ἡγήτα ἔξι ἀπὸ τὰ βιβλία τοῦ, εἰνε καὶ Ἰταλομαθῆς. Καὶ Γερμανικήν. Διότι ἀναφέρει συνχρήτατα βιβλία γερμανικά καὶ ἐπομένως θά εἰνε Γερμανομαθῆς Καὶ Ἀγγλικήν, ὅφους ἔγραψεν εἰς τὰς Ἀγγλικὰς ἐφημερίδας περὶ τοῦ γλωσσοζητήματος. Οπωςδήποτε τὸ καλλιτεχνικὸν του ἔργον, καθὼς καὶ τὸ γλωσσοπλαστικὸν τείνουν ν' ἀποδείξουν τὸ ἀντίθετον ἐκείνου ποὺ εἴπεν ὁ Ζεξέϊ, διότι τὰ ποίηματα τῆς ἐπιστήμης δὲν εἶνε ἀντίθετα οὔτε κανὸν ἄλλα ἀπὸ τὰ πορίσματα τοῦ sens commun, τῆς κοινονομησύνης τοῦ M. Αὐρηλίου. Καὶ δικοῖς νοῦς, πρακτικώτερος καὶ ἐπιστημονέστερος ἀπὸ τὸν κύριον Ἰωάννην Ψυχάρην καὶ τὸ ἔργον του καὶ τὴν ad usum neograecorum γλωσσολογίαν, μᾶς διδάσκει διτὶ δὲν εἶνε τὸ ν τῆς αἰτιατικῆς, οὗτε τὸ ν τοῦ ἌΝθρωπος, ποὺ σκοτώνουν τὸ Ιεθνός ἄλλα ἢ ἀπονσία γλωσσικῆς καλαισθήσιας καὶ κάθε καλαισθήσιας, ποὺ καρδιώνει πᾶσαν δημιουργικότητα. «Ἐν τούτοις δὲν θά σωθῶμεν ἀπὸ τὸ Βολατικὸν τῶν Ἀττικιστῶν καὶ τὸ Ἐστεράντο τῶν δημοτικιστῶν τοῦ κ. Ψυχάρη παρὰ ἂν συλλογισθῶμεν ἔκτενῶς καὶ ἐπαρκῶς, διτὶ πολυμάθεια χωρὶς βάθος ἥμπορει κάποτε νὰ εἰνε μακρὰν τοῦ κοινοῦ νοῦ. «Οτι πολυμαθὴν γύνον οὐδὲ διδάσκει καὶ διτὶ ἡ ἀλληλή σοφία λέγει τὸ δίκαιον τῆς μὲν μεγαλοπρέπειαν καὶ χωρὶς θυμούν». Θά ἐπροσθέταμεν: καὶ μὲ λίγα λόγια.

ΚΟΝΤΟΙ ΨΑΛΜΟΙ

31 Δεκεμβρίου 1905

Καιροσκόπος ἡ καθαριότης.—Ἐως τώρα ἐγνωρίζαεν τὴν πολιτικὴν τοῦ Μπίαμαρι καιροσκόπον. Ἰδού εἰναι καὶ ἡ καθαριότης. Τὴν ἐνθυμούμεθα κάθε αὔβατον καὶ τὸ Μάϊον, ποῦ δὲν έχει Σάββατον. Αἱ φημερίδες λέγουν διτί θὰ καθαρισθοῦν τὰ ἀρχαῖα νημεῖα διὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἄγνωντας ποῦ θὰ γίνουν τὴν ἀνοιξιν. "Ετσι καὶ διὰ τοὺς ἄλλους Ὀλυμπιακοὺς ἄγνωντας. Καὶ διὰ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Συνένιον.

Ναυπηγείον ψυχῶν. — "Ετσι ὡνόμασε τὸ προσωπί-
όν του περιοδικόν, τὴν «Ἐρευναν», ὁ κ. Δρακούλης.
Ταῦτα ἀκούν, εἰπεν, εἰς ἔνα συμποτικὸν λόγον, νά φω-
τάζουν εἰς τὴν Ἑλλάδα περὶ ναυπηγήσεως θωρη-
τῶν, ἀμέσως σκέπτεται, ὅτι ἔχουμε ἀνάγκην μᾶλλον
αυτηγῆσεως Ἑλληνικῶν ψυχῶν Ἰδού μίαν φορὰν τὸ
άθιος καὶ ἡ μορφὴ ποῦ συγκρούονται παρὰ τὰς θεω-
ρίας μας περὶ ὑφους, ὅτι εἰνεν ἔνα μὲ τὴν σκέψιν. Καὶ
μίαν φορὰν Ἑλλήν καὶ Ἑλληνολάτρης ἔκφραζό-
ενος βάρβαρος. Εκτιμῶ τὸ ἔργον τοῦ κ. Δρακούλη.

ενος παρθενου. Επικαιρον τον εγρηγοριον του κ. Δρακοντελλου
“Οπωσδήποτε, άντι ο Καρλάντι είπε «κρατώ την σκέψην μου διὰ τὸν ἑαυτόν μου» δὲν ήμποροῦ ἀναλόγως αἱ mutatis mutandis νά πω «κρατῶ τὴν καλαι-
θησίαν μου διὰ τὸν ἑαυτόν μου»; Διότι καλαιθη-
σία είνει αἰλούρης τῆς ἀληθείας. Καὶ καλός φίλος δι
Πλάτων.. Δρακοντέλης, φιλτέρου η ἀλήθεια ὅμως. Αὐτό
φρονεῖ καὶ ή «Ἐρευνα».

Οι μεταφρασταί. — «Ο Εμερόσον ὠνόμασε τὸν Σαιξηπηρ πατέρα τῆς γερμανικῆς λογοτεχνίας. «Μὲν ἡνὶ εἰσάγοντι τὸν Σαιξηπηρ εἰς τὴν Γερμανίαν ἀπὸ Στριγυκ καὶ τὴν μετάφρασιν ἀπὸ τὸν Βύλανδ καὶ ὃν Σλέγειλ τῶν ἔργων του συνεδέθη... ἢ δρμητικὴ κκόλαψις τῆς Τευτονικῆς λογοτεχνίας» Φαντασθήτε ισπίτων ἀν μεταφρασθῆ καὶ νεοελληνικὰ δ Σαιξηπηρ ἄλλως παρὰ καθὼς μετεφράσθη ἀπὸ τὸν κ. Αγγελὸν Βλάχον, οὗτον θυμητῶν τῶν υπαρχομείων τοῦ κράτους καὶ μεταφράστην τοῦ Νορντάου. Φαντασθήτε ἀν μεταφρασθούν καὶ οἱ ἀρχαῖοι «Ελληνες, δ Αἰσχύλος ἀπὸ δὲν Γρυπαδῆν, δ Πίνδαρος ἀπὸ τὸν Μενάρδον, ἀν μεταφρασθῆ δ Γκαΐτε τὰ ἐπιγράμματα του, τὰ ἐλεγεία ου, δ δεύτερος Φάουστ, δ Βίλελμ Μάιστερ, ἀν μεταφρασθῆ ἀπὸ τὴν Σανσοκιτικήν δ Σακουντάλα ἀπὸ τὸν Κ. Θεοτόκην, τὸν γνωστὸν Κερκυραῖον διηγηματο-

Κοντολογῆς.—Ο. κ. Νιφάδας εἰς τὸ τελευταῖον βι-
βλιοπάκι του λέγει: «τί ἔχει νό κάμη ή ἐπιστήμη τοῦ
λόγου μὲ τὴν τεχνὴν του λόγου;»³ «Αν τὸ ἐννοοῦσαν
προτύτερα ^θ ἀποτενύουν τὴν σύγχυσιν.

Δοκουμέντα. — Ἐδημοσιεύθησαν, καὶ εἰς τὰ «Παναθήναια» μάλιστα, ἐσχάτως, κάποια γράμματα τοῦ Βαλαδώριτ πρὸς τὸν Ροΐδην. Ὡς φιλολογικαὶ φυσιογνωμίαι οἱ δύο αὐτοὶ ἀνθρωποι μᾶς παρουσιάζονται κατ' ἀντίθετον ὃ ένας ἀπό τὸν ἄλλον τρόπον. Ὁ ἔνας εἶνε θερμόματος καὶ ὁ ὄπλος κρύψιμος. Ὁ Ροΐδης δυσκολεύεται νὰ γράψῃ, ὅνομάζει τὸν έαυτόν του «ἀνοίσιον συγγραφέα σκαλαβυριμάτων» τὸν χαρακτηριζεῖ ή ἀγάπη τοῦ Βολταϊκοῦ μικτηρισμοῦ— μὲ τὴν λέξην τοῦ Καρδάνη— τὸν δποῖον ἐδῶ ὕνόμασσαν οἱ κριτικοί μας, ἀπροσφυγῆς βέβαια, σιδωνείαν. Ἀληθινά τὸ πνεῦμα τῆς εἰρωνείας τοῦ ἥτο ξένον. Εἴρουν πολὺ περισσότερον ἡμπορεῖ νὰ ὀνομασθῇ ὡς Κονδυλάκης. Τὸ πνεῦμα τοῦ Ροΐδη δὲν ἥτον Αττικὸν ὅπως τὸ πνεῦμα τοῦ Πλάτωνος.

‘Ο Ροΐδης κρύο αἷμα.

Ο Βαλαωρίτης θερμόσαμος.
Ο ένας μὲ πυρακτωμένη τὴν φαντασίαν καὶ ὅλην τὴν ψυχὴν — δ— Βαλαωρίτης — δ— ἄλλος οἶνας ποῦ ἀρέσκεται ν̄ ἀκονίζῃ τὴν κακεντρέχειν τους ἔξυπνα καὶ διασκεδαστικά εἰς τὸ καθετή. “Οπως μοῦ ἐλέγεν οἶνας φίλος μου, δ— Ροΐδης ὅλα τὰ μετεγειοῖστο διὰ νὰ παράγῃ « πνεῦμα ». Ἐπικίνδυνον καὶ ἀβαθὲς ἐγχειρόημα βέβαια. ” Επειτα δὲν ἦτον ἀπὸ τοὺς πνευματώδεις ἐκείνους συγγραφεῖς ποῦ διεγίρουν ένα μειδίαμα « μόλις αἰσθήτον » καὶ περὶ τῶν δύπολών δυμεῖς δ— Φρειδερίκος Νίτσες « Ἐργοκαλούσες καὶ προκαλεῖ τὸν πλαδαρόν, πάρο πολὺ σάρκινον γέλωτα.

Καὶ ὁ Ποίης πρὸς εἰκοσιπέντε χρόνων περίπου τὸν
Βαλαωρίτην εὐρισκε περισσότερον ποιητήν.

"Αν καὶ δύσκολα ἡμπορεῖ κανεῖς σήμερα νὰ δια-

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΣΤΕΝΑΓΜΟΙ ΜΟΥ διάφορα ποιημάτια Ν. Σκανδάκη. Έν Αθήναις τύπους Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ εἰς Γοηγόριον Γ. Λιβιεράτον καὶ εἰς τὸν ἵερομάναχον Ἀνδρίου Λιβιεράτον. Έν Αθήναις τύπους Π. Δ. Σακελλαρίου 1905.

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ ΕΓΚΥΚΛΑ ΟΠΑΙΔΙΚΟΝ ΤΟΥ 1906
I. A. ΒΡΕΤΟΥ. Αθῆναι ἐκδότης I. Κολλάρος Βιβλιοπωλείον Εστίας, σχ. 16ον σελ. 400 δρ. φρ. 3.

Μὲ ὅλην ποικίλην, χωρὶς λογοτεχνικὰς ἀξιώσεις, εὐχάριστον δῆμος καὶ ἐπαγωγόν, τὸ δῆμερολόγιον Βρετοῦ συμπληρώνει τὸ δόνος τῆς ἐνδοσεώς του. Εἶναι μία ἀναψυχὴ διὰ τὸν ἄνθρωπον τοῦ γραφείου καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον τῆς ἔργασίας.

LA PHYSIOLOGIE MORALE DU POÈTE ET SES CONSÉQUENCES SOCIALES par Florian Parmentier. Valenciennes 1905 éd. Essor septentrional, Rue de Paris 120 bis.

CONGRÈS INTERNATIONAL D' ARCHÉOLOGIE SESSION D' ATHÈNES 1905

Μὲ πολλὴν ἐπιμέλειαν καὶ κομψότητα καὶ μὲ δῶραίς εἰκόνας ἔξεδόθησαν εἰς δύκαδην τόμον τὰ πρωτικά τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Συνεδρίου περιέχοντα ὅλας τὰς ἀνακονώσεις τῶν μελῶν εἰς τὴν γλώσσαν ὅπου ἔγιναν, τὸ ἴστορικόν, τὸν κανονισμὸν τοῦ συνεδρίου καὶ πᾶν ὅτι ἀφορᾷ τὴν μεγάλην αὐτῆν ἔօρτην τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐπιστήμης.

DIE SPRACHFRAGE IN GRIECHENLAND von Georgios Hadzidakis. Βιβλιοθήκη Μαρασλῆ. Αθῆναι 1905, τύπ. Π. Δ. Σακελλαρίου σχ. 16ον σελ. 144 δρ. 1.50.

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ Π. Σ. Σαββίδου ἔτος Α' 1906 σχ. 16ον σελ. 128 δρ. 3, δεμένον δρ. 5. Εἰκόνες δῶραῖ, ὥλη ποικίλη καὶ μὲ καλαίσθητικὴν διάταξιν. Όλα ἀντιτροσπεύνεται εἰς τὸ Πανελλήνιον Λεύκωμα, ὅπως ἐπιτρέπεται εἰς τὰς σελίδας ἐνδὸς λευκώματος, μὲ λιτότητα, ὅσον διὰ νὰ δώσῃ κανεὶς ἀκριβῆ καὶ ὀλιγόλογον ἰδέαν τῶν ζητημάτων. Τὸ Πανελλήνιον Λεύκωμα ἡμπορεῖ νὰ λάβῃ ἐκλεκτὴν θέσην μεταξὺ τῶν ἑτησίων ἐπιθεωρήσεων, τῶν ἄλλως λεγομένων ἡμερολογίων.

Η ΕΥΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΤΟΥ ΛΩΤ ὑπὸ Α. Κλάρη μετάφρασις Α. Παπαδιαμάντη. (Πανδώρα τόμ. Δ'). Αθῆναι, Μπέκ ή Μπάρτ σχ. 16ον σελ. 219 δρ. 1.

Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ ὑπὸ Ι. Χρυσάφη. Σύλλογος πρὸς διάδοσιν ὀφελίμων βιβλίων. Αθῆναι, σχ. 16ον σελ. 78, λεπ. 40.

ΠΛΟΥΤΟΣ Ἀριστοφάνους, κατ' ἔμμετρον εἰς τὴν δημόδη μετάφρασιν Θεμ. Σολωμοῦ. Αθῆναι 1905, τυπογραφεῖον Παρ Λεόνη σχ. 16ον σελ. 97 δρ. 1.50.

LES BASILIQUES CHRÉTIENNES — LES ÉGLISES ROMANES — LES ÉGLISES BYZANTINES — LES ÉGLISES GOTHIQUES par S. Brehier chaque vol. fr. 60.

LISZT par M. D. Calvocoressi Laurens fr. 2.50.

LE SECRET DE BEETHOVEN par Raymond Bouyer. — Fischbacher fr. 3.50.

— Τί ξέρεις περὶ προβιβασμῶν;
— Ο ὑπουργὸς ἀφίνει νὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς διὰ νὰ προβιβάσῃ ὅλους κατ' ἀρχαιότητα.

Τί τοὺς φυλᾶς; "Η χάρι θὰ τοὺς δώσουν ἢ θὰ φύγουν."

Θὰ σὲ πνιξῷ καὶ ωτερῷ θὰ σὲ φυλακίσω

ΥΔΩΡ «ΣΑΡΙΖΑ» ΑΝΔΡΟΥ

ΚΑΙΡΗ, ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΣΥΝΙΔΙΟΚΤΗΤΩΝ
ΑΔΕΛΦΩΝ ΜΠΙΣΤΗ, Ν. ΚΑΛΙΒΙΝΟΥ ΚΑΙ Λ. ΜΕΝΔΡΙΝΟΥ

Δηλοῦν, διτὶ τὸ θαυμάσιον καὶ παγκοσμίον φήμης ἱματικὸν ὑδωρ
«Σάριζα» Ἀνδρού ἡγγυημένον, ὃς δις τῆς ἐβδομάδος κομιζόμενον,
πωλεῖται παρὰ τῶν ἴδιοκτητῶν Ἀδελφῶν Μπίστη, Σταδίου 33,
καὶ διασταύρωσις ὁδοῦ Παρθεναγγείου, Ν. Καλιβίνου, Ζωδόχου
Πηγῆς 17 καὶ Λεωνίδα Μενδρού, Οφθαλμιατρείου 2.
Παράρτημα ἐν Πειραιεῖ ἐδωλιμοπωλεῖσ ΣΩΤ. ΒΟΡΡΙΑ — Κεντρικὴ Ἀγορά.

Οἱ θέλοντες ἐν τοῦ ἔξωτερον νὰ προμηθεύωνται ὑδωρ χονδρικῶς
δύνανται ν' ἀπευθύνωνται ἀπ' εὐθείας εἰς τὸν ἐν Αθήναις ἴδιοκτητας
κ. κ. Ἀδελφούς Μπίστη καὶ Ν. Καλιβίνου. Αἱ αὐτήσεις των
θὰ ἐπελῶνται ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἐν Ἀνδρῷ πηγῆς μετὰ τῆς μεγαλει-
τέρας ἀκριβείας καὶ ταχύτητος.

— 1831 —

"ΓΕΝΙΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ,, ΤΕΡΓΕΣΤΗΣ

(ASSICURAZIONI GENERALI)

ἔταιρικὸν κεφάλαιον καὶ ἀποθεματικὰ τῆς 31 Δεκεμβρίου 1904

Κορδναὶ 247,497,914.42

ΠΥΡΑΣΦΑΛΕΙΑΙ — ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΣΦΑΛΕΙΑΙ
ΑΣΦΑΛΕΙΑΙ ΖΩΗΣ

ἐπὶ διαφόρων συνδυασμῶν.

Η ΕΤΑΙΡΙΑ ΣΓΝΑΠΤΕΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΖΩΗΣ ΕΙΣ ΔΡΑΧΜΑΣ

Διευθυντής τοῦ ἐν Αθήναις Γεν. Πρακτορείου

Δ. ΒΡΥΖΑΚΗΣ

Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς διὰ τὴν Ἑλλάδα

καὶ Διευθυντής τοῦ Εἰδικοῦ Γραφείου Κλάδου Ζωῆς

I. KOYZIN

Γενικὸς Ἀντιπρόσωπος καὶ Τραπεζίτης ὁ Οίκος Γ. Π. ΣΚΟΥΖΕ
Γραφεῖα: Αθῆναι, Οδὸς Σταδίου καὶ Οφθαλμιατρείου ἀριθμὸς 10.

ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟΝ ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΝΟΣΗΜΑΤΩΝ

ΕΝ ΠΑΤΗΣΙΟΙΣ

MAISON DE SANTÉ

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΥ Ιατρού Νευρολόγου καὶ Φρενολόγου.

Ίδρυται εἰς μαγευτικὴν θέσιν τῶν ὀλοδρόσων Πατησίων, τοῦ ὀραιοτάτου τούτου καὶ ὑγιεινοτάτου προαστείου τῶν Αθηνῶν, ἐν τέταρτον μόλις ἀπέχοντος αὐτῶν καὶ συγκοινωνοῦντος δι' ὅλων τῶν μέσων τῆς συγκοινώνιας, περιβάλλεται δὲ ὑπὸ ἀπείρων μυροβόλων κήπων καὶ ἴδιον κέκτηται κῆπον, ὃς καὶ ἀφθονὸν καὶ διαυγέστατον ὑδωρ.

Ἐν τῇ Κλινικῇ ταύτη νοσηλεύονται δέξα καὶ χρόνια νοσήματα Νευρικά καὶ Εγκεφαλικά. Μολυσματικὰ δὲ καὶ ἐπικινδυνά ἐγκεφαλικὰ δὲν εἰσὶ δεκτά.

Πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν ἐφαρμόζονται ὅλαι αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι μεταξὺ τῶν ὅποιων ἡ Ψυχοθεραπεία, ἡ Ἡλεκτροθεραπεία, ἡ Υδροθεραπεία, ἡ Αναιροψιθεραπεία (Massage), ἡ Μονοκοθεραπεία, ἡ Ιατρικὴ Γυμναστική, ἡ διὰ κατακλίσεως (alitement) καὶ ἀπομονώσεως (isolement) θεραπεία, ἡ δὲ Υπνωτισμὸς καὶ ὑποβολῆς ἐν ἐγχειρόσει (suggestion à l'état de vieille), αἱ ἐνέσεις δρόων (δροσιθεραπεία) καὶ λοιπῶν φαρμάκων κλπ. κλπ.

Πᾶσαι αὗται αἱ θεραπευτικαὶ μέθοδοι ἐφαρμόζονται ὀναλόγως τοῦ νοσήματος καὶ τῶν ἐνδείξεων.

Νοσοκομειακὴ ὑπηρεσία πλήρης οἱ νοσοκόμοι ἐκ τῶν εἰδικῶν μόρφωσιν λαβόντων καὶ πετεινάρμενοι περὶ τὴν νοσηλεύαν τοιούτων ἀρρώστων.

Κλίναι ἀπὸ δέκα δραχμῶν καὶ ἀνω δι' ἡμέρας, ἀναλόγως τοῦ δωματίου, τοῦ προσωπικοῦ ὅπερ απασχολεῖται, τῆς θεραπείας, τῆς τροφῆς καὶ τῶν ιατρικῶν ἐπισκέψεων.

Η Κλινικὴ συνδέεται διὰ τηλεφώνου μὲ τὴν οἰκίαν καὶ τὸ γραφεῖον τοῦ Διευθυντοῦ Αρ. τηλ. 314.

Οἱ βουλόμενοι νὰ εἰσέλθωνται ἢ νὰ εἰσαγάγωσι τοὺς ἀρρώστους των δέοντων ν' ἀπευθύνωσιν εἰς τὸ Γραφεῖον τοῦ Ιατροῦ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ 16 — Οδὸς Ζήνωνος — 16,

ΝΕΥΡΙΚΩΝ ΚΑΙ ΦΡΕΝΙΚΩΝ

καθ' ἑκάστην 8-10 π. μ. καὶ 4-6 μ. πλὴν τῆς Κυριακῆς. — Αριθ. τηλεφώνου 200

ΙΑΤΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ

- A. Δραβαντούρης**, οδός Ακαδημίας 5α.
Σπυρ. Λαζαρός (παιδιάτρος), οδός Πινακωτῶν 1βα
N. Μακρινής, οδός Σόλωνος 10.
Δ. Μιχαλοπούλος, Αγ. Κωνσταντίνου 4.
Μιχ. Οικονομάκης, Εινακωτῶν 18.
M. Παπαδόπουλος, (λαρυγγολόγος - ώτολόγος) οδός Αγίου Κωνσταντίνου 10 Α.
Γ. Φερεντίνος, Ζήνωνος 2.
Γερασίμης Φωκᾶς, καθ. Πινδάρου 10.
Γερ. Φωκᾶς, Αγ. Κωνσταντίνου 16.
Σ. Χαρομῆς (δρυμαλιάτρος), οδός Πειραιώς 20.
M. Χατζημιχάλης, ΠΑ. Βαρδούλειου 12.
Σ. Γ. Θλαβιανός (νευρολόγος) οδός Ζήνωνος 16.

Αγησάλας Παπαγεφωμάδης, οδός Θησέως εν Βόλῳ.
Σέργιος I. Μαλανάτες, (Παιδιάτρος και Παθολόγος)
οδός Κολετή 15 εν Βόλῳ.

ΟΔΟΝΤΟΙΑΤΡΟΙ

- J. Walker**, οδός Ακαδημίας 17.
A. Δραγούλης, Ειεραμώς 11.

ΔΙΚΗΓΟΡΟΙ ΑΘΗΝΩΝ

- Σπυρ. Βελέντζας**, οδός Κολετή 15.
Π. Γιασεμολαδᾶς, Σοφοκλέους 3.
K. Εσσλιν, Ηειραιωνος 7α.
I. Εύκλειδης, Πανεπιστημίου 21.
'Αλκιβ. Ζωϊόπουλος, Στουρνάρας 39.
Π. Θηβαῖος, Κολετή 1.
Γ. Μαντᾶς, Κλείσιος 31.
Nικόλ. Μαντζαβίνος, Καποδιστρίου —.
Δημ. Τσάτσος, Βησσαρίωνος 8.
Άδ. Χαρτουλάρης, Ζήνωνος 1.
Ενστ. Χοΐδας, Γ' Σ)βρίου 41.

ΚΑΡΟΛΟΣ ΜΠΕΡΙΤΤΕΡ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ ΤΗΣ ΑΓΑΛΗΣ

Διασταύρωσις μέσων Νίκης και Έρμου.
Φωτειναφία παντός είδους
Μεγεθύνσεις χρωματισταὶ μὲ παστέλ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ «ΕΛΛΑΣ»

(Έφημερὶς οἰκονομολογικὴ καὶ πολιτικὴ)

Ειδίσεται κατὰ Σάββατον
Δρυμοτείνουσα πλουσίαν καὶ ἐπίκαιρον οἰκονομολογικὴν ὅλην καὶ χορηματιστικὸν πίνακαν
Ίδιοκτήτης καὶ Διευθυντής: Γ. ΚΑΤΣΕΛΙΔΗΣ
Συνδρομὴ ἐτησία: Εσωτερικοῦ Δεκ. 20
Εξωτερικοῦ Φρ. Χε. 20
Τραφεῖσ: Εν Αθήναις, οδός Σταδίου 54.

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ"

I. Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΥ
ΑΘΗΝΑΙ — ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 44
ΟΛΑ ΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΕΤΑΙΡΙΑ ΕΛΛ. ΠΥΡΙΤΙΔΟΠΟΙΕΙΟΥ

ΧΗΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ

Τδευθεῖσα τὰ 1882

Μετοχικὸν κεφάλαιον Δρ. 3,000,000
ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΕΡΡΟΣΤΑΣΙΩΝ — ΒΡΑΒΕΥΟΝΤΑ ΕΙΣ ΟΛΗΣ ΤΑΣ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΔΙΑ ΧΡΙΣΤΟΥ ΒΡΑΒΕΙΟΥ

Πυρίτης καὶ Δυναμίτης δλων τῶν εἰδῶν.
Φυσιγγία παντὸς ὅπλου. Θειώνης δεξ. Νυτρικὸν δεξ. Υδροχλωρικὸν δεξ. Θειώνης καλῆς. Θειώνης σίδηρος. Αγγιτερραντσπορνη, Στουνπέτσιον, Σηάγια, Μολυβδοσωλῆνες.
Τιμαὶ ἀνεπίδεκτοι συναγωνισμοῦ.

"ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ,"

Ἐθνικὸν δργαγον τῶν ἀπανταχοῦ Ελλήνων.
Ίδρυθη τῷ 1901 διὰ μετοχῶν ὑπὸ Ἀγ. Σπηλιωτοπούλου διευθυντοῦ καὶ Θάνου Τζεσέλλα δργαγοντάκου: Παραχαλούθει τὰ ἔθνικὰ πράγματα ἐκ τοῦ συνέγγυος, ἔχει συνεργάτας τοὺς πατρωτικωτέρους καλάμους ἐν τοῖς τούς τῶν κ. Καζάζη, Καρολίδου κλπ. φύσεια τῶν ἐν Ελλάδι πολιτικῶν μεριδῶν ἀνήκει, καὶ ἔχει γενικὴν κυκλοφορίαν ἐν ὅλῳ τῷ ἔξω Ελληνισμῷ.

Τιμὴ συνδρομῆς ἐτησία: ἐν τῷ Εσωτερικῷ δεκ. 25.
Συνδρομὴ ἐτησία: ἐν τῷ Εξωτερικῷ φρ. 25.

Ἀπευθυντέον διὰ πάσαν αἰτησιν:
Διεύθυνσιν ἐφημερίδος «Τὸ Κράτος» Αθήνας

ΨΥΧΙΑΤΡΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΥΡΟΛΟΓΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

Μηνιαῖον ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν

Συντάκτης καὶ Διευθυντής

Σ. Γ. ΒΛΑΒΙΑΝΟΣ

Νευρολόγος καὶ ψυχίατρος

Τραφεῖσα: 16 οδός Ζήνωνος 16 ἐν Αθήναις
Συνδρομὴ ἐτησία δρ. 6: ἐξωτερικοῦ φρ. χρ. 6.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Υπνωτισμός, Πνευματισμός, ψυχοπαδαγωγία, Υγιεινὴ τοῦ πνεύματος, Ἑγκληματολογίη, ἄγνωστολογία, Ψυχοθεραπεία, Ἀλεκτροθεραπεία, Κοινωνιολογίκη Φρενολογία, Πατροδικαστική, Τσορία τῆς Ψυχιατρικῆς, Φυσιολογικὴ Ψυχολογία κλπ. κλπ.

„ΝΕΟΝ ΑΣΤΥ“

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΣ

Διευθυντής: Α. ΚΑΚΛΑΜΑΝΟΣ

Δέκα συντάκται καὶ ὅληληραν ἐπιτελείον συγεργατῶν.

Ἄρθρα ἐπὶ δλων τῶν ζητημάτων τῆς ήμερας,
εἰδήσεις ἀκριβέσταται,

Τηλεγραφήματα ἐξ Εὐρώπης

Τὸ ποικιλότερον Αθηναϊκὸν φύλλον.

ΤΙΜΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ

Εσωτερ. Τριμην. Δρ. 8. — Εξωτερ. Δρ. 15. — Επησία Δρ. 30.

Εξωτερικοῦ. Εξημην. Χρ. φρ. 25. — Επησία Χρ. φρ. 45.

Διεύθυνσιν ἀποστέλλονται πρὸς τὴν Διεύθυνσιν
(οδός Βουλῆς χριθ. 6).

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

Πρὸς τὴν Διεύθυνθ. τοῦ περιοδικοῦ «Παγαθήναια».

Κύριε Διευθυντά.

Ἐν τῷ χθεσινῷ φύλλῳ τῆς «Εστίας» ἐδημοσιεύθη κατέλογος τῶν κατὰ τὴν τελευταίαν πλήρωσιν τῆς 19 Δεκεμβρίου 1 Ιανουαρίου υληρωθεισῶν μετὰ λαχνοῦ διμολογιῶν τοῦ λαχειοφόρου ἡμῶν θανείου 60,000,000 φρ. σὺν τῇ πληροφορίᾳ ὅτι οἱ λαχνοὶ εἰσὶ πληρωτέοι τῇ 2/15 Ιουνίου 1906 εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια. Ή τοιαῦτη περὶ πληρωμῆς πληροφορία τῆς «Εστίας» ἐστὶν ἐσφαλμένη, καθόδον συμφώνως τοῖς ὅροις τοῦ σχετικοῦ προγράμματος οἱ λαχνοὶ τοῦ θανείου ἡμῶν τούτου εἰσὶ πληρωτέοι εἰς πραγματικὰ φράχη.

Μετὰ πλείστης ὑπολήψεως
Αθηνῆσι 20 Δ)βρίου 1905.
('Εκ τοῦ γραφείου τῆς Εθνικῆς Τραπέζης).